TIGHT BINDING BOOK

శ్రీరస్తు.

నానకుచరిత్ర

గ్రంథకర్త,

లకమర్తి లక్ష్మీనరిశింహం పంతులుగారు.

ద్వితీయముద్రణము 1000 ప్రతులు.

పబ్లిషరు.

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య,

శ్రీసత్యనారాయణ బుక్ డిపో.,

రాజమండ్రి.

1938.

టు రిజిష్టరుబడె] [వెల రు. 0—12—0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్సు,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.

కాకినాడ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడినది.

కాకినాడ—౧౯౩౮.

పీఠిక.

హిందూస్థానమున వాయువ్యదిగ్భాగమందు పూర్వమునుండియు సుప్రసిద్ధమగు పాంచాల మను దేశము గలదు. అది ప్రస్తుతము పంజాబుదేశ మనుపేర వ్యవహరింపఁ బడుచున్నది. ఆదేశమునందు లాహోరు ముఖ్యపట్టణము. ఆనగరమునకు సమీపమున "టాల్వెండి" యను పల్లెయొక్క టికలను నానకు "టాల్వెండి" గ్రామమునందు క్రీ. శ. 1468 వ సంవత్సరమున జన్మించెను. నానకు సీకుమతమును స్థాపించిన మహాత్ముఁడు. జనులు సనాతనము లగునుత్తమధర్మముల విడచి దురాచారములే సదాచారములుగ భావించి భ్రష్టులగుచుండఁ జూచి జాలినొంది కేవల లోకోపకారపరాయణుఁడై నానకు పరమార్థ మెఱుఁగక గతానుగతికముగ నధోగతిపాలగుచుండిన తోడిజనుల నుద్ధరించుటకు మంచిదారిఁజూపిన మహానుభావు డగుటచే నాతని చరిత్రము నెల్లవారుఁ జదువదగినదని వ్రాయఁ బూనితిని.

ఇట్లు,

గ్రంథకర్త.

నానకు చరిత్ర.

ప్రథమాధ్యాయము.

నానకు క్షత్రియ వంశస్థుఁడు. తండ్రిపేరు కాళుఁడు. తల్లి పేరు త్రిప్తాదేవి. కాళుఁడు టాలువెండిగ్రామమునకు మునసబగుటచేత మిక్కిలి పలుకుబడి గలిగి లోకవ్యవహారవేదియై మితవ్యయముచేత ధనముకూడఁబెట్టి వడ్డివ్యాపారము చేయుచు గౌరవముగఁ గాలక్షేపము చేయుచుండెను; కాని వాని నోరు మంచిది కాదు హృదయకఠినము. జనులతోఁ గలసి మెలసి యుండుట కిష్టము లేనివాఁడు. ఆశగలవాఁడు అందుచేత గ్రామవాసులు వానికిఁజడి పైకి వానియెడ మిత్రభావముఁ జూపినను మనసులలో వానిని ద్వేషించిరి. వానిభార్య త్రిప్తాదేవి గుణములలో మగనిం బోలక భిన్నశీలము గలదై నోటిమంచితనము సాధుస్వభావము గలిగి గ్రామవాసులచే గౌరవింపఁబడుచు వచ్చెను. మగఁడు ధూర్తవర్తనుఁడై చీటికిమాటికి మహాకోపపరవశుఁడై తన్ను సిలుగులఁ బెట్టుచు వచ్చినను త్రిప్తాదేవి యోరిమిఁగలిగి మగనిమాట జవదాటక వానియెడ గడుభక్తిగలిగి యుండెను. తండ్రియొక్క మనోదార్ఢ్యము తల్లియొక్క సాధుశీలము గ్రహించి యాదంపతులకు నానకు జన్మించెను.

ఆతని జన్మదినము నిర్ణయించుటకుఁ దగిన యాధారములు కానరావు. కొందఱు వాని పుట్టినదినము కార్తికశుద్ధపూర్ణిమ యనుచున్నారు. మఱికొందఱు వైశాఖశుద్ధతదియ యనుచున్నారు. కార్తికశుద్ధపూర్ణిమనాఁడు నానకు జ్ఞాపకార్థము టాలువెండి గ్రామములోఁ బ్రతిసంవత్సరము తీర్థము జరుగుచుండుటచే వానిజన్మదినము కార్తికపూర్ణిమయే కాని వైశాఖశుద్ధతదియ కాదని నిశ్చయింపవలసియున్న[illegible] రాత్రి

నిశీథసమయమున స్వధర్మభ్రష్టులగు హిందువులను మంచిదారిని ద్రిప్ప దలంచిన యామహాత్మ్ముం డవతరించెను.

మనదేశమున గొప్పవారి పుట్టుకలు సామాన్యమనుష్యుల జన్మములకంటె విలక్షణముగ వర్ణింపఁబడుచుండును. రామ, కృష్ణాదిమహాత్ములు జన్మించినప్పుడు మహాద్భుతములనేకములు జరిగినట్లు మనవారు పురాణములలో వర్ణించి యుండుటచే నిటీవలివారును మహాపురుషుల జన్మకాలమునందు వింతలు పొడకట్టినట్లు వ్రాయఁదొడంగిరి. నానకు చరిత్రము వ్రాసినవారుఁ గూడ నీవృద్ధాచారము నతిక్రమింపకవాని జన్మము లోకసామాన్యముగ వ్రాసిరి. నానకు పుట్టినతోడనే సగము నవ్వుచు సగము మాటలాడుచున్న మనుష్యుని కంఠధ్వని గలుగునట్లేడ్చెనని మంత్రసాని చెప్పెనఁట. అందలి సత్యమేమనగా నానకు తన తండ్రి పుట్టినట్లుఁ దాత పుట్టినట్లుఁ దక్కినమానవులందఱుం బుట్టినట్లుఁ బుట్టియుండును. అందఱు శిశువు లేడ్చినట్లే యేడ్చియుండును. కాని యతని చరిత్రము వ్రాసినవారు వాని గొప్పతన మంతయుఁ జూచిన పిదప నతఁడా కాలమున లోకైక పూజ్యుఁడైన పిదప వ్రాసియుందురు. కావున నంతటిమహానుభావుఁడు తక్కిన పామర మానవులవలె బుట్టియుండఁడని నమ్మి మూర్ఖజనములు చెప్పుకొను మహాద్భుతములు కొన్ని వానియవతారఘట్టమునందుఁ జేర్చియుందురు. అట్టె కాకున్న ప్రకృతిధర్మములు భేదమునందవలసియుండు. అద్భుతములు మహిమలు మొదలగునవి మూర్ఖుల మనస్సులలో నుద్భవించునుగాని నిజముగ జరుగవు.

ఒకనిపుట్టుకలో ఘనత యుండదు. ఒకనిపుట్టుకలో నైచ్యముండదు. ఎవఁడును జన్మించినతోడనే మాటలాడఁడు. తరువాత నెంత గొప్పవాఁడైనను మనుష్యుఁడు పుట్టినప్పుడందఱివలెనె యాకలి దప్పిక నిద్ర మొదలగు లక్షణములు గలిగియుండును. ఇట్లనుటచేత కొందఱు మనుష్యుల యం దద్భుత శక్తిలేదని నేననుటలేదు. మనుష్యునిబుద్ధి విశ

సించినపిదప వాని విద్యంబట్టియు జ్ఞానముంబట్టియు నొక్కొక్కని కసా
ధారణప్రజ్ఞ గలుగుచుండును. ఒక్కొక్కనికి విస్తారము విద్యలేకపోయి
నను దైవభక్తి, భూతదయ జితేంద్రియత్వము, బాల్యమునం దంకురించి
నానాంట నభివృద్ధి జెందును. ఇట్టి సత్పురుషులే పరోపకారపరాయణులై
జీవితమంతయు పరమార్థమునకు దారపోయుదురు. ఈనానకు పుట్టి
నప్పు డన్యభూతములతోఁ బుట్టకున్నను యుక్త వయస్కుఁ డైన పిదప
భక్తాగ్రగణ్యుడయ్యె.

హిందువులలోఁ బుత్రసంతానముగలుగుట పరమానందహేతు
వు. అదివఱకు పుత్రసంతానము లేనిపురుషునకుఁ గుమారుఁడు గలిగి
నప్పు డాకుటుంబమునకుఁ బొడము నానందము నెవఁడు వర్ణింపగలఁడు!
పున్నమనాటిరాత్రిఁ బుత్రుఁడు కలుగుటయు మరునాఁ డుదయమునఁ గా
ళునిగృహము మహానందనిలయమైయుండెను. కాళున కదివఱకొక కూఁ
తురుండెను. ఎందరాడుబిడ్డలున్నను హిందువులలో మగబిడ్డలు లేని మను
ష్యుఁడు కేవలము మందభాగ్యుడుగ నెంచబడుటచేఁ గాళుఁడు పుత్రో
త్పత్తియైనతోడనే తాను ధన్యుఁడనయితినని తలంచి సంతోషపరవశుఁ
డై తత్క్షణము పురోహితుంబిలిపించి బాలునిభవిష్యద్దశను గూర్చిమున్నె
యెఱుంగవలయునని జాతకము వ్రాయుమని కోరెను. ఇట్లు పురో
హితుం బిలిపించి జాతకము వ్రాయుమనుటలోఁ గుమారుని జాతక మఖం
డైశ్వర్యవంతముగ నుండుననియె తండ్రి యభిప్రాయము. జ్యోతిష్కుఁ
డును బరేంగితజ్ఞానము కలవాఁడు కావునఁ దండ్రియనుకొన్నట్లు కుమా
డఖండైశ్వర్యవంతుఁడగుననియు గ్రహము లన్నియు నుచ్ఛస్థానమున
నున్నవనియుఁ జెప్పి యంతతోఁబోక బాలునకు స్వతంత్రాధిపత్యము
గూడ గలుగునని వక్కాణించి తదనుకూలముగ జాతకము వ్రాయ తండ్రి
యదిచూచి మేరమీరిన సంతోషమునందెను. పురోహితుఁడు జాతక
మునందు బూర్వోదాహృతములగు విషయములకుఁ దోడుగ నానకు

గొప్పయవతార పురుషుఁడనియు వానింబోలినవారు మున్నెవ్వరు లేక నియు వానిని హిందువులు మహమ్మదీయులు సమానముగ గౌరవింతు రనియు బంచభూతములు వానికి లోఁబడియుండుననియు నతఁడు పరమే శ్వరారాధనమునందు నిరతుఁడై యుండుననియుఁ గూడ వ్రాసెనఁట. ఈవిషయములు పురోహితుఁడు మొట్టమొదట జాతకమునందు వ్రాయు ట యబద్ధము. నానకు మతసంస్కర్తయై లోకఖ్యాతుఁడైన పిదప వాని భక్తులు మొదలగువారు కల్పించుటనిజము. జాతకములెట్టివో జాతకము లువ్రాయు జ్యోతిష్కులెట్టివారో వారిమాట లెంతవఱకుఁ బ్రమాణము లో మనదేశస్థులు చక్కగా నెఱుఁగుదురు. గావున నిచ్చట విస్తరించి వ్రాయనక్కర లేదు.

కాళుఁడు పుట్టినదినములు గతించిన వెనుక కుమారునకు జాత కర్మములు చేసి నానకని నామకరణము చేసెను. కాళుఁడు ప్రథమసంతాన మైన యాఁడుబిడ్డకు నదివఱకె నానకియని పేరుపెట్టుటచే నామెపేరే కొడుకునకుఁగూడ బెట్టఁదలఁచి యట్లుచేసెను. నానకు దృఢశరీరుఁడై దినదినప్రవర్ధమానుఁ డయ్యెను. ఈతని శైశవమునుగూర్చి చరిత్రకారు లెవ్వరును గాని వ్రాయలేదందున వానిచిన్ననాటి లక్షణము లిట్టి వని నిర్ణయించుట మనశక్యముగాదు. అతఁడు బాల్యమున దోడిబాలురతో డను బాలికలతోడను గలసి మెలసి యాటపాటలలో మెలంగక తరు చుగ నితరులతో మాటలాడ నొల్లకయుండు వాఁడని కొందఱువ్రాసిరి.

ఏడవసంవత్సరమందు దండ్రి వానికక్షరాభ్యాసముచేసి గురువు నకు బహుమానములిచ్చి విద్యాభ్యాసము చేయింపుమని కొడుకు నప్ప గించెను. హిందీభాషను వ్రాయుట చదువుట వర్తకుల కుపయోగించు లెక్కలు వేయుట మాత్రమే యాగ్రామ పాఠశాలలోఁ జెప్పునట్టి విద్య [illegible] పంతులు [illegible] క్షరాభ్యాసము చేసి తన చెప్పఁగల విద్యలు [illegible] బడికిఁ దోడ్కొనిపోయెను. నానకు బడికిబోయి

మొకటినాఁడు నెమ్మదిగ నుండెను; కాని రెండవనాఁడతఁడు చదువుకొనక యూరక గూర్చుండ గురువు వానిం గసిరి బెదరించెను. బెదరించుటయు శిష్యుఁడు గురువుపైఁ దిరుగబడి గురువును ధిక్కరించి నాకుచెప్పుటకు నీకేమి చదువు వచ్చునని వాని నడిగెనఁట. శిష్యుని ప్రశ్నము విని గురువు తెల్లబోయి తాను సకలశాస్త్రములు నేర్చినట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. ఆమాటలువిని వానకు లౌకికవిద్య నిరుపయోగక మగుటయే గాక హానికరమనియు దాని నభ్యసించినవారు సంసారపాశములం దగుల్కొని యెన్నటికిం బయల్పడఁజాలరనియు మనుష్యులు శ్రద్ధతో నేర్చికొనవలసిన విద్య వేరొకటి యున్నదనియు సత్యమునుగ్రహించుట భగవంతునియెడ భక్తిగలిగియుండుట భగవన్నామకీర్తనము సేయుట మొదలగునవియే నిజమైనవిద్యలనియు నవియే యుభయలోక తారకములనియు గురువునకు బదులు చెప్పెనఁట. అప్పలుకులు పలికి యంతట నూరకుండక వానకు భక్తితత్వముం దెలుపు శ్లోకము నొక దానిని జదివెనఁట. ఆశ్లోకారమిది.

"నీ లోకానురాగము సిరాజేసి నీబుద్ధిఫలకము కాగితము జేసి నీమనస్సు వ్రాతగాఁడుగ జేసి పరమేశ్వరుని గూర్చి వ్రాయుము. వ్రాసి వానియందు దృష్టినిలుపుము. ఏమివ్రాయవలయునని తలంచుచున్నాడవు. భగవన్నామము వ్రాయుము. భగవత్కీర్తనలు వ్రాయుము. భగవంతుఁ డాద్యంతశూన్యుఁడన్న మాట వ్రాయుము. మిత్రుఁడా! ఇట్టి వ్రాత నేర్చుకొంటివేని దేవుని యెదుటకు నీవు బోయి యీలోకమున నీవు నడచిన నడతకు సరిగ లెక్క చెప్పవలసినప్పుడు తప్పక యీవ్రాత నీపక్షము బూని కళంకరహితమై నిన్ను రక్షించును"

ఏకువదుల యేండ్ల వయసుగల వృద్ధుని నోటనుండి వెడలవలసిన యీభక్తిరస ప్రధాన వచనములు విని గురువువాని యసాధారణ శక్తి కచ్చెరువడి తన మనంబున నప్పుడప్పుడు పొడమి తనకు దుస్సాధ్య

ములయిన వేదాంతవిషయికసందేహముల దీర్చుకొనుట కదియే సమయమని యాబాలునసేక ప్రశ్నము లడిగెనఁట. అడిగినతోడనే నానకు వానికన్నిఁటి కవలీలగ దగు నుత్తరము లిచ్చెనఁట. ఆయుత్తరములు సహేతుకములుగ నున్నట్లు తోఁచుటయు గురువు బాలుఁడని యెంచక భయభక్తులు మెఱయ శిష్యునిపాదములకు నమస్కరించి యతఁడు సామాన్యుఁడు గాడనియు నవతారపురుషుఁడనియు శ్లాఘించెనఁట. ప్రపంచమందు మహాద్భుతమగు బుద్ధివికాసముగల బాలురు లేరని చెప్పఁజాలము గాని యేఁడేండ్ల యీడు గల బాలుకు పరమార్థబోధకములగు పలుకులు పలికెననుట విశ్వసనీయము కాదు.

అతఁడు పుట్టిపెరిగిన కుటుంబము నిరంతరము వేదాంతచర్చలలోఁ గృషిచేయుచుండిన పక్షమున బాలకున కాసంబంధములైన మాటలు కొన్ని కట్టుపడి యుండునని మనమూహింపవచ్చును. అట్టిదేదియు నిచ్చట గానరాదు లేక సహజముగ మహాబుద్ధిమంతుండగు బాలుఁడు గొప్పవిద్వాంసులయు విరాగులయు సహవాసము జేయుచుండిన పక్షమున నీవిధములగు పలుకులు గాకపోయినను జ్ఞానగర్భితములగు కొన్ని పలుకులు పలికినాడని మనము నమ్మవచ్చును. అవి యేవియు నానకు విషయమున గానరాదు. తల్లిదండ్రులకు వేదాంత కృషి లేదు. విరాగులతో సహవాసమున్నట్టు గనఁబడదు. మంచివిద్యావ్యాసంగమదివఱకే యుండవచ్చుననుకొన్న బడికిపోయిన మరునాడే యీచిత్రకథ జరిగెనని చెప్పుచున్నారు. కావున నేవిధమున జూచినను మనమా కథ నమ్మదగినదిగ లేదు. దాని యాథార్థ్య మేమైయుండుననన నానకు నోటనుండి యీపలుకులు బడికిపోయిన మరునాడే రాకపోయినను యుక్తవయస్కుఁడై జ్ఞానవంతుఁడై మతసంస్కర్తయైన పిదప వానినోటనుండి యీవాగ్రత్నములు వెడలియుండవచ్చును. చరిత్రకారులు వానికి మహిమ లారోపింపఁదలఁచి పెద్దనాటి మాటలు పిన్ననాటికి మార్చి యుండవచ్చును.

అది యటుండ నీ సంభాషణములు జరిగిన పిదప నానకు మఱి యెన్నఁడు బడికి పోయియుండలేదనియు వానిచదువు రెన్నాళ్ళతో ముగిసెననియు చరిత్రకారులు చెప్పుచున్నారు. ఇదియును వాని శిష్యులు వానియందలి భక్తివిశేషముచేత దక్కిన ప్రాకృత పురుషులవలె నతఁడు చిరకాలము విద్య నేర్చికొనలేదని లోకమునకు దెల్పఁదలఁచి యట్లు వ్రాసియుందురే గాని యదినిజము కాదు. ఏలనన నెట్టికుశాగ్రబుద్ధికైన జదువుకొనకయే విద్య రాదు. అభ్యసించునప్పుడు విద్య సూక్ష్మముగ గ్రహించునట్టి మనీషయుండిన నుండవచ్చు చదువక పండితుఁడైన వాఁడెవ్వఁడును లేడు. మఱియు నానకు హిందీభాషం జక్కఁగం జదువను వ్రాయను నేర్చినట్లును లెక్కలవ్రాయుటలోఁ బ్రోఢయైనట్లుఁ గొంతకాల ముద్యోగములు చేసినట్లును మనకుఁ బెక్కుదృష్టాంతములు గలవు. అక్షరాభ్యాసమైన మరువాడే చదువు ముగించిన కుఱ్ఱవాని కంతటి ప్రజ్ఞగలుగుట యసంభవము గావున నతని చదువు రెన్నాళ్ళచదువుగాక రెండేండ్లచదువో, అంతకంటె కొంచముతక్కువ కాలపు చదువో యైయుండవచ్చునని మనమూహింపవలసియుండును. ఎట్లయిన నానకు విద్యావిషయమున విస్తారము శ్రద్ధ జూపినట్లు గానఁబడదు. కుమారునకుఁ జదువుమీఁద నెక్కుడు తమకము లేదనియో నేర్చినవిద్య సగౌరవముగ దేహయాత్ర గడపుటకు జాలుననియో యెందుచేతనో తండ్రి యచిరకాలముననే కొడుకుం జదువమానిపించెను. అట్లు పాఠశాల విడుచునప్పటికి నానకు తొమ్మిదియేండ్ల ప్రాయము వాఁడు.

చదువు మానిపించినవెంటనే కాళుఁడు కుమారు నేదైన వ్యాపారమునం బ్రవేశపెట్టవలయునని నిశ్చయించుకొనెను. అది మొదలు తండ్రికిఁ గొడుకునకు నెడతెగని వైరుధ్యమే సంభవించెను. నానకుప్రత్యక్షముగఁ దండ్రి జెప్పిన పనిజేయ నిష్టము లేనట్లుఁ గనఁబడక పోయినను దన కైహిక వ్యాపారములయం దెంతమాత్ర మిష్టము లేదని చేష్టలచేత

జెప్పుకయే చెప్పుచు వచ్చెను. విద్యాభ్యాసము ముగిసినతోడనే కాళుం డు కుమారునిఁబనిలో మప్పఁదలఁచి వాని బసులకాపరితనమున నియో గించెను. నియోగించుటయు నానకు వల్లెయని యాపని జేయ సమ్మతిం చెను. కాని యల్పకాలములోనే తన కుమారుఁడు పసుల కాచుటకుఁ బనికిరాఁడని కాళుఁడు గ్రహించెను. ఏలయన నానకు పరమదయాళువ గుటచే నోరులేని జంతువులను బలవంతముగ నిర్బంధించి యొక్కచో నిల్పుట కూడదని తలంచి పసుల నదలింపక యవియిచ్చవచ్చినతెఱంగు న విహరించుచుండఁ జూచుచు నూరకుండును. లేఁగదూడ తల్లిపాలు కుడువఁదలఁచెనా దాని తల్లిపాలది ఏల కుడువగూడదని తత్క్షణమె యా దూడను పాలు గుడువనిచ్చును. ఆకుమఁడియైనను సరియే పండిన చేనై ననుసరియే యావు మేయఁదలఁచెనా, పాపము దాని యిచ్చవచ్చినట్లు కనవ్రుతినగూడదని తత్క్షణమే దానిని మేయ విడుచును.

పరమేశ్వరుఁడు మనుష్యులను దదితర జంతువులను సమానము గ సృష్టించినను మనుష్యుఁడు లేనిపోని యధికారములు బూని యతి క్రూరుఁడై నోరులేని యీజంతువులను దన యిచ్చవచ్చిన తెఱంగున బాధలుపెట్టి మంచిపదార్థములెల్లఁ దానే యనుభవించుచు నెల్ల సౌఖ్య ములఁ దానే పొందుచు నుండుట యేటిన్యాయమని యు మనుష్యులలో తల్లులు పాలిచ్చి తమ బిడ్డలఁ బోషించి యెంతో గారాబమునం బెంచు కొనుచుండ పసువు తమ యిచ్చవచ్చినప్పుడు తమ పొదుగుపాలనుతమ దూడల కిచ్చుకొనుట కేల స్వాతంత్ర్యముండగూడదనియు మనసున సందేహములు పుట్టి వానిని బాధింపఁదొడఁగెను. ఏసందేహములు దోచిననేమి ఏయాలోచనలుతట్టిననేమి మొత్తముమీఁద కొడుకుచేసిన పనులు తండ్రికిగిట్టవయ్యె. నానకు పసులకాపరియై యున్న కాలమున రెండు చిత్రకథలు జరిగెనఁట. నానకు పేరెత్తినవారందఱు తామునె మ్మిన నమ్మకున్ననీయద్భుతకథలు రెండు జెప్పుకొనకమానరు. అందు

మొదటికథ యిది. నానకు మందు వేసగి నొకనాఁడు పగలు రెండుజాములవేళ నీచెవిగాడు పాచెవికి గొట్టుచున్నప్పు డూరబైట బసుల కాచుచుండి కునికపాట్లురాఁగా నిద్దురనాపజాలక యొకచెట్టుక్రింద బండుకొనియెనఁట. సూర్యుఁడు పశ్చిమమునకుబోవుచున్నకొలది చెట్లనీడలు మునుపున్న తావునుండక మారుచుండుట సహజముకదా! ప్రకృతిధర్మమట్లున్నను నాఁడదియేమిచిత్రమో కాని నానకు పండుకొన్న చెట్టునీడ సూర్యగతింబట్టి మార్పుంజెందక యున్నతావునే యుండి యీబాలున కెండతగులకుండ గాపాడుచుండెనఁట.

రెండవకథ యీవిధముగనున్నది. గ్రీష్మకాలమున మఱియొకదినమున నతఁడు పసులగాచుచు నిద్రాభరము నాపలేక మట్టమధ్యాహ్నము మరియొకతావున నెండలో బండుకొనిగాఢనిద్రఁ జెందెనఁట. అప్పుడొక నల్లత్రాఁచు తనపడగ బాలునితలమీఁద విప్పి వాని కెండ సోఁకకుండ సంరక్షణముచేయుచుండెనఁట. ఆసమయమునందే టాలువెండి గ్రామపువాసి రాయబులారు గుఱ్ఱమెక్కి యెటుచుండియో స్వగ్రామమునకుఁబోవుచు నానకు పండుకొనియున్న స్థలము సమీపమునుండి చనుచు నామహాద్భుతమును జూచి విస్మితుఁడై రెప్పవాల్పక బాలుని వానింగాచు సర్పమును జూచుచు గుఱ్ఱము నాపెను. కొంతదవ్వుననున్న పరిజను లంతలో వానింగలుసుకొనుటయు రాయబులారు వానింజూచి "యీబాలుఁడు మృతినొందెనా" యని యడిగెను. మృతినొందలేదని వారు ప్రత్యుత్తరము చెప్పుటయు రాయబులారు కడునచ్చెరువడి పామును వెడలగొట్టుమని వారి కానతీయ వారుమిక్కిలి మెలుకవతో బాలున కపాయము గలుగకుండ సర్పమును బెదిరించి యవ్వలకుదోలి బాలునిడాసి యతఁడు తామెఱిఁగినవాఁడేయగుట వానిం దమయజమానునకు దెల్పిరి. రాయబులారు వెంటనే గుఱ్ఱముడిగి బాలుని ముద్దుపెట్టుకొని యతఁ డెవ్వఁడో యవతారపురుషుడని నమ్మి గ్రామమునకుబోయి తన

చూచినదంతయు బూసగుచ్చినట్లు కాళునితోఁ జెప్పి బాలకుఁడు సామాన్య మనుష్యుఁడుగాఁడు. కావున వానియెడల నెక్కుడు దయజూపుమని బ్రతిమాలి యింటికిబోయెను. ఇట్లు రెండుమూడు సంవత్సరములు కాళుఁడు కుమారుని గోపాలక వృత్తియందు నిలిపి దానికతడు తగడని గ్రహించి కొడుకు చాకచక్యమునుజూచి పాటుపడదగినదియుఁ బడిన పాటునకు లాభము గలిగించునదియు నగు వృత్తిం బ్రవేశపెట్టదలఁచి యొకపొలము వానికిచ్చి యందు వ్యవసాయము చేయుమని వానిని నియోగించెను. అదనునందే పొలముదున్నుట విత్తనములనాటుట మున్నగుపనులు జరిగెను. పక్షిదొంగల బారినుండియు పందులు మొదలగు జంతువుల బారినుండియు చేను కాపాడుట నానకు పనియైయుండెను.

అతఁడును దనపొలమున వ్యర్థముగ గూర్చుండక పలుమారిట్టటు దిరుగుచు గేకలువేయుచు జప్పటులఁ జరచుచు చేను కాచుచున్నట్లె యగుపడెను. కాని యొకనాడైన నతఁడు చేతులార నడిసేలత్రిప్పి యెఱుఁగఁడు. మీఁదుమిక్కిలి ప్రక్కపొలములయందలి కాఁపుల పసువులు తన చేల బడినప్పుడు వానిం బారదోలుట తన కెంతో కష్టముగనుండెను. ఒక్కొక్కనాడతఁడు దయారసముచేత నోడలు మంచిమృగములు పక్షులు యథేచ్ఛముగ బండిన చేను మేయుచుండ గన్నులప్పగించి చూచుచు నూరకుండువాఁడు. కాళుని మనసెప్పుడును గుమారునిదెస యనుమానాస్పదమైయుండుటచే నొకనాడతఁడు పొలమునకుంబోయి చేను దెసజూచి యది పాడుగానుండుట గ్రహించి మితిమీరిన కోపమునంది యాబాలకుని మిక్కిలి దూలనాడి దానం దనివినొందక నింటికిబోయి తనయుండు మహైశ్వర్యవంతుఁ డగునని జాతకము వ్రాసిన పురోహితుని మీఁదబడి వానినెంతయు నిందించెను.

ఆపురోహితుఁడును శాంతముదాల్చి కాళుని కోపకారణమెఱిఁగి తనపలుకు లసత్యములు కావనియు నానకు సర్వలోకపూజ్యుఁ డగునని

యు లక్షలకొలఁది జనులకతఁడు మహోపకారము చేయఁగలవాఁడగు ననియు రాజాధిరాజులైన వానికీదినగీటు దాటక వినయమున మెలఁగుదురనియు జెప్పి వాని ననునయించి పంపెనట. నానకుయొక్క చరిత్రకారులు జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు నమ్మికగలవారగుటచే బైపలుకులు పురోహితుఁడు చెప్పినను చెప్పకున్నను వానినోట బెట్టియుందురు. ఇక్కడికి నానకు పసులకాపరితనమునకేగాక వ్యవసాయము చేయుటకు గూడ దగనివాఁడని తండ్రి విస్పష్టముగ గ్రహించి వాని నేవృత్తియందు బ్రవేశపెట్టి బాగుచేయనగునోయని కొంతకాలము విచారించి యేపనియందు నియోగింపకుండ నూరకయే గొన్ని సంవత్సరము లుంచినపక్షమున బాలుండు బాగుపడవచ్చునని వాని నైదుసంవత్సరములవఱకు యథేచ్ఛముగ సంచరింపుమని చెప్పెను.

ద్వితీయాధ్యాయము.

విద్యాబుద్ధులు నేర్చుకొనవలసిన కాలమున జనకుఁడు కుమారుని మనసువచ్చినట్లుఁ దిరుగుమని చెప్పుట యసంభవమే యైనను గాళుఁడు పుత్రుని వర్తనముచేత విసిగి యట్లు చేసెనేగాని బిడ్డను బాగుచేయవలయునను తలంపు లేకకాదు. కాళుఁడు పండ్రెండవయేఁట నానకుని స్వేచ్ఛావిహారమునకై విడిచి దృఢ మనోబలము గలవాఁడగుటచేత నైదేండ్లలోపున మరల నెవ్వఁడు వానిపురోవృద్ధివిషయమై వానితో ముచ్చటింపక యైదేండ్లు గడచినపిదప ననగా నానకునకుఁ బదునేడేండ్లు వయస్సువచ్చినపుడు బుద్ధియేమైన మరలినదేమో చూడవలయునని కొడుకు నొకసారి పిలిచి తాను మరణము నొందకమునుపే నేదైననొక మంచి వృత్తి నేర్చుకొనుటమంచిదనియుఁ దనమరణానంతరమున మొగమైనఁ జూచువారుండరనియు వ్యవహారము నేర్చుకొనవలసిన యదను దాటిన

చో మరల గూడిరాదనియు నయమున భయమున జెప్పి కొడుకును బుజ్జగించెను.

చిన్నతనమునుండియుఁ గాళుఁడు వ్యవహారమే చేయుటచే నదియే యుత్తమమైన వృత్తియనియు నది లేనిచోఁ గొడుకు బ్రతుకలేడనియుఁ గాళుని యభిప్రాయము. గావున నతడంత నొక్కి చెప్పెను. కొడుకు తండ్రిపలుకులు తలవంచుకొని విని మిక్కిలి వినయముతో వెనుక చేసినదంతయు క్షమింపవలయునని యడిగి చేయుచున్న వ్యాపారము తప్పక చేయ నొడంబడెను. ఈ మారునియందేదో మంచి మార్పు కలిగినదని తండ్రి సంతసించి యాపని చెడకుండ వానిం దగినపనిలో నియోగింపవలయునని వానిచేతి కిరువది రూపాయలిచ్చి చుట్టుపక్క పల్లెలకుంబోయి సరకులు కొని తీసికొనిరమ్మనియు లాభమున కమ్ముమనియుఁ జెప్పి యా చిన్నవ్యాపారములో జాగ్రత్తగా నడచుకొని ధనము మంచి వినియోగము చేసిన పక్షమున ముందుముందు వాణిజ్యము నిమిత్త మెక్కువధనమిచ్చునట్లు వాగ్దానముచేసి యానపెట్టెను. అప్పలుకులు విని నానకు "యీధనము మంచివినియోగమే చేసెద" నని నుడివి బయలుదేరి పోయెను. కాళుఁడు కొడుకునందు పూర్ణవిశ్వాసము లేనివాఁడై యెందుకైనను మంచిదని బలుఁడను నొక కాఁపువానిని జతచేర్చి తనకుమారుఁడు సొమ్ము పాడుచేయకుండఁ జూడుమని వానితో నొక్కి చెప్పి సొమ్ము కుమారుని చేతికివ్వక బలుని బొడ్డుకొంగున గట్టగ మూటఁగట్టి పంపెను. కాళుఁడెంత జాగ్రత్తపడినను దైవనిర్ణయము వేరుగనుండెను. నానకు తండ్రికడ సెలవుగైకొని బయలుదేరినది మొదలు "ఈధనము మంచి వినియోగమే చేసెద" నన్న మాటలకు తండ్రి కిఁదోఁచిన యర్థముకంటె విపరీతార్థము తోఁచనారంభించెను. ఇందుకు కారణము తండ్రి యభిప్రాయము తెలియకపోవుట కాదు. బయలుదేరిన తోడనే వానిమనస్సు సత్కార్యములమీఁదికిఁ బోయి శరీరమును

బరవశము చేయ నతఁడు తనతండ్రి యేమిచేసినను సరే యతఁ డిచ్చినసొ మ్ముతో బియ్యము పప్పు మొదలగు సరకులుకొని యూరుబేరమున కమ్మటకంటె యాధనము భగవద్విషయమున వినియోగించుట యుత్తమ మని భావించెను.

తండ్రి చెప్పినవిధమునఁ జేయనొడంబడి మరల వానియాజ్ఞకు విరుద్ధముగా వర్తించుట మంచిదికాదని నానకుకొంతసేపువిచారించెను; కాని వానిహృదయ మెన్నివిధముల మరల్చినను మరలదయ్యె. అతఁడ ట్లు ధర్మకార్యాసక్త మనస్కుఁడై చనుచుండ మధ్యమార్గమున నొక సన్యాసులగుంపు వానికగపడెను. ఆవిరాగు లదివఱకు కొన్ని దినముల నుండి యాహారములేక మలమల మాడుచుండిరని విని నానకు మిక్కిలి జాలినొంది బలునివద్ద నుండి బలవంతముగా సొమ్ముపుచ్చుకొని యాహారపు పెద్దచేతికిచ్చెను. ఆవృద్ధసన్యాసియుఁ దన కా సొమ్ముకొఱకు లేదనియుఁ దినుటకు పదార్థము లుపయోగించును గాని యాకలుపయోగింత వని యుఁ జెప్పి యాదానమును నిరాకరింప బరువదయాళువగు నానకు పరు గుపరుగున దాపునున్న పల్లెకుఁబోయి గోధుమపిండి చక్కెర పప్పు మొదలగు సరకులఁగొని తెచ్చి వానికి సమర్పించెను. సన్యాసులు వా నిం బరిగ్రహించి విందారగించిరి. నానకు వృద్ధసన్యాసితో జాలసేపు వేదాంత చర్చఁజేసి వారవద్దసెలవు పుచ్చుకొని మెల్లమెల్లన యింటికిఁ బయలుదేరెను. కాని వానియడుగులు ముందుపడియున్ను సాగవయ్యె. తనతండ్రి యెట్టివాఁడో తనకుమూఁడఁదలఁచిన యాపద యెట్టిదో యెఱుంగుటచేత నతడు బెంగగొని దారిలో నడుచు నడుచు "అయ్యో నేనేలపరవశుఁడనై పోతినోయి" యని బలునితో పలుక బలుఁడును "వద్దని నేను మొత్తుకొనలేదటోయి నీవు వినలేదుకాని" యని బహులు చెప్పుచు వచ్చెను.

అటు మాటలాడుచు నిజగ్రామమున ప్రవేశించు సమయమునఁజేరి నానకు తండ్రికి జడిసి యింటికిపోవక యూరిబయట చెట్టులో దాఁగికొనెను.

బలుఁడు స్వగృహమునకుఁ బోయెను. కాలుఁడు రావలసిన వేళకుఁగుమా
రుఁడు రాలేదని వగచుచు బలుఁడువచ్చినట్లు విని విసవిస వానియింటికిఁ
బోయి యాత్రముతోఁ దనకుమారుని వార్తయడుగ వాఁడుజరిగిన వృ
త్తాంతమంతయుఁ బూసగుచ్చినట్లు జెప్పెను. అదివిని కాలుఁడు రౌద్రా
కారముంబూని ధనముపోయినందుకు నేరమంతయు వానిమీద మోపె
ను. బలుఁడు జంకకఁ "నేవద్దని నుడివిన నీకొడుకే పాడుచేసె" నని
బింకముతో బ్రత్యుత్తరముఁ జెప్ప, కొడుకు జూపుమని జెబ్బపట్టుకొని
వానిని లాగికొనిపోయి చెట్లచాటునుండి కొడుకు నీవలకీడ్చి తిట్లవాన
వానిమీదఁ జిత్తజల్లుగ గురిపించెను. తండ్రి యెన్నివిధముల దూషించిన
ను నానకు తలవంచుకొని ప్రత్యుత్తరముఁ జెప్పక యూరకుండెను. కుమా
రుఁడు పుట్టినదిమొదలు వానినెన్నివిధములనో బాగుచేసి తనవృత్తియం
దుఁ బ్రవేశపెట్టి ధనమార్జింపఁ జేయువలయునని యూటలూరి కాలుఁడు
పుత్రుని యప్రయోజకత్వముఁజూచి నిర్విణ్ణుఁడై యాసలన్నియు నడుగంట
వాఁడెందుకు పనికిరాడని చచ్చిననుసరే బ్రతికినను సరే వానిజోలికి బో
గూడదని నిశ్చయించుకొనియె.

తండ్రికోపము వడగండ్ల వానవలె మొట్టమొదట విజృంభించెనే
గాని తరువాత నంత మిక్కుటముగా నుండదగదని నానకు గ్రహించి
యాదినము మొదలుకొని తండ్రి చూచుచుండగనే సాధువులతో సన్న్యా
సులతో సహవాసముచేసి మాటలాడజొచ్చె వారిద్దరొకయింటనున్నను
దండ్రికొడుకులా గుండక యొండొరుల నెఱుఁగనివారివలె నుండిరి.
కాలునకుఁ గుమారునివలన గలిగినష్ట పరాభవములను నానకునకుఁ గలి
గిన యవస్థయు నిరుగుపొరుగు వారందరువిని విచారించిరి. రాయబులారు
మరునాఁడుదయమున కాలునిఁదనయింటికి రావించి నానకునెడ నతఁడు
చూపిన కాఠిన్యమునకు దనకు చాలవిచారముగా నున్నదనియు వానిం
బాధపెట్టవద్దని తానొకసారి వెనుక కోరినను దనమాటనైన లక్ష్యము

సేయకపోవుట యనుచితమనియుఁ గలిగినవస్తువుఁ దానిచ్చుకొన గోరు చున్నవాఁడనియు జెప్పి యిరువది రూకలు దెచ్చి కాలునిచేతిలోఁ బెట్టెను. కాలుఁడు మిక్కిలి సిగ్గుపడి తనకాసొమ్ముక్కరలేదని చాలసేపు నిరాకరించెను. కాని వానిప్రార్థనమీఁద నెట్టకేలకు స్వీకరించెను. కుమారుఁడు పాడుచేసినసొమ్ము కాలుఁడు రాయబులారువద్ద పుచ్చుకొన్నాఁడని విని లోకులు కాకులు పొడిచినట్లు పొడిచి యాత్మగౌరవము జంపుకొని ధనమే పావనముగా నెంచుకొన్నందుకు వానిని మిక్కిలి నిందించిరి. ఆనిందలుపడలేక కాలుఁడు సొమ్ముతీసికొనిపోయి మరల రాయబులారునకీయ బోవ నతఁడు పుచ్చుకొనక వానివద్దనే యుంచుమని బ్రతిమాలి వెండియు నిట్లనియె "నీకుమారుఁడు నీయింట బ్రతిగా సుఖపడుటలేదు. వానిని వేరొకచోట బసచేయింపవలయునని నేదలంచుచున్నాను. నేను తురక నైపోతినిగాని లేనిచో వానిని మాయింటనే పరమానందముతో నుంచుకొందునుగదా; జాతిమతభేదములచేత నట్టిప్రాప్తి నాకు లేదు" అని వానితో బలికి యది మొదలు రాయబులారు నానకునందు మిక్కిలి భక్తిప్రేమలు గలవాఁడై వానికి సుఖమిచ్చు బసనేర్పఱుపవలయునని దలపోయుచుండెను.

అట్లుండ నొకనాఁడు సుల్తాను పురవాసియగు జయరాముఁడను క్షత్రియుఁడొకఁడు పంజాబుదేశ పరిపాలకుఁడగు దౌలతుఖాను లోడీ పనుపున పంటల యంచనా వేసికొనుటకు తాల్వెండీ గ్రామమునకుంబోయెను. అతని కప్పటికి వివాహముకాలేదు. ఆరాజకుమారుఁ డొక్కనాఁడు కాలుని కుమార్తె యగు నానకినిఁజూచి యామె చక్కఁదనము నచ్చుటయు నాకన్నియనుదనకిమ్మని తండ్రి నడిగెను. అతనికోరికకనుగుణముగ రాయబులారుగూడ జయరాముని సద్గుణముల నుగ్గడింపఁ గాలుఁడు సంబంధ మంగీకరించి ముందుగ ప్రథానముచేసి యల్పకాలములోనే కూఁతును జయరామునకిచ్చి వివాహముచేసెను. వివాహానంతర

మునఁ బెండ్లికూఁతురు పెండ్లికుమారునితో గృహప్రవేశమునకుఁ బోవఁ గాలుఁడు నానకుని వానివెంట సుల్తానుపురమునకంపెను. నానకు తండ్రి మాటజవదాటక నచ్చటికి తిన్నగాఁబోయి చెలియలను మరల దోడ్కొనివచ్చెను. మరుచటిసంవత్సరము వైశాఖమాసమున జయరాముఁ డత్తవారి యింటికిరాఁగా రాయబులారు వానింబిలిచి నానకునకు బొత్తిగా సుఖము లేదనియుఁ దండ్రి మిక్కిలి కఠినుడగుటచేత స్వగృహమున నున్నంతకాలము కష్టమే ప్రాప్తించుననియుఁ దోబుట్టువు దగ్గరనున్న పక్షమున నతనికి సుఖము కలుగుననియు జెప్పెను. జయరాముఁడందుకు సమ్మతించి వానిని వెంటగొనిపోవుదునని ప్రత్యుత్తరమీయ రాయబులారు "తొందరపడవద్దు ఇదిసమయముగాదు. సమయమువచ్చినప్పుడు నేనే పంపెద"నని యప్పటికి నివారించెను. అనంతరము జయరాముడు భార్యాసమేతుఁడై స్వగ్రామమునకుఁబోయెను. పిమ్మట కొన్నిమాసములుగడువ నొకనాఁ డుదయమున స్నానముచేసి చెంబుచేతబట్టుకొని యింటికిఁబోవుచుండ దారిలోనొకసాధువుకనఁబడెను. కనఁబడినతోడనే యతఁడు వానికడకుఁబోయి చాలసేపు వానితో వేదాంతచర్చచేసి చెంబును వ్రేలనున్న యుంగరమును వానికిచ్చి గృహమునకుఁబోయెను. కాళుఁడు వానిజూడగానే యావస్తువు లేవియని యడిగెను. నానకు వానిమాటలకే యుత్తరమును జెప్పక తలవంచి నిలిచియుండెను. అప్పుడు కాళుఁడు దుర్భర కోపావేశమున వానింబలు తెఱంగులఁదిట్టి యిట్లనియె. "నీవు నాకొడుకుఁబనికిరావు. నాగృహము తత్క్షణము విడిచినీయిచ్చవచ్చినకడకుఁబోయి యన్నము సంపాదించుకొని బ్రతుకుము నేను నీవిషయమున నన్నియాసలు విడుచుకొన్నాను.

అహాహా! కాళుఁడు బిట్టలుకతో నేబాలుని బరమమూఢునిగా భావించి నిందించెనో, యాబాలుని లోకులు సర్వజ్ఞునిగ భావింతురని యించుకేనియు నెఱుంగఁడుకదా! [illegible] తనగృహము [illegible] యతఁ

వెతలపడవెనో యీ బాలుని ముందుముందు రాజాధిరాజులు సింహాసనంబులు దిగివచ్చి ప్రణతులై నిజాంతఃపురమునకురమ్మని ప్రార్థింతురనిస్వప్నమందైన నెఱుఁగఁడుకదా! అట్లుఁగాక యింటనుండి కాళుఁడు కొడుకునుదోలుటయే లోకమునకు మేలయ్యె; రాయబులారు నానకును దండ్రి యింటనుండి లేచిపొమ్మన విని కాళునిబిలిచి "నేను నీకొడుకునకు నింక పడను. పడనప్పుడు మీయిరువురుఁబగవారివలె నొండొరులువిడువదగును. కావుననానకును మంచిమాటలుచెప్పి జయరామునికడకు పంపుము. నీకోరికప్రకారము నీయింటనుండక పోవుటయు వీలున్నపక్షమున బాగుపడుటయు సంభవించు"నని హితోపదేశము చేసెను కాళుఁడాయుపదేశము విని యది లెస్సగానున్నదని కసిపెట్టి కొడుకుమీఁద నెంతకోపము వచ్చినను గడుపుతీపిచేత సంబంధము బొత్తుగా వదలుకొనుట కిష్టములేక జయరామునివద్ద నున్నపక్షమున నెప్పటికైన నానకు బుద్ధితెచ్చుకొని బాగుపడి తనవద్దకు వచ్చుట కవకాశముండునని తలంచి యప్పబావలవద్దకు బొమ్మని పుత్రుని కానతిచ్చెను. రాయబులారు నానకును మిక్కిలి గౌరవింపవలసినదనియు వానికి జూపిన యాదరము తనకుఁ జూపిన యాదరముగ నెంచుకొందుననియు జయరామున కొకజాబు వ్రాసి నానకు చేతికిచ్చెను. ఆజాబుపుచ్చుకొని నానకు విషాదపూరితమనస్కుఁడై సుల్తానుపురమునకు బోయెను. ఎంతవారికైన దరిద్రులను జన్మస్థానమును విడుచుట కష్టముగదా? జయరాముండు లోకముతోడి పాటువాఁడు కాఁడు గావున వానికీవిషయమునకు జాబవసరమే లేదు. జయరామునికంటెను వానిభార్య నానకి సద్గుణములదొంతి యగుటచేతను నామె కున్నంత సోదరప్రేమ సాధారణముగ లోకమునందెవరికి నుండక పోవుటచేతను నానకు యిలువెడలినతోడనే సుఖపడు కాలమువచ్చినదని మనమునమ్మవచ్చును. బలుఁడను కాపుకుఱ్ఱవాఁడు మొదటినుండియు నానకు బరమభక్తుఁడు. అందుచే వాఁడయాచితముగ

దలితండ్రులను గృహమును విడిచి నానకు వెంటఁబోయెను. పోయి యొక్కనాఁడైన సుఖాపక గురువుతోఁ గలసి యెన్నో యిడుమలఁ బడెను.

ఇల్లువిడిచి యెనిమిదినెలలు పయనముచేసి నానకు సుల్తానుపురము చేరెను. అక్కయు బావయు నాసిని కడుఁబరమానందమునొంది మిక్కిలి గౌరవించి జయరాముఁడు మరఁదిఁజూచి నీవు నీయిల్లు వచ్చినట్లు భగవద్ధ్యానము చేసికొనుచుఁ గూర్చుండవచ్చు, నీజోలి కెవ్వరు రారని స్పష్టముగ జెప్పెను. అంతటి యాదరము జూపినందుకు నానకు తనయక్క బావలకుఁ గృతజ్ఞుఁడై వందనములు చేసి "చిరకాలము మీకు నేను భారముగానుండ" నని తనయాత్మగౌరవము వెల్లడియగునట్లు బలికెను. తనయునికి బావకు భారముగానుండునని తలంచి నానకావిధముగా బలుకలేదు. చెడిచెల్లెలింటికిఁ బోవుటకన్న స్నేహితునియింటికి బోవుటమంచిదను సామెతను బట్టి పాటుపడక సోమరియై యక్కసొమ్మున దిని యాత్మగౌరవముం జంపుకొనుట యనార్యకృత్యమని యెంచి యాతఁ డిట్లు పలికెను. ఆయూరు జేరినది మొదలు నానకేదో యుద్యోగము సంపాదించుకొని సొంతపాటువలన బొట్టపోసుకొని తనసేవకుఁడగు బాలునిపోషింపవలయునని నిశ్చయించుకొనెను. నానకు పనిలోఁ బ్రవేశించుటవిజయరామున కంతగా నిష్టము లేకపోయినను తోబుట్టువుసొమ్మునఁ దినుట నానకున కిష్టము లేదని గ్రహించి యట్టియాత్మగౌరవముంచుట మంచిదే యని భావించుటచేతను నానకున కెదురాడుట కిష్టము లేకపోవుట చేతను మరఁది యిష్టప్రకారము పోవఁదలఁచి యతఁడు పనికొఱకుఁ బ్రయత్నించెను. అప్పుడే దౌలతఖానులోడీ పెట్టించిన ధాన్యపుకొట్టుమీఁద గుమాస్తా కావలసివచ్చెను.

ఆపనిలోఁ బ్రవేశించుటకు నానకు సమ్మతించెను. అంతకు ముందు నానకు మందకొడిగఁ గూర్చుండి యెవ్వరితో మాటలాడక నెల్ల

ప్పుడు పరధ్యానముగ నుండుచువచ్చినందున నుద్యోగములోఁ బ్రవేశించిన తోడనే కొంతమాంద్యము వదలుననియు కొడుకు వ్యాపారములో బ్రవేశించినాఁడని విని కాలుఁడు పరమానందమొంది తనయుడు కృతజ్ఞుడగుననియుఁ దలంచి జయరాముండు మరఁది సంకల్పమును గొనియాడి యావార్త భార్యకెఱింగించెను. నానకి తమ్మునివార్త పతిముఖమునవిని బాలుఁ డంత యాకస్మికముగ నెట్లుమారిపోవునని విచారించి సోదరీగృహమునుండి గాలముబుచ్చుట కిష్టములేక సోదరుఁడట్లు తలంచెనేగాని స్థిరబుద్ధిగలిగి యామాటకు నిలువంబడి యుండఁడని భర్తతోఁ జెప్పి యంతట నిలువక తమ్మునిం బిలిచి "మాకు నీవుభారము గానుండవు మాకుఁ గావలసిన పదార్థము లన్నియు నున్నవి గావున మనమా నిమిత్తము నీవీ పనిలోఁ బ్రవేశింప నక్కరలే"దని స్పష్టముగ జెప్పెను. ఎంత చెప్పినను నానకు తన యుద్యమమును విడువనందున నానకి వాని యుద్యమమున కొప్పుకొనియె. పిమ్మట సతీపతులిరువురుఁ జేరి గుదికఱ్ఱవంటి సంసారబంధమును నానకు మెడకు తగిలించినచో నత డఁత్యాసక్తుడుగాకయుండునని వానికచిరకాలమున వివాహముచేయ నిశ్చయించిరి. కొడు కుద్యోగములోఁ జేరినవార్త కాలుఁడు విని వర్ణనాతీతమైన యానందము నొంది కొడుకికఁ బాగుపడి తీరుననియు ముందెంతవాఁడో యగుననియు నూట లూరఁబోచ్చెను.

నానకు విక్రమార్క శకము 1544 వ సంవత్సరం మాఖశుద్ధాష్టమినాడు సుల్తాను పురముఁజేరి కొన్ని దినములలోనే యుద్యోగమున బ్రవేశించెను. దౌలతుఖానులోడీ క్రొత్తగుమస్తాచేతికి ధాన్యపు కొట్టు స్వాధీనముచేసి మిత్తము మొదట వేయి రూపాయలిచ్చెను. నానకుయొక్క పూర్వచరిత్ర మెఱిఁగినవారు వాని స్వభావమున కంత విరుద్ధమైనపనిలోఁ నెట్లుప్రవేశింపఁగలిగెనో యని యచ్చెరువడఁ జొచ్చిరి. మాయామర్మము లెఱుఁగని బాలుఁడును నానకు లౌకికవ్యవహారములందుఁ

ప్రవేశించుచున్నవాఁడు గావున తన సాయ మంతటినుండి యక్కరలేద నుకొని స్వగ్రామమునకుఁ బోవుటకుఁ దనకు సెలవిమ్మని నానకునడి గెను. నానకు వాని వెంగలితనమునకుఁ జిరునవ్వు నవ్వి యిట్లనియె. "ఓయీ! మోసపోయితివి. నే నెట్లు కాఁదలచినవాఁడనో యట్లయి తీరుదును దానికి నాకు నడుమ నేదియు నడ్డము రాఁజాలదు. ప్రస్తుతము కాలక్షేపము నిమిత్తము కొన్నినాళ్లు దనిఁ జేయబూనితినే కాని యిది నా పరమార్థము కాదు. సమయము వచ్చినప్పుడు మనమిద్దఱము కలిసియే పోవుదము. కావున నీవు నావద్దనేయుండుము." అప్పలుకులు వినినతో డనే బలుని సందియములు తొలంగెను. తొలంగకపోయినను నానకు మీఁద వానికి మిక్కుటమగు ప్రేమ యుండుటచేత నతనికోరికప్రకారము వాఁడచ్చట నుండవలసినవాఁడే.

నానకు వ్యాపారము రెండునెలలు చేయునప్పటికి కుమారు నొ క్కసారి యుద్యోగము చేయుచుండ జూడవలయునని యుబలాటపడి కాళుఁడు స్వగ్రామమున నుండ్లమీఁద నుండినట్లుండి యేమియుం దోఁ చక సుల్తానుపురమునకుఁ బోయెను. పోయి కొట్టుమీఁద కుదురుగాఁ గూర్చుండి వ్యాపారము చేయుచున్న కొడుకుంజూచి పట్టజాలని సంతో షమొంది వ్యవహారమెట్లు జరుపుచున్నాఁడో తెలియఁగోరి కొడుకువ్రా సినలెక్కలు పరీక్షించెను. పరీక్షింపగా వచ్చినలాభములో నొక గవ్వ యైన నిలువయున్నట్లు వానికిగనబడలేదు. అయినను కాళుఁడు కొడుకు నేమియుననక కాలక్రమమున నదియు జక్కబడునని తలంచి ప్రస్తుతము కొడుకు కొట్టుమీఁదకు వేళకువచ్చి వ్యాపారము చేసి వేళ కింటికిఁ బోవు చున్నాఁడదియే చాలునని సంతోషించెను.

నానకీ జయరాములు నానకునకు వివాహము జేయ గృతనిశ్చ యులై నటిదివరకే చెప్పియున్నారముగదా? జయరాముం డాసంకల్ప ము నెరవేరువఱకు సరిగ గుడువక నిద్రింపక చుట్టుపక్కల గ్రామము

లకుఁ దడిమన్న పొడిమన్నగునట్లు దీని బ్రయత్నించెను. అట్లు ప్రయత్నించుచుండ నొకగ్రామమున మూర్ఖుఁడను నొక క్షత్రియునివద్ద సంప్రాప్తయవ్వనయై వివాహయోగ్యయగు కన్య యొకతె యున్నదని వానికిఁ దెలిసెను. అల్లుఁడామాట మామకు నెఱింగింప కాళుఁడు మూర్ఖునితో వియ్యమందుట కియ్యకొని ప్రధానముచేసికొని గన్నగి జయరామునితోఁ జెప్పెను. ప్రధానము యథావిధిగా జరిగెను. వివాహ ముహూర్తము నిశ్చయింపబడెను. కాళుఁడు పెండ్లిపనులను జేయుంప స్వగ్రామమునకుఁ బోయెను. ప్రధానమైన యొక మాసమునకు జయరాముని వద్దకు కొందఱుపోయి నానకుధాన్యపుకొట్టు సంబంధమగు లాభమును మూలధనమును సాధువులకు సన్యాసులకు నిచ్చవచ్చినట్లు దోఁచిపెట్టి పాడుచేయుచున్నాఁడనియుఁ దానివలన బావమఱదుల కిద్దరకు నపాయము వాటిల్లుననియుఁ జెప్పిరి. ఆమాటలు విని జయరాముఁడు తన ప్రాణముమీఁదికే వచ్చునని భయపడి కర్తవ్యమేమని భార్యనడుగ నామెయు గని తెలివిగున భీతిల్లక తన తమ్ముఁడు లోకవ్యవహార మెఱుఁగనివాఁడు కాఁడనియు నతఁడెంతధర్మాత్ముఁడైనను నీతిసంపన్నుఁడగుటచే నితరుల ధనము చేతికివచ్చినట్లు వమ్ముచేయఁడనియు దృఢముగఁ జెప్పి వానివెరపు తీర్చుటకుఁ దమ్ముని బిలువనంపి క్షేమమడిగి యిష్టగోష్ఠి కొంతసేపు నడపెను. అదియే మంచిసమయమని జయరాముఁడు వినయముతోడను శాంతముతోడను మరదిం బలుకరించి యంగడి వ్యవహారమేరీతిం జరుగుచున్నది లాభనష్టము లెట్లున్నవని యడిగెను. నానకు బావనోటనుండి యప్పలుకులు వెడలినతోడనే కంఠస్వరమునుబట్టియు ముఖలక్షణమునుబట్టియు వానికిఁ దనమీఁద నేదో యనుమానము కలిగినదని గ్రహించి తన్నొకరనుమానించుట కిష్టపడక తననిరపరాధత్వమును వెల్లడిచేసికొనదలఁచి తత్క్షణము లెక్కలు పరీక్షచేయుమని బావను కోరెను. నానకియు వాని మాటనే యనుసరించుటచే జయరాముఁడు

వాని లెక్కలు శోధించెను. ఏమి చెప్పఁగాను లెక్కలుచూడఁగా పెట్టు
బడిసొమ్ము దౌలతుఖానుగారి లాభము నిలువయుండుటయేగాక నానకు
నకు మూఁడునందల యిరువది రూపాయలు రావలసియుండెను. అదిచూ
చి యక్కయు బావయు మిక్కిలి యానందము నొందిరి. కాని తన మరి
యాదయుఁ దన న్యాయబుద్ధియు పాటింపక నిష్కారణముగ వారు తన
మీఁద ననుమానము నొందినందుకు నానకు మిక్కిలి నొచ్చుకొని
మనఃఖేదమునొంది వ్యాపారము మాని పోవలయునని తలంచెను. కాని
సోదరీభావుకలు చాల బలవంతము చేయుటచేతను వారి మాట గౌర
వింపవలయునని బలుఁడు ప్రార్థించుటచేతను నిలువవలసి వచ్చెను. దౌల
తుఖాను వాని సత్యసంధతకు మెచ్చి పెట్టుబడినిమిత్తము రెండువేల
రూపాయల నిచ్చెను. కొట్టు క్రమక్రమముగ వృద్ధిపొందెను. నెలనెల
కు రాఁబడి హెచ్చెను. ఈవృద్ధికి నానకు మిక్కిలి సంతోషింపఁ జొ
చ్చెను. కాని యాసంతోషము ధనలాభము వచ్చుచున్నదని కాదు. మఱే
మనిన సత్పురుషులకు సాధువులకు సన్యాసులకు దీనులకు దైవభక్తు
లకు సహాయముచేసి తన జన్మము సఫలము చేసికొనవచ్చునని యతఁ
డాయుద్యోగమునం దంతకాలముండెను. నానకుయొక్కయాత్మ జలమం
దుండియు జలసంపర్కము లేని తామరపూవువంటిది గదా !

తృతీయాధ్యాయము.

నానకునకు నానాటికి వ్యవహారములో లాభమధికముగ వచ్చె
ను వచ్చిన లాభమంతయు నతఁడు మునుపటికంటె నెక్కువగ దైవ
భక్తులకు దీనులకు దానము చేయఁదొడఁగెను. అందుచేత గ్రామము
లోని జనులందఱు వానివర్తనముంగూర్చి తమలో దారు చెప్పుకొన
నారంభించిరి. కొందఱతని యౌదార్యమును మెచ్చుకొనిరి. మఱికొంద

ఆతని వితరణమునకు విపరీతార్థములనుఁ గల్పించి నిందింపసాగిరి. లోకులు పరమార్థము నరయక పైకిఁ దనంతయు సమ్మువారగుటచే నానకు యజమానుని ధనమంతయు దుర్వ్యయముగ వమ్ముసేయుచున్నాఁడని [illegible]. యజమానుని ధనమే యిచ్చవచ్చినట్లు వ్యయము సేయకపోయినను తనకును బిడ్డలకు మనుష్యులకుఁ గావలసిన కర్చులే గాక సన్యాసులకు బిచ్చగాండ్రకు దోఁచిపెట్టుటకు నీని కెక్కడినుండి సొమ్ము వచ్చినదని లోకులు పలుకఁజొచ్చిరి. ఆపవాదమున లోకులు నిశ్చయముగా దురభిప్రాయపడిరి. ఏలయన నానకునకు వాని శిష్యుఁడగు బాలునకుఁ గావలసినభోజనపదార్థములు నిమిత్తమగు వ్యయము మిక్కిలి స్వల్పము. నానకు వేదాంతియగుటచేఁ గేవల ముదరపోషణమే ప్రధానకార్యముగఁ జేసికొనక యేదితినినను దినము వెళ్ళిపోవునని సామాన్యులు భక్షించు వస్తువులనే యుపయోగించుచు వచ్చెను. గంజి యన్నమైనతో వానికి పంచభక్ష్యపరమాన్నములు నంతే మధురాహారములు గ్రహించి తన పొట్టనింపి కండలు పెంచుటకంటె సొమ్ము మితముగా వాడుకొని మిగిలినసొమ్ము సద్వినియోగముం జేయుట యిహపరసాధనమని యతండు నమ్మి జాగ్రతతో నుండెను. అట్టి మహానుభావులు తిండిపోతులుగా నుండరుగదా. ఆతఁడు చేయు దానములు మెరమెచ్చుల దానములుగాక యపాత్రదానములుగాక పేదలకు భగవద్భక్తులకు నీయఁబడిన సత్పాత్రదానము లయ్యెను. గ్రామవాసులలో ననేకులు నానకు చేయు వ్యయములఁ గూర్చి యత్యద్భుతముగాఁ జెప్పుకొనుచుండుట విని, జయరాముఁడు లోకులమాటలే నిశ్చయములై వక్షమున నహాటు నానకును దండించుటయే గాక తనకుఁగూడ మహాపకారము చేయునని భయపడి మరఁది నడుగుట కిష్టము లేక సందేహించుచుండెను. నానకును లోకుల గోలవిని బావమనస్సు సంశయాకలితమైనదని తెలిసికొని తనచరిత్రము నిర్దుష్టమని వెల్లడిచేయుటకును,

నిందారోపకులకు బుద్ధిచెప్పుటకును, బావనుబిలిచి మునుపటియట్లె తనలెక్కలం బరీక్షింపుమని కోరెను. జయరాముఁడు తనమనస్సులో ననుమానముగా నున్నట్లు నానకునకుఁ దెలియుట కిష్టములేని వాఁడయి యంగడిలో నేదోలోపమున్నదని మాత్రము మనస్సులో నభిప్రాయపడి లెక్కలు పరీక్షించుమని కోరినమాత్రముననే యంతకీయకొని నానకును నవాబువద్దకు తీసుకొనిపోయి యాతని దరిశనముచేసి లెక్క పరీక్షింపుమని కోరెను. నవాబు వానిమాటలువిని నానకును తన యెదుటికి పిలిచి పేరేమని యడిగి పేరు దెలిసికొన్నపిదప జయరాముని వంక తిరిగి వీనికి వివాహమయినదా యని యడిగెను. వివాహము కాలేదని జయరాముఁడు ప్రత్యుత్తరముఁజెప్ప విని నవాబు "అదిగో అవే గారణము వివాహము కాకపోవుటచేతనే యితఁడు మాసాములట్లు పాడు చేయుచున్నాఁడు. నీవు వాస్వభావ మెఱుఁగుదువుగదా. లెక్కలు సరిగా నుండనిపక్షమున వీనిగతి యేమగునో చూచుకొనం"డని కఠినోక్తులు పలికెను. నానకు వానికఠోరభాషణము లాలకించి యించుకేని వెఱపునొందక "లెక్కలు చూపినపిదప మీయిష్టము వచ్చినట్లు చేయవచ్చును లెం"డని నిర్లక్ష్యముగఁ బలుకులు చెప్పెను. తనయంతవాని యెదుట నానకు నిర్భయముగా నిర్లక్ష్యముగా నిశ్చలముగా నట్లు ప్రత్యుత్తరము చెప్పుటచేత నవాబునకు మితిమీరిన కోపమువచ్చెను. ఆకోపము పైకి స్ఫుటముగాకముందే జయరాముఁడు వానిముఖలక్షణములు గనిపెట్టి మిక్కిలి వినయముగా చేతులుజోడించిఁ "నానకు గొప్పవారి దరిశనము లెన్నఁడు చేయని పల్లెటూరివాఁడగుటచేత మర్యాదలు తెలియక యట్లు వచించెనే కాని యవమానింపఁ దలంచుకొనలేదనియుఁ దనయం దేదోషమును లేదని నమ్మి యంతవిస్పష్టముగాఁ బలుక సాహసించెననియుఁ బ్రథమదోషమగుటచే క్షమియింపఁదగు" ననియుఁ బలుతెఱంగుల బ్రార్థించెను.

ఆవేఁడికోలు విని దయాళువయి నవాబు తనకోటలోనున్న యమురావను మంచి లెక్కగానిని పిలిపించి యంగడిలెక్కలు శోధింపుమని యానతిచ్చెను. యమురావు మిక్కిలి జాగరూకతతో నైదుదినములు లెక్కలు పరీక్షించెను. నవాబుపెట్టిన పెట్టుబడియు దానిమీఁద వానికి రావలసిన లాభమునుగాక 321 రూపాయలు కొట్టులో నిలవయున్నట్టు లీపరీక్షవలన దేలెను. నానకు తననిమిత్తము దానధర్మముల నిమిత్తము వ్యయముచేయగా నతనివంతు మిగిలినసొమ్మిది. అదిచూచి జయరాముఁడు మానవప్రాణులు దక్కినవని మిక్కిలి సంతోషించి మరునాఁడు నవాబు దరిశనమునకుఁ బోయెను. అదివఱకే యమురావువలన లెక్కల పరీక్షనుగూర్చి నవాబు వినియున్నందున జయరాముని జూచి యతఁడు "నీమరఁదిమీఁద నీవిధముగా వాడుకలు కలుగుటకు కారణమే"మని యడిగెను. అనవుఁడు జయరాముఁడిట్లనియె. "లోకములో నెంతమంచివారికయినను శత్రువులుండక మానరుగదా. అట్లే మా నానకుమీఁదకుఁడ గిట్టనివారు కొందఱున్నారు. ఇదియంతయు నామపాత్ములసృష్టియేకాని మావాని లోపమేమియు లేదు" పరీక్షానంతరమున నవాబు నానకుమీఁద నెక్కువ విశ్వాసముఁ గలవాఁడై మునుపిచ్చిన సొమ్మునకుఁ దోడుగ పెట్టుబడిక్రింద మరిమూడువేల రూపాయల నిచ్చి వ్యాపారము నెక్కుఁడుగ సాగించుమని చెప్పెను. నానకు నిర్దోషియని తెలిసినప్పుడు జయరాముఁడు వానిభార్యయు నొందిన యానంద మింతింతయని వర్ణింప నలవికాదు. ఆపరీక్షవలన నవాబునకు నానకుమీఁద నమ్మిక పొడముటయేఁగాక జయరామునిమీఁదకూడ నధిక గౌరవము గలిగెను. కుబుసమువిడిచిన కోడెత్రాచుసనుకొన్నది పూలదండయయినట్లు పాపమునకులనిద్రిపయి కలిగి వారింపెరుపఁదలఁచిన నవాబు పరమాప్తుఁడగుటచే నానకుమీఁద నిందలుమోపిన శత్రువులు సిగ్గువడి నోళ్లు మూసికొనవలసిన వారైరి. నానకు మేలునే

గోరునట్టి బరమమిత్రులు సంతోషపరవశులైరి. తనకుమారుఁడు బుద్ధిహీనుఁడనియు జిల్లిగవ్వయైన నార్జింపలేఁడనియు, గొరమాలినవాఁడనియుఁ దలంచి వాని నింటనుండి వెడలనడపిన కాళుఁడు పుత్రునిమిత వ్యయము నిర్దోషిత్వము నవాబునకు వానిపై దయగలుగుట మొదలగు వార్తలు విస్మయము పొందిన సంతోష మనుభవనైక వేద్యమే గాని వర్ణన కసాధ్యము. మొదటినుండియు నానకు మహాత్ముఁడగునని నమ్మియుండిన రాయబులారు దానినివిని యెంతో సంతోషించెను.

ఒకనాఁడు సాయంకాలము జయరాముఁడు భార్యయు నానకును గూర్చి మాటలాడుకొను చుండునంతలో నతఁడేవచ్చి వ్యాపారములో తనవంతువచ్చిన లాభపుసొమ్ము దెచ్చి దాఁచుమఁని వారిచేతికిచ్చెను. అక్కడకుఁ దమ్మునిమీఁద ననుమానమెన్నఁడును లేకపోయినను లోకులు చేసిన నిరాకనిందల కామె మనఃఖేదమునొంది పరీక్షానంతరమున నిష్కళంకుఁడై వచ్చినసోదరుని బహువిధముల గారవించెను.

నానకుఁ గుణవంతుఁడై ధనసంపాదకుం డగుటచేత స్వకుటుంబభారము వహింపగలఁడు. కావున వానికి వివాహము శీఘ్రముగఁ జేయుట యుచితమని సోదరీ భావుకలు తొందరపడిరి అదియుఁ గాక సంసారబంధమునందు వానిని ప్రవేశపెట్టినచో నతఁడందే తగులుకొని యన్యవిషయమునుండి మనస్సు మరల్చి బాగుపడునని వారెంచి యీవలకే వానికొక సంబంధము కుదిర్చిరని మన మెఱుఁగుదుముగదా. జయరాముఁడు నానకునకుఁ బిల్ల నీయఁదలఁచిన మూళునిపేర ముహూర్తనిశ్చయము చేయుమని జాబులువ్రాసెనుగాని మూలుఁడు వివాహమునకుఁ గావలసిన సంభారములు తనకు సమకూడలేదని కొంతయాలస్యముఁ జేసి మొట్టకేలకు భాద్రపద బహుళ సప్తమిదినమున సుముహూర్తము నిశ్చయించి వివాహమునకుం దరలి రమ్మని వ్రాసెను. కాలుఁడు సకుటుం

సపరివారముగా సుల్తానుపురమునకుఁ బోయి యటనుండి పెండ్లికొడుకును జయరాముఁడు మొదలగు చుట్టములను దోడుకొని తరలిపోయెను. వియ్యంకుఁడు వియ్యాలవారిని దనస్థితికిఁ దగినట్లు గౌరవించెను. వివాహ మహోత్సవము మూఁడు దినములు జరిగెను. నాలవనాఁడు కాలుఁడు పెండ్లికూఁతురును వెంటఁ బెట్టుకొని సపరివారముగ బయలుదేరి సుఖముగ సుల్తానుపురముఁ జేరెను.

పెండ్లికూఁతురుపేరు సల్లక్షి. అత్తవారెందుచేతనో తల్లిదండ్రులు పెట్టిన పేరం బిలువక చూనియని యామెను బిలుచుచువచ్చిరి. సుల్తానుపురమునకు వచ్చినపిదప కాలుఁడు కొడుకునుం గోడలిని స్వగ్రామమునకుఁ దోడ్కొనిపోవఁదలఁచెను. తాల్వెండిగ్రామమునకుఁ బోవుటకు నానకున కిష్టము లేదు. ఆకారణముచేత జయరాముఁడు నానకియుఁ దాని కంగీకరింపరైరి. కాని కొందఱు పెద్దలు నానకుయొక్క తల్లి వివాహమునకుం రానందున కొడుకుంగోడలు కాఁపురముచేయుచుండ నామెకన్నులు చల్లగ చూడఁగోరుననియు నొక్కనెలయైన నామెకడనుండుట యుచితమనియు నుపదేశించిరి. ఆయుపదేశముం బట్టియుఁ దల్లిమీఁదగల గౌరవముం బట్టియు నానకు స్వగ్రామమునకుఁ బోవనిష్టపడి భార్యాసమేతుఁడై తండ్రితోఁ గూడఁ జనియెను. అతఁడు వచ్చువఱకు సంగడివని బలుఁడు చూచుటకొప్పుకొనెను. వివాహదీక్షితుఁడై కళ్యాణవేషముతోనున్న కుమారుఁడు ధర్మపత్నీసమేతుఁడై తల్లిపాదములకు నమస్కరింప, త్రిప్తాదేవి కొడుకుం గోడలిం గౌఁగిలించుకొని యానందబాష్పములనిమెషి ముత్యాలసేసలు వారిపైఁ జల్లెను. నానకు రాకవిని చుట్టములు నెచ్చెలులు పరిచితులు వానిం జూడవచ్చి యతఁడు మంచివృత్తిలోఁ బ్రవేశించినందుకు ధనము సంపాదించుచున్నందుకుఁ జాల సంతసించి కొనియాడిరి. కొడుకక్కడనున్న నెల దినములలోఁ దండ్రి సహజముగఁ గఠినుడయ్యు మరల నేమి సాహసము పుట్టునో యను భయము

న నేమియు ననక నడుమ నడుమ నెవరితోనో యన్నట్లు "ధనము సంపాదించుటయే విధి. ధనము లేనివారి నెవరుఁ జూడరు. దుస్సహవాసములు చేయఁ గూడ"దనుచు నెమ్మదిగఁ గాలము వెళ్ళబుచ్చెను. ఆమాసము ముగిసినపిదప నానకు భార్యాసమేతుఁడై సుల్తానుపురమునకుఁ బోయి యెప్పటియట్ల తనపనిలోఁ బ్రవేశించెను. పుట్టినింటివారు మూనీదేవిని మరల స్వల్పకాలములోనే బంపుదుమని చెప్పి తీసికొనిపోయిరి.

చతుర్థాధ్యాయము.

ఇరువది యేండ్లయిన నిండకముందే నానకు గృహస్థుఁడయి సంసారభారము వహించెను. కాని యాపెండ్లి వానిజీవనము సుఖాస్పదముగఁ జేయుటకు మారు దుఃఖభాజనముగ జేసెను. మూనీదేవి కోపశీల గర్వసమేత. ఒరులపై నధికారము చేయు నిచ్ఛకలది. ఆమె జనకుండగు మూలుఁడు కాలుని యచ్చు. వాక్పారుష్యమునందు ధనాశయందు మనఃకాఠిన్యమునందు వియ్యంకు లొండొరులకుఁ దీసిపోరు. మూనీదేవి తల్లి నానకు తల్లివంటిదిగాక భర్తగుణములను వన్నె పెట్టుచు ననుకూలదాంపత్యమని లోకులు చెప్పుకొనునట్లు నడచెను.

అట్టి జననీ జనకుల కుద్భవించినందున మూనీదేవి తల్లిచాటు బిడ్డయు తండ్రిచాటు బిడ్డయు నయ్యెను. తల్లిదండ్రుల గుణములు ప్రతిబింబములట్లు బిడ్డలయందు గానబడుచుండును గదా! తల్లి మంచిది కానపుడు తండ్రి మంచివాఁడగుటయో తండ్రి యోగ్యుఁడు గానపుడు తల్లి యోగ్యురాలగుటయో తటస్థించు నేని బిడ్డలొకవేళ సుగుణవంతులు కావచ్చును. భార్యాభర్తలిద్దఱు దుస్స్వభావులయినపుడు బిడ్డలు సాధుశీలురగుట యరిది. అయోగ్యులగు జననీజనకుల కుద్భవించినను బిడ్డలు జన్మించినది మొదలు సజ్జనులచేఁ బెంపబడుదు రేని వారికి సద్గుణము లలవడ

వచ్చును. అట్లుగాక యవివేకులగు మాతాపితలకుఁ బుట్టిన వారికడనే పెరిఁగిన బిడ్డలమాట వేరే చెప్పవలయునా! మానినీదేవి గయ్యాళితనమున దల్లిదండ్రులను బోలినందున బ్రతిదినము మగఁడు గృహమునకు వచ్చినప్పుడు పిల్లిమీఁద బెట్టి ఎలుకమీఁద బెట్టిసఁబగుచు నిది లేదది లేదని కేకలు వేయుచుండును. అంతతోఁబోక గృహకృత్యములకుఁగావలసిన సంభారములు సరిగసమకూర్చుట లేదనియు సంపాదించిన ధనమంతయు బైరాగులకు బావాజీలకుఁ బెట్టిసంసారముగుల్ల చేయుచున్నవాఁడనియు, నుదయాస్తమయములు మగనిని సాధించుచుండును. సంపాదించిన ధనములోఁ జిల్లిగవ్వయైన వెచ్చబెట్టక తనయిచ్చవచ్చినట్లు వ్యయము చేయుటకు దనయధీనము జేయుమని పోరుచుండును. తానెంతపోరువెట్టినను భర్త తనమాట రవ్వంతయు లక్ష్యము సేయనందున నామె తనవంతము నెగ్గించుకొనుటకుఁ బలుమారు తల్లిదండ్రులకు దనకష్టములఁదీర్పరమ్మని వర్తమానమంపుచుండెను. అప్పుడప్పుడు వానియత్తమామ లిరువురు కూఁతురు మిక్కిలి కష్టపడుచున్నదనుకొని యల్లుని యింటికివచ్చి తమకూఁతురు కష్టములు పడుచున్నదని కల్లబొల్లి యేడ్పు లేడ్చి "యెన్నఁడు బుద్ధి తెచ్చుకొని బాగుపడునప్పు నాయనా" యని యల్లునిమీఁదబడి రక్కసులవలె వానిని బాధించుచు వచ్చిరి. సహజముగ శాంతశీలుఁడగు నాశ్వారుష్యచున్న మిక్కిలి యసహ్యపడుచు నిరంతరము మనశ్శాంతినే కోరువానకు, ఆలిపోరునకు దోడుఁగ నత్తమామల పోరుగూఁడ సంభవించుటచే మనస్స్థిమితము లేనివాఁడై చాల దుఃఖపడుచు వచ్చెను. ఒకప్పుడత్తమామల పోరుఁబడలేక మాయింట నన్నవస్త్రములకు లోపము లేదు కదాయని యడుగుచుండును. ఆకులుకుల కత్తమామలు మిక్కిలి కినిసి "అన్నవస్త్రములున్న చాలునా మరేమియు నక్కఱలేదా! నగలుండవలె నాణెములుండవలె సంసారము చేయుచున్నపుడెన్నో యుండవలెను కాలునొచ్చిన చేయినొచ్చిన నింటగూర్చుని సుఖముగ తినుటకు గొంత

సొమ్మునిలువ యుండనక్కఱ లేదా! నీసొమ్ముదినుచున్న గోసాయిలు సన్న్యాసులు నీకాపత్సమయమున నక్కఱకువత్తురని తలంచుచున్నాఁడవు కాఁబోలు. పాపమేమియు నెఱుఁగని మాపిల్ల యట్టియాపత్సమయము వచ్చినచో నిష్కారణముగ గంగం బోదిగవలయు" నని నిష్ఠురముగ బలుకుచు వచ్చిరి. కర్ణకఠోరములగు నప్పలుకులు వినినప్పుడు నానకు మనస్సు మిక్కిలి ఖేదమునొంది "మాయూరికి మాయత్తవారియూరికి నిప్పుడున్న దూరముకంటె బదిరెట్లుదూరముండిన బాగుండునుగదా! దూరముండిన పక్షమున వీరు తఱచుగవచ్చి నన్ను బాధింపకుందురుగదా" యని తలంచుచుండును. అల్లునియూరికి మామయూరికి దూరముండుట మంచిదనియే కాఁబోలు శాస్త్రకారకులునయితము "గృహస్థులు పుత్రికలను దూరప్రదేశములనుండువారి కీయవలయు"నని శాసించిరి. నానకునకు గృహము సుఖప్రదమగుటకు మాఱు దుఃఖభాజన మయినందున నతఁ డింటనుండినప్పుడు ముండ్లకంపమీఁద నుండినట్లుండి మెతుకులునోట వేసుకొని యావలకుఁబోవుచుండును. సోదరీగృహమునకుఁబోవఁదలచిన వానియత్త యామెయింటికిఁగూడ బోయి యల్లునిమీఁద విధివిరామము లేక నేరములు చెప్పుచువచ్చెను. నానకి సాధుశీల యగుటచే దనసోదరుఁడు యోగ్యుఁడని యామె యెఱింగియుండియు నాగయ్యాళిగంప నోటికి వెఱచి యేమియు ననక యూరకుండెను.

వేయుమంది వచ్చు పడఁతులైనను నానకి యత్తగారియెదుట నిలువలేరు. అట్టి యామెయెదుట పరమసాధ్వియగు నానకి నిలిచి యేమిప్రతిఘటింపఁగలదు. స్వగృహమునందుగాని సోదరీగృహమునందుగాని యింతకేనియు మనశ్శాంతినొందుటకు వీలులేక నానకు దుకాణమే యిల్లుచేసికొని దినమునం దెనిమిది జాములలోఁ జాలభాగ మక్కడనే గడుపుచు వచ్చెను. అతనికి బలుఁడు సహాయుఁడు బలున కతఁడు సహాయుఁడు. అతఁడొంటిగ గూర్చున్నప్పుడు మనసులో ననేకాలోచన లోక

దాసి మొంబడి నొకటి తోఁచుచుండును. భార్యా దుఃఖహేతువు సంసారము దుఃఖహేతువని పెద్దలు చెప్పెడుమాటలు వానికి జ్ఞప్తికిరాఁగా నతఁడు మాటిమాటికి మెడకు గుదికట్టుయుఁగలిగి సంకిలియునగు నీవివాహామేల చేసికొంటినని విచారించుచు దృఢమైన యాబంధమును తెంపుటకుసమయము నిరీక్షించుచుండెను. అట్లు నిరీక్షించుచుండగానే యనేకసంవత్సరములు గడచెను. అతనికప్పటికి ముప్పదియాఱవయేఁడు. వివాహమై పదునాలు సంవత్సరములాయెను. అతనికిద్దఱుకుమారులు జన్మించిరి. అతని ముప్పది రెండవయేట మొదటికుమారుఁడు పుట్టెను. ఆకుమారునిపేరు శ్రీచంద్రుఁడు. మఱి నాలుగేండ్లకనగా ముప్పది యాఱవయేఁట రెండవకుమారుఁడుదయించెను. అతనిపేరు లక్ష్మీదాసు. అట్టియవస్థలో నానకు జీవితమునందు గొప్పమార్పొకటిజరిగెను. ఆమార్పు వానిని సంపూర్ణముగ మార్చివేసెను. భార్యాబాధమే త్యజింప నలవిగాకుండె. అట్టియెడ సంతానముచేత మఱింత దృఢమైన యాబంధమును నానకు ప్రాణప్రాయముగ భావింపఁగలఁడని లోకులెవ్వరుఁ దలంపలేకు వానికుటుంబము మిత్రులుకూడ నానకు సంసారబంధమునందగులుకొన్నాఁడు. వాని బ్రహ్మవిద్యయాతురము నడఁగంటినదని బహిరంగముగ ననుకొనుచుండిరి. అట్టిసమయమున నానకు సర్వసంగ పరిత్యాగియై యెల్లవారల నచ్చెరు మొందజేసెను. రెండవ కుమారుఁడు పుట్టినయాఱుమాసములకు నానకొకనాఁడొకచోట నొంటిగ గూర్చుండి దీర్ఘాలోచనము చేయుచుండ వానివద్దకొక పకీరు వచ్చెను. ఇరువురు గొంతసేపు భగవద్విషయికమైనచర్చ చేసిరి. ఆసంభాషణము ముగిసినవెనుక పకీరు నానకుతో నిట్లనియెనఁట. "నానకూ! నీవు చేయుచున్న పనియేమి ? నీజీవితముయొక్క పరమార్థమిదియేనా ? నీవు చేయవలసిన యుత్కృష్టకార్యమునకు నీవిప్పుడు గడుపుచున్న దేహయాత్ర యనుకూలమైయున్నదో లేదో చూచుకొనుచున్నావా ?" ఆపలుకులు నానకు మన

స్సుమీఁద నెంతో పనిఁజేసి వానిని విరక్తిమార్గమునకుం ద్రిప్పెను. త్రిప్పుటయు నతఁడు ఫకీరుతో నిట్లనియెనట. "భగవంతుఁడంతయు సరిగా వచ్చునట్లు నడపించును" ఆపలుకులు పలుకునప్పుడు నానకు మనసారా నేదో చేయుటకుఁ గృతనిశ్చయుఁడైనట్లు కనఁబడెను. అదిగ్రహించి ఫకీరు సంతసించి తనదారిం బోయెను.

ఆఫకీరుతోఁ బ్రసంగముజరిగిన నెనిమిదిమాసముల కొకనాఁడు తెల్లవారుజామున నానకు దాపుననున్న యేటి కెప్పటియట్లు స్నానమునకుఁబోయి తిరిగి గృహమునకు రాక యదృశ్యుఁడయ్యెను. అతని యదృశ్యత యాలుబిడ్డలకు సోదరీభావుకలకు జాల భయముగలిగింప వారు వానినిమిత్తము గ్రామము పొలిమేరలు వెదకించిరి. కాని యతండెందుం గానబడఁడయ్యె. ఆయనను గనిపెట్టి వానికి గిట్టనివారు నానకు నవాబు సొమ్ము హరించి యాపదవచ్చునను భయమున నెక్కడికో పారిపోయెననియు గడుసువాఁడగుటచేత నట్లుచేసెననియు నపవాదములు వేయఁజొచ్చిరి. అట్లు పగతురు చెప్పుకొనుచుండ నేమికారణముననో మరల నానకు మూఁడవనాఁడు స్వగ్రామమునకుం బోయెను. అతనింజూచి నిరాపనిందలు మోపిన కుత్సితస్వభావులు తమపలుకులు కల్లలయ్యెనని తల వంచుకొనిరి. నానకు చిన్న గోఁచిమాత్రము పెట్టుకొని దిగంబరుఁడట్లయుండె. స్వగృహమునకుగాని సోదరిగృహంబునకుగాని యతఁడు పోవక యూరకనిందను దిరుగఁజొచ్చె. గ్రామవాసులు వానిమనఃస్థితిఁగనుగొని "వానికిమతిలేదు పిచ్చియెత్తినదని కొందఱు దయ్యమేదోపట్టి యట్లు వేధించుచున్నదని కొందఱు బలుకంజొచ్చిరి. నానకు హఠాత్తుగ నదృశ్యుఁడయ్యెనని విని నవాబు వానికిఁ బూటకుఁడగు జయరామునింబిలుపించి లెక్కలు పరీక్షచేయింపుమని యానతిచ్చెను. జయరాముఁడు నానకును గూడ వెంటబెట్టుకొని నవాబువద్దకుఁబోయెను. లెక్కలు మూఁడవసారి పరీక్షింపఁబడెను. కాని కడచిన రెండుసార్లవలెనే నానకు నిర్దో

గించెను. నానకు వానివలుకులు విని యిట్లని యూరడించె. "ప్రపంచ మంతయు నజ్ఞానాంధకారమున మునిగి యున్నది. ఇప్పుడు లోకము మనల నిరసించినను ముందుముందు పశ్చాత్తాపముతోడను వినయము తోడను, మన మాటల నాకర్ణించును." ఈశ్వరునియందుఁ గాఢముగ మనస్సు నిలిపిన పరమభాగవతోత్తముని మనోధైర్య మెట్లుండునో చూచితిరా? లోకము తనమాట నిరాకరింపక వినయముతో వినుమని వానియంతరాత్మ విస్పష్టముగ వానికిఁ జెప్పెను. భగవద్భక్తులకు సామాన్యమనుష్యులకు గల ముఖ్యభేద మిదియే అనంతరము నానకు కొంచెము యోచించి సుల్తానుపురమునకు సమీపమునందున్న యొకగ్రామములో నొక వర్తకుడు పెహులూయనువాడు తాంబురాలు చక్కఁగా చేయఁ గలఁడనియు వానికడకు బోయిన దొరకుననియుఁ జెప్పి మర్దను నంపెను. మర్దనుఁడు బయలుదేరి నానాస్థలములు దిరిగి యామనుష్యుని నెల వుగానక మూఁడుదినములు దిరిగితిరిగి మిక్కిలి డస్సి యొక చెట్టుక్రింద గూర్చుండ వానివద్దకే పెహులూ వచ్చి యొక తాంబురా యిచ్చెనట. మర్దనుఁడు దాని వెల యీయబోవ దాని నతఁడు పరిగ్రహింపక నానకు దర్శనము చేయింపుమని ప్రార్థించెను. మర్దనుఁడును వానిందోడ్కొని నానకునకు జూపి తదభీష్టముం దీర్చెను.

మర్దనుఁడు గానవిద్యలో నానాటివారి నందరిని మించెనని చెప్పుదురు. తాంబురా దెచ్చి సృతివేసి యతఁడు తుహీనిరాకార్ తుహీని రాకార్ నానక్ బందా తేరా యను పల్లవిగల కృతి పాడెను. పాడిన తోడనే నానకు భక్తిరసపరవశుఁడై యొడలెఱుంగక పడిమెను. మర్ద నునకు గానమునం దధికప్రజ్ఞ మొదట లేదనియు నానకు వరప్రసాద మునను నిముసమున నట్టిప్రజ్ఞ వానికి గలిగినదనియుఁ గొందఱనుచున్నారు. కొందరు మర్దనునకు సహజముగా గానమునం దధికప్రజ్ఞ గలద ని చెప్పుదురు. నానకు మైమఱచిపడుట మర్దనునియొక్క గానప్రభావ

ముచేత గాక వాని హృదయముననున్న భక్తిరసముచేతనే యని కొం దఱు పలుకుదురు. ఈమాటయే కొంతవఱకు నిజమని తోచుచున్నది. భక్తిరసములేని శుష్కహృదయుడు రాళ్ళు కరగించు పాటలు వినినను పరవశుఁడై మూర్ఛిల్లునా? సహజముగా హృదయము భక్తిపూరితమైన ప్పుడు స్వల్పగానము సహితము వాని కుత్సాహము గలిగించును. అం తేకాని తా బురాకొయ్యలు నోటిపాటలు భక్తిలేని వానికి భక్తి సృష్టిం పలేవు.

నానకు రెండుదినములు మూర్ఛావస్థనుండి మూడవనాఁడు కన్నుదెరచి చూచెను. గురువునకు మెలకువ వచ్చినతోడనే మర్దనుండు స్వగ్రామమునకుఁ బోవుటకు సెలవిమ్మని యడిగెను. నానకు కారణముం దెలియఁగోర మర్దనుఁ డిట్లనియె. "మీరు మూర్ఛనోయి రెండేసి దిన ము లీప్రకారముగా నున్నపక్షమున నాపనియేమి కావలయును? ఆకలి చేత దాహముచేత నేను చచ్చిపోనా! కావున నన్ను బోనిండు." శిష్యుని బేలమాటలు విని గురు విట్లనియె "నీయిష్టము వచ్చినట్లు చేయవచ్చు ను. నీవు స్వగ్రామమునకుఁబోయి సుఖించినను సంతోషమే నన్ను గని పెట్టుకొని యున్నను సంతోషమే. ఉండఁదలఁతువేని యాకలిచేత దప్పిక చేత బాధపడవలసియుండును. నానకుతో నున్నవారికి నానకుతోపాటు కష్టములేగాని సుఖములు లభింపవు" మర్దనుఁ డా పలుకులు విని యేమి యుం బదులుచెప్పక యేమిచేయుటకుం దోఁచక సందిగ్ధమనస్కుఁడై యుండెను. అంతలో మర్దనుఁడు తన తమ్ముని విడిచి పోవదలంచుకొన్నాఁ డని విని నానకి విచారమొంది మర్దనుని బిలిపించి పోవఁదలఁచిన కార ణమడిగి తమ్ముని విడిచిపోవలదనియు సుల్తానుపురములో నున్నంతకా లము తనయింటనే రెండుపూటలు భుజియింప వలసిన దనియు సోదరు డాయూరు విడిచిపోవునప్పుడు వానివెంట బోవలసినదని యాప్రయాణ మున కగు ఖర్చులన్నియు తానే యిచ్చుకొనబూను ననియుఁ జెప్పి య

ప్పుడే రెండుబట్టలు నిరువదిరూపాయలు వానికిచ్చెను అది పుచ్చు కొని మర్దనుఁడు వారు చెప్పినట్లు చేయుటకు వాగ్దానము చేసి మరల నానకు కడకుంబోయెను. మర్దనుఁడు కనబడకపోవుటచే నతడు స్వగ్రామమునకే బోయియుండవచ్చునని నానకు తలంచి వానిం జూచినతోడనే మరల నేలవచ్చితి వని యడిగెను. మర్దనుఁడు నానకీదేవి తన్ను బిలిపించి చెప్పినమాటలన్నియు వాని కెఱింగించెను. మర్దనుఁడు తన సోదరివద్దనుంచి వస్త్రములు గ్రహింపవచ్చునే కాని ధనము స్వీకరించుట యనుచితమని తలంచి నానకు వానివద్దనున్న ధనముఁ దీసికొని సోదరి వద్దకుఁ బోయి యీమెధన మామెకిచ్చెను. ఆమె దానిని బుచ్చుకొనుట కిష్టము లేనిదయ్యు దమ్ముఁ డేమనుకొనునోయను భయమున మరల గ్రహించి గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించి తల్లిదండ్రులకు నాలుబిడ్డలకుఁ దనకు బావకు నత్తవారికి నెప్పటియట్లు నేత్రానందము గలుగజేయ దగునని వానిని బ్రార్థించెను. ఎన్నిచెప్పినను నానకు తనత్రోవ విడువ నందున నానకీదేవి తమ్మునిం జూచి "నాకు నిన్నుఁ జూడవలయునని బుద్ధిపుట్టినప్పుడు నేను నీకు వర్తమాన మంపెదను. నీవు తక్షణము వచ్చి నన్నుఁజూచి పోవలయు" నని కోరెను. నానకు సోదరి కోరికను దప్పక తీర్చుట కొడంబడెను.

షష్ఠమాధ్యాయము.

అనంతరము నానకు కొంతకాల మచ్చటనుండి సోదరివద్ద బావవద్ద సెలవుగైకొని లాహోరు మండలము నందలి యమ్నాబాదు పట్టణముకుఁ బయనమైపోయెను. సుల్తానుపురమునువిడిచిన యాగడియ మొదలుకొని యీకథానాయకుఁడు గురునానకు నామముతో వ్యవహరింపఁ బడుచువచ్చె. ఏలయన నాదినము ప్రారంభముగా నతఁడు తన

కాలమున సంఘమునందు ప్రబలియుండిన దురాచారమును వెలిపుచ్చి ఖండించుటకును ప్రజలమనస్సులనుండి మూఢవిశ్వాసములను దొలఁగించుటకును సత్యమని తాను నమ్మినమతము స్వేచ్ఛగా లోకులకు బోధించుటకును సంకల్పించెను. ఏమనుష్యుఁడు తనబోధనలవలన మానవకోటికి నీతి, యాత్మజ్ఞానము, మనోవికాసము గలిగించునో యతఁడే గురుశబ్దమున కర్హుఁడు. నానకు తనకుగలిగిన యాత్మజ్ఞానమును దోడిమానవులకు వెలిగించుటకేగాక దైవధర్మములకు విరుద్ధములైన దురాచారములను సంఘమునుండి దూరముగఁ దోలుటకు నిర్మూలించుటకు సమర్థుఁడైనందున నీతఁడు గురుబిరుదము నందుటకు దగినవాఁడు. అందుచేత నాశబ్దమతనియందు సార్థకమయ్యెను.

సుల్తానుపురమునుండి యమ్నాబాదుకుఁ బోవుట కేడుదినములు పట్టెను. ఈపట్టణమునకు నానకు వచ్చుటకు గారణమేమన నచ్చట దైవభక్తుఁడు సత్ప్రవర్తకుఁడు నగు వడ్లవాఁడొకఁ డుండెను. అతని జూచుటయే యాగురుని యభిలాష. ఆవడ్రంగి పేరు లల్లో. నానకు తత్పురము ప్రవేశించి సరిగ యావడ్రంగియింటికిఁ బోయెను. లల్లో నానకు మహాత్ముఁడని వినియుండెనేకాని యాతని దరిశన మదివఱ కెన్నఁడుఁ జేసియుండలేదు. తనగృహమున కనాహూతుఁడై యరుదెంచిన పురుషుఁడు నానకే యని తెలిసికొని యావడ్రంగి మహానందభరితుఁడై వానినెంతయు గౌరవించెను. అతఁ డక్కడ కొన్నినాళ్లుండి తనమతము బోధింప నారంభింప, నాపురజనులకు వానిమీఁద ననిష్టము పొడమెను. అనిష్టమేకాదు కేవల ద్వేషమే కలిగెను. అట్లు కలుగుట యాశ్చర్యముగాదు. ఏలయన నేమనుష్యుఁడైన మతవిషయమునగాని సంఘవిషయమునగాని, జ్యోతిషాదిశాస్త్రవిషయములగాని క్రొత్తసిద్ధాంతము బోధించినప్పుడును సిద్ధాంతము ప్రాఁతదైనను నూతనముగా నాచరణమునకు దెచ్చినప్పుడును లోకులు కాకులట్లు వానిం బొడిచి తల యెత్తుకొననీ

యుక నిందించి బహిష్కరించి దండించి చేతనైనచో నిష్కారణముగ జంపివేయుదురు ప్రపంచముయొక్క పూర్వచరిత్రం జదివినవారి కందర కు నిది విదితమే. లోకులు క్రొత్తసిద్ధాంతములలో నున్న మోసగు బా గుల నరయరు. దానివలన మానవకోటికిఁ గల్గు లాభనష్టములను విచా రింపరు. మునుపటియాచారములకు విరుద్ధముగ బోధించినవాఁడు నీతిమం తుఁడైనను సరే విద్యాసముద్రుఁడైనను సరే జ్ఞానరాశియైనను సరే యదియెల్ల లెక్కసేయక వానినెల్ల సిలువగులం బెట్టుదురు. ఈమాటల యాథార్థ్యము స్థిరపరచుట కుదాహరణములు వేనవేలున్నవి. ఎందరో, పరమపవిత్రులు మలినచరిత్రులచేత సంహరింపఁబడిరి. ఎందరో విజ్ఞాన వంతులు పరమమూర్ఖులచేత బాధింపఁబడిరి. ఎందరో శాస్త్రకారులు నిరక్షరకుక్షులచేత నిందింపఁబడిరి. అద్వైతమతోద్ధారకుండగు శ్రీశంక రాచార్యుఁడు మళయాళబ్రాహ్మణులచేత నెన్నియిడుమలఁ బడెనో మనము వినియుండలేదా! ఆయనతల్లి మృతినొందినప్పుడు కులబ్రాహ్మ ణులు శవదహనమునకు సహాయము చేయక మిన్నకుండ శంకరుడు గొడ్డ లితో మాతృదేహమును ఖండఖండములుగాజేసి మోసికొనిపోవుట కు వీలులేక తనదొడ్డిలోనే యగ్నిసంస్కారము చేసెనఁట. విశిష్టాద్వైత మతోద్ధారకుఁడగు రామానుజాచార్యుని చోళరాజు దేశమునుండి తరి మెనఁట. రామానుజుఁడారాజు చనిపోవువఱకు ననగా పండ్రెండు సం వత్సరములు తనమతము స్వదేశమున బోధింప వీలులేక విదేశములఁ గాలక్షేపము చేసెను. ఏసుక్రీస్తువంటి నీతివంతుని బరమధర్మిని సుగుణవం తుని వానిదేశీయులగు యూదులు నిర్హేతుకముగాఁ గొలుత వేయింప లేదే. మతముమాట యటుండనిండు. ప్రకృతిశాస్త్రములలోఁ గ్రొత్తసం గతులు కనిపెట్టినవారికిఁ గూడ నిట్టి యవస్థలే సంభవించినవికదా! "సూర్యుఁడు భూమిచుట్టు దిరుగుటలేదు. భూమియే సూర్యునిచుట్టుదిరు గుచున్న"దని కష్టపడి కనిపెట్టి యాసత్యము లోకమునకు వెల్లడించినం

దు కేకదా బ్రూనోయను ఖగోళశాస్త్రజ్ఞుడు వానిమతస్థులగు క్రైస్తవులు బ్రతికియుండగా వానిని నిప్పులలో బడవేసి చంపిరి. క్రొత్తదానిని లోకులు మొట్టమొదట నేవగించుట సహజము.

నానకు క్రొత్త సిద్ధాంత మేమియుఁ జెప్పకపోయినను వానిమతము పవిత్రమైన యార్యమతమైనను యానాటి దేశస్థులయాచారమునకు విరుద్ధముగ నుండుటచే వానిని ప్రజలు ద్వేషించిరి. నానకు పరమశాంతుఁడైనను దత్పురజనులు వానినెగతాళిచేసి చప్పటులఁ జరచి యవమానించిరి. నానకునకు మర్దనునకుఁగూడ నక్కడనుండుట కిష్టము లేకపోయెను. గురుశిష్యులు తమతలంపు వ్రక్కంగి కెరింగించిరి. అంతత్వరితముగ నేలబోవలసివచ్చెనని వడ్రింగి వారినడుగ నానకు, తనయునికి పురజనులకు బాధకరముగా నున్నందున వారికి మనోవ్యథకలిగించుట కిష్టములేక తాను పోవలసివచ్చెనని ప్రత్యుత్తరమిచ్చి యాక్రిందివిధమున బలికెనఁట. "నే నూరకుంటినా నన్ను జ్ఞానములేని మొద్దందురు. మాటలాడితినా ప్రేలుచున్నాఁ డందురు. కూర్చుంటినా యెవనికొఱకో యేడ్చినట్లున్నాఁడందురు. లేచిపోతినా నెత్తినిగుడ్డ వేసికొనిపోయివాఁడందురు. వినయము జూపితినా భయపడి లోఁబడినాఁడందురు. నీజనుల నెట్లుమెప్పింపవలయునో నే నెఱుఁగను. భగవంతుఁడే నన్నిహపరముల రక్షించుగాక" "లోకో భిన్నరుచిః" యను సామెతను బట్టి మనుష్యుల మనస్సులు పరిపరివిధములుగ నుండును. ఒకనికి మిక్కిలి బాగున్నది మఱియొకనికెంతో యోగుగాఁ గానబడును. అందఱ మెప్పించుట మనుష్యమాత్రునకెవ్వనికిం దరముగాదు. కావున లోకోపకారపారీణుఁడగు మనుష్యుఁడు తనకు సత్యమని దోఁచిన దానిని లోకుల నిందల కుడుగక స్తోత్రముల కుబ్బక దైవముఖముఁజూచి నిర్భయముగ జాటును. గురునానకు, తనయూరు విడిచిపోవుట కిష్టపడక లల్లో మూనము దినములు తనయింట నుండుమని వానిని బ్రతిమాలెను. అతఁడు

మిక్కిలి భక్తిగలవాఁడగుటచేతను నానకు వానికోరిక నెరవేర్ప నియ్యకొనెను. మర్దనుఁడు పురజనులుపెట్టు బాధలు పడలేకను క్రొత్తయూరులో మునుపటియట్లు ప్రొద్దుపోవకపోవుటచేతను స్వగ్రామము పోవఁదలఁచి యజమానుని సెలవడిగెను. తన కాతిథ్యమిచ్చిన గృహస్థుఁడు సామాన్యస్థితికలవాఁడైనందున నిరువుర కన్నమిడుట వానికి భారముగా నుండునేమోయనియు, బోవఁదలఁచిన వాని నాపఁగూడదనియు నానకు మర్దనునిపోక కనుమతించి నెలదినములలో ననగాఁ దానాపురము విడువకముందే రమ్మని చెప్పిపంపెను.

గురునానకు తత్పురమున నున్నపుడు సంపన్నుఁడు పలుకుఁబడి కలవాఁడు కులమున క్షత్రియుఁడునగు మాలికుభాగోయనునతఁడు బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణముఁ జేసినాఁడు. నానకునుగూడ విందునకు బిలిచెను. ఏమికారణముచేతనో నానకు విందునకుఁ బోవలేదు. ఆసంపన్నుఁడది యవమానముగా గ్రహించి నానకు దర్శనమునకుఁబోయి విందునకు రాకపోవుటచే దనకుఁ గలిగిన యవమానమును మనస్తాపమును బిట్టుగఁ జెప్పుకొనెను. అది విని నానకు భాగోనుచూచి యంతటి స్వల్పవిషయమును కింతగా విచారింపవలసిన యావశ్యకతలేదని చెప్పి వెనుక విందారగింపనందుకు దోషపరిహారార్థముగా నప్పుడతఁ డిచ్చు వస్తువులఁ దినుటకు వాగ్దానముచేసి భక్ష్యములఁ దెమ్మని యడిగెను. భాగో సంతుష్టహృదయుఁడై తత్క్షణము కొన్నిభక్ష్యములఁ దెమ్మని సేవకున కాజ్ఞాపించెను. తోడనే మిగుల రుచ్యములగు పదార్థములు పళ్లెరములతో వచ్చెను. అవి ముట్టకమునుపే నానకు ప్రక్కనునిలిచియున్న పేదవడ్రంగినిజూచి యీయింటిపదార్థముల గూడ తీసుకునిరమ్మని యాజ్ఞాపించెను. అనవుఁడు లల్లో మహాప్రసాదనుని తనయింటనున్న నిస్సారపదార్థములం గొన్నిటిని దెచ్చి గురుసమ్ముఖమునం బెట్టె. పెట్టుటయు గురువు రెండుపళ్లెరములనుండి రెండువస్తువులు చెరియొక చేతం గ్రహి

చి త్రవేళ్ళతో నొక్కెనట. నొక్కినతోడనే భాగో తెచ్చిన పదార్థములనుండి నెత్తురుబొట్లు పడెనట లల్లో సమర్పించిన పదార్థములనుండి తెల్లని పాలు గారెనట అట్లు కారుట యసంభవమగుటచే నీకథ విశ్వాసపాత్రముగాదు. కాకున్నను లోకుల కీకట్టుకథ కొంత నీతిని బోధింపఁజేసు. ఇంక మనము నేర్చుకొనవలసిన నీతి యిది. సన్యాసులు పెంకిగిన్నెలతోడను బసిఁడిబళ్ళెరములతోడను దెచ్చియిచ్చు పంచభక్ష్య పరమాన్నంబులు వారి కష్టార్జితంబులు కావనియు, పొట్టగడువక దినమెల్ల జమటయూర్చి పాటుపడు నిరుపేద లనేకుల బాధించి బలాత్కారముగాను మోసపుచ్చియు సన్యాసులు ధనము గ్రహించి విందుల తామారగించి యొరులకు మెప్పునకై పెట్టుదురనియు, పాలుమాలక యొరుల వంచింపక మేను దాఁచుకొనక పాటుపడి దారపుత్రుల నెట్టెటో పోషించుచు గౌరవముగఁ గాలక్షేపము చేయువాని గంజియన్నమే భాగ్యవంతుల పాయసాన్నములకంటె భక్ష్యములకంటె మహాత్ములెక్కువ యాదరముతో నెక్కువరుచితో భుజింతురనియు మన మెఱుఁగవలయు.

భాగో తెచ్చిన పదార్థములనుండి నానకు నెత్తురు పిండినమాట నిస్సంశయముగా నతిశయోక్తియైయుండును. గాని వాని తెచ్చిన యాహారమును దిన్నగ మెసవక వడ్రంగియుడినకూడు నెక్కువయాదరించి సమగ్రముగ భక్షించియుండుననుట సత్యమని మనమూహింపవచ్చును. ఇంతియగాక గడుసుదనమెఱుఁగని వెంగలిజనులను దోఁచికొను భాగ్యవంతులగు వారియన్నముకంటె నీతిమంతులగు నిరుపేదల కూడు శ్లాఘ్యము, గ్రాహ్యమునని నానకు మొగమోటములేక వానితో జెప్పియుండిన నుండవచ్చునని కూడ మన మూహింపవచ్చును. ఆయాదరణము నాధారము జేసికొని బుద్ధిమంతు లీకథను గల్పించి యుందురు. భాగ్యవంతుఁడై యెల్లవారలకు గౌరవనీయుఁడై యున్న భాగోకు నిరుపేదయుఁ దక్కువ వర్ణమువాఁడు నగు వడ్రంగియగు లల్లో యొకఁ

యని తేలుటయేగాక యతని వంతు రు 760 లు రావలసియుండెను. తదనంతరము నవాబు నానకు న్యాయబుద్ధికి సంతోషించి మరల దనవద్ద నుండుమని యడిగెను. నానకు తన కుద్యోగ మక్కఱ లేదని తనకు రావలసిన ధనము పేదలకు బంచిపెట్టుమని చెప్పెను.

నానకు చాలకాలము గృహస్థుఁడై భార్యతోఁ గాపురము చేసి సంతానముంబడసి సంసారబంధములు మఱింత బిగిసినవెనుక వయసు కొంత ముదిరిన పిదప విరాగియై యాలుబిడ్డలవిడచి నిస్పృహుఁడై భగవద్ధ్యానపరాయణుఁడగుట జాలమంది కాశ్చర్యము కలిగించుచు. కాని యిందాశ్చర్యపడవలసిన దేమియు లేదు. ఏలయన నానకుయొక్క గృహస్థాశ్రమము వాని నుత్తమగతి నొందించునట్లే యుండెను. కాని యద్దో గతికిం దెచ్చునట్టు లేదు. అతఁడు ప్రతిదినము జాము రాత్రియుండగా మేల్కొని స్నానము జేసి పరిశుద్ధదేహముతోడను పరిశుద్ధమనస్సు తోడను భగవద్ధ్యానము చేయుచుండును. భగవంతుఁడు దయామయుఁ డు సత్యస్వరూపుఁడు పరిశుద్ధుఁడు నగుటచేత వాని నిర్మలమనస్సుతో ధ్యానించి వారికందఱకు దయా సత్యశౌచములు తమ యంతట తామే వచ్చి కరతలామలకములై యుండెను. వారు సంసారమునం దుండియు సంసారమున కతీతులు. మనసు వారి యధీనమునం దుండుటచే నుండఁ దలచిన నింట నుండుదురు వెడలదలంచిన నిర్విచారముగ వెడలుదురు. అదియునుగాక న్యాయార్జితమగు సొంత ద్రవ్యము దినువారి మనస్సు నిర్మలమై పవిత్రమైయుండును. నానకు ధాన్యపుకొటారమునం బ్రవే శించినది మొదలు న్యాయార్జితము స్వార్జితమునగు ధనమే తిను చుండుటఁజేసి వానిచిత్తము నిష్కలుషమైయుండె. మఱియు నతఁడు ద్రవ్యమును సంపాదించినప్పుడు భగవద్భక్తులకు స్వార్జితమునఁ జాల భాగము దానము చేయుచువచ్చెను. దాతయెల్లప్పుడు భగవంతునకు సమీపవర్తియై యుండునుగదా! పూర్వోక్త విషయములంబట్టి నాన

కు సంసారమం దున్నపుడె మోహపాశబద్ధుఁడు గాఁడనియు, నిర్మలాంతఃకరణముగలవాడనియుఁ, బరమభక్తుఁడనియు, నిస్పృహగలవాఁడనియు మనము గ్రహింపవచ్చును. అట్టి గుణములుండుటచేతనే విరక్తిదోఁచిన తోడనే యతఁడు సంసారము నవలీలగ విడువగలిగెను.

మాళుఁడు తనయల్లుఁడు విరాగియైపోయెనని విని తద్దయు విషాదమంది పిడుగడచినవాని చందమున తొలుదొల్త నిశ్చేష్టుఁడయ్యెను. తెలివి వచ్చినపిదప నతఁడు మహాకుపితుఁడై యల్లుఁడు దారపుత్రులను నిరాధారులజేసి సన్యసించుట దుష్కార్యమనియు సంసారనాశ హేతువనియు నభిప్రాయపడి యల్లుడు ద్యోగము సేయునపుడైన నించుక ధనము నిలువచేయకపోవుటచేతను కూతుసంసారము బిడ్డలు పాపలు గలిగి పెద్దదగుటచేతను దానిపోషణ మేవిధంబున జరుగగలదని బెంగపెట్టుకొనియె. తనకున్న సొత్తులోనుండి కూఁతున కేదేని గొంత యియ్యవలయునన్న దనసంసారము దీనస్థితిలోనే యుండెను. నానకు మొదటినుండియు నెవ్వరితోమాటలాడక నొంటిగకూర్చుండి పరికించుమునీద ననహ్యపడునట్లు గానబడుచు వచ్చెనుగాని యతడంతలో నంతపని చేయునని మామగా రెన్నడు స్వప్నమందైన దలంపలేదు. తలఁచినకొలఁది కూఁతురు యొక్కయు మనుమలయొక్కయు నవస్థ విషాదము గలుగఁజేయ మాళుఁడు తనమాట యల్లుఁడు వినఁడని యెఱింగి తనపురోహితుని గాంచి నానకుబుద్ధి వైరాగ్యమునుండి మరల్చి సంసారమువంక దిప్పుమని యాయనను బతిమాలిపంపెను. ఆపురోహితుఁడు వల్లెయని బయలుదేరి పోయి శ్మశానమునందు గూర్చిండి యీశ్వరధ్యానము చేయుచున్న నానకునుగాంచి యాలుబిడ్డలను మలమలమాడ్చి సన్యసించుట యనుచితమని యెన్నో తెఱంగుల వాని కుపదేశించెను. కాని వానిమనస్సు నిశ్చలమై యుండుటంజేసి పురోహితుఁడు వచ్చినదారినే స్వగ్రామమునకుఁ జని యావృత్తాంతము మాళున

కెఱింగించెను. అల్లుడు మరల సంసారియగుట యసాధ్యమని గ్రహించి మూళుఁడు నానకునకు ధాన్యపు కాణములో రావలసిన యేడువందల యిరువది రూపాయలు వాని యాలుబిడ్డలకిచ్చి రక్షింపవలయునని నవాబునకు విజ్ఞాపనమంపెను. నవాబు నానకుదారపుత్రుల నిరాధారస్థితికి మిక్కిలి జాలినొందియు నానకుచేత పేదలనిమిత్తము దానమీయబడిన ధనము వాని సమ్మతి లేక యాలుబిడ్డల కిచ్చుట యధర్మమని భయపడి మూళుఁడు కోరినప్రకారము చేయుట కిష్టపడడయ్యె. అయినను నానకునకు మతిలేదని లోకులు చెప్పుకొనుటచేతను మతిలేనివాఁడు చేసిన దానధర్మములు పరిగ్రహింపఁదగినవి కావని తెలియుటచేతను నవాబు వానివంతు ధనము దానముచేయుక యాలుబిడ్డల కీయ బ్రయత్నించెను. నానకు నిరంతరము గోరీలదొడ్డిలో గూర్చుండి జపముచేయుచుండుటచే వానికే దేని యొక దయ్యముపట్టి యుండవచ్చునని కొందరు చెప్పిరి. తురకలకును దయ్యము లున్నవని నమ్మికగలదు. గావున నవాబు తన మతగురువు నొక్కనింబిలిచి మంత్రములుచదివి యాదయ్యమునువదలించుమని వానితోఁ జెప్పి నానకు నప్పగించెను. ఆగురువు నానకుకడకుంబోయి తనమంత్రములన్నియుఁజదివెను. ఎన్నిమంత్రములు జదివిన నతఁ డొక్కటియట్లె యుండెను తురక గురువు నానకుతో నించుకసేపు సంభాషించి వానికిదయ్యము పట్టలేదనియు మతిలేకపోలేదనియు గ్రహించి యామాట నవాబున కెఱిఁగించెను. పేదలకు బంచిపెట్ట వలసిన సొమ్ము మఱియొకలాగున వినియోగించుట మహాపాపమని మహమ్మదీయధర్మశాస్త్రములలో నుండుటచే నవాబు పాపభీతినొంది యాధన మేవిధంబున వినియోగింప నగునని జయరామునిం బిలిపించి యాలోచనమడిగెను. జయరాము డెటుజెప్పిన నెటువచ్చునోయని యే యాలోచనముం జెప్ప వెరచెను. ఏలయన నానకుయొక్క యాలుబిడ్డల యవస్థ జూడ ధనము వారికప్పగించుటయే న్యాయమని తోఁచును. నాన

కుమతిలేనివాఁడుకాఁడని తెలిసినప్పుడు వానిచెప్పిన చొప్పున వానిసొమ్ము దానముచేయకపోవుట యనుచితమనితోఁచును. ఈరెండు ధర్మసందేహములు జయరాముని బాధించిన కతమున నతఁడు నానకునే పిలుపించి కర్తవ్యమునుగూర్చి యడుగుమని నవాబునకు విన్నవించెను. నవాబు వానిచెప్పినచొప్పున నానకును రమ్మని వర్తమాన మంపెను. నానకు వానియాజ్ఞనిరాకరించి రానందున్ననవాబు వానిని బలవంతముగ దనసన్నిధికి రావించి తనయాజ్ఞప్రకారము రాకుండుటకు గారణమేమని కోపముతో నడిగెను. నానకు వానికిట్లనియె "నేను మీసేవచేయునప్పుడు మీయాజ్ఞమన్నించి, యిప్పుడు భగవంతుని సేవచేయుటచే భగవంతునియాజ్ఞనేమన్నించెద. అప్పలుకులు విని నవాబు "నీవు భగవద్భక్తుండ వయితివేని నేనును భగవద్భక్తుఁడనే నేడు శుక్రవారము మసీదునకుఁబోయి మనమిద్దరము నమాజు చేయుదము ర" మ్మని పలికెను. భగవంతుఁడు సర్వవ్యాపకుఁ డనునమ్మిక హృదయమున నుండుటచే నానకు మసీదునకు బోవ సమ్మతించె. సమ్మతించుటయు నవాబు కొలువులోనున్న గొప్పసరదారులను స్వయతగురువులను నానకును వెంటబెట్టుకొని వైభవముతో మసీదునకుఁబోయి ప్రార్థనల నారంభించెను. తురకలందరు దమయాచారప్రకారము ప్రార్థనసమయమున మోకాళ్ళమీఁదబడియుండ నానకు మాత్ర మట్లుచేయక కాలువంచక నిలచియుండెను. ప్రార్థనలు ముగిసినపిదప నవాబు నిలిచియున్న నానకునుజూచి "ఓయి నీవు నాతోగలిసి ప్రార్థించుటకు వచ్చితివా? లేక నిలచియుండుటకు వచ్చితివా?" యని యడిగెను. నవాబు ప్రశ్నమునకు నానకు క్రిందియుత్తరముఁ జెప్పెను. "ప్రార్థనసమయమున మీరు గాంధారదేశమున గుఱ్ఱములను బేరము చేయుచుండిరి. అందుచేత నేనుమీతో గలసి యెట్లుప్రార్థన సేయుగలను." అనవుఁడు నవాబుప్రక్కనున్న ఖాజీ నానకుతో నిట్లనియె. "నీవు నవాబుగారితో గలిసి ప్రార్థనము జేయలే

నిపక్షమున నాతోఁగలసి యేలప్రార్థింపవైతివి" అప్పలుకులకు నాన కీవి ధమున బదులుచెప్పెను. "మీతక్కవ యేమున్నది. మీగుఱ్ఱపుపిల్ల మీదొడ్డిలోనున్న బోదెలో బడునే మోయను భయమున మీమనసు ప్రార్థనసమయమున మీగుఱ్ఱపుపిల్ల వెనుకనే యుండెను. నేనుమీతో గలిసిన మాత్రమెట్లు ప్రార్థింపఁగలను.

అతనిపలుకులు విని నవాబు వానిగురువు విస్మయమునొంది యొండొరుల మొగంబులు చూచుకొని యెట్టకేలకు తమమనన్సులోని మయమున నిజముగా మసీదులో లేవనియొప్పుకొనిరట. అన్యుల మనో గతములగు నాలోచనలను విజ్ఞానవంతులు సులభముగ నెఱుఁగ గల రని ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. ఇది నిజమో యతిశయోక్తి యో మనము చెప్పజాలము. అనంతరము నవాబు నానకును బిలిపించి న కార్యము మరువక ధనమెట్లు వ్యయము సేయవలయునని వానినడిగె ను. ఎన్నివిధములఁ దరచి తరచి యడిగినను నానకు మొట్టమొదట దానన్నట్లు ధర్మమే చేయుమని నొక్కిచెప్పెను నవాబు నానకునడిగిన కార్యము లేదని తెలిసికొని వానింబంపివేసి యాధనము సగము నానకు మనోరథ ప్రకారము పేదలకు పంచిపెట్టి సగ మాలుబిడ్డల కిచ్చెను.

ఈనాటి హిందువులకు వలెనె యానాటి హిందువులకుగూడ జాతి మత వర్ణసంబంధములయిన పట్టుదలలు మిక్కుటముగనుండెను. మన దేశము నిప్పుడు క్రైస్తవులు పరిపాలించుచున్నట్లె యప్పుడు మహమ్మ దీయులు పరిపాలించుచుండిరి. ప్రభువులు మహమ్మదీయమతస్థులయి నను దేశస్థులు హిందూమతమునే యవలంబించి విడువక యభిమాన ముగలవారై యుండిరి. తురకలు హిందువులు పలుమా రుత్సవసమయ ములఁగలియుచు వచ్చిరిగాని కలిసి తినుట వియ్యమందుట మొదలగు వానిలోమాత్రము హిందువులు గలియరైరి. హిందువుఁడు మసీదున కుఁబోయి తురకలంగలసి నమాజు చేయుట స్వమత మరియాదందాటు

టగా నానాటివారు భావించుచు వచ్చిరి. అట్టివాని నానాటివారు వెలి వేసి రేగాని వర్ణములో నుంచరైరి. నానకు మహమ్మదీయులతో గలిసి మసీదులో ప్రార్థనచేసి స్వమతమర్యాద నతిక్రమించెను. నవాబు ఖాజీ వాని వెంటబెట్టుకొని పోవుటంజేసి నానకు స్వభావమెఱుఁగని వారందఱు దప్పక యతఁడు నవాబు ప్రేరణంబున దురకలలో గలసెననియే చెప్పుకొనిరి. జయరాముఁ డామాట విన్నప్పుడు చాలతొట్రుపడి యతిత్వరితమున నింటికిఁబోయి యీవార్త భార్యకెఱిగించెను. ఆమెతన సహజధైర్యమును జూపి భర్తజెప్పినమాట సరిగా నమ్మలేదు. జయరాముఁడు తనమాట భార్యసరిగా నమ్మకపోవుటచే నిజస్థితి గనుగొని రమ్మని నాథుఁడను బ్రాహ్మణుని నానకువద్ద కంపెను. ఆబ్రాహ్మణుఁడు తత్క్షణమే బోయి యథార్థస్థితి దెలుసుకొని నానకు తురకలలో గలిసినమాట యబద్ధమనియు నానకు నవాబుమాటలో బడి యట్టిపనిచేయువాఁడు కాఁడనియుఁ జెప్పెను. అదివిని జయరాముఁడు భార్యయు మిక్కిలి సంతసించిరి.

నానకు విరాగులలోఁ గలిసినవార్త కాళునకుఁ జాలకాలమునకుఁగాని తెలియదయ్యె. తాల్వండి గ్రామమునకు సుల్తానుపురమునకు కొన్నివందలమైళ్ళదూర మున్నందున నాదినములలో వర్తమానము దెలియుట చాలకష్టముగ నుండెను. పూర్వము పొరుగూరివార్తలు తెలియవలెనన్న గృహస్థుఁడు పురోహితునో యింటి మంగలినో యింటి పాటకునో లేక బత్తెమిచ్చి ప్రత్యేకముగా నొక మనిషినో పంపవలయును. కుమారుని వార్త కాళున కెట్లో తెలిసెను. ఆవార్త వినగానే కాళుని ప్రాణములు నిలువునంబోయెనని చెప్పవచ్చును. త్రిప్తాదేవి దుఃఖ మింతంతయని వర్ణింప నలవిగాదు. ఆమెభర్త తన దుఃఖము గోపావేశముచేత నడుమనడుమ మరచుచువచ్చె. త్రిప్తాదేవి శాంతమున భూదేవియే కోదమెట్టినో యెఱుఁగనిదిగావున నామె దుఃఖము

న కూరటయే లేకపోయెను. అయినను కుమారుని స్థితి యున్న దున్నట్లు తెలిసికొని రమ్మని గాళుఁడు మర్దనుఁడను గాయకుని సుల్తానుపురమున కంపెను. మార్గమున మర్దనున కెదురుపడిన మొదటిపురుషుఁడే యావార్తనిజమని పలికెను. అప్పటికిని మర్దనుని మనసు సందేహావరవశమగుటచే సుల్తానుపురమునకు వచ్చినతోడనే జయరాముఁడు వాని సందేహమును దీర్చెను. ఆమీఁదట యంతతోఁ దనివి నొందక నానకును స్వయముగా జూడవలయునని కోరి గోవిందాడ్డికిఁబోయి యాతనిం గాంచి మరల గృహస్థాశ్రమస్వీకారము జేయుమని వాని కెన్నెన్నో యుపదేశములం జేసెను. ఈతఁడు తాల్వెండినుంచి వచ్చునప్పుడు తన వాక్చమత్కృతిచేత నానకు మనసు గరిగించి గృహస్థుంజేయఁగలిగిన ట్లు కాళునితోఁ బ్రిజ్ఞలు పలికివచ్చె. అందుచేత నతఁడు తన యావచ్ఛక్తి వినియోగించి నానకుం ద్రిప్పఁజూచ్చెను. అయ్యైరువుర కలయికచేత నానకు గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించలేదు గాని నానకు చేసిన వేదాంతబోధలచేత మర్దనుండు సంసారముమీఁద విరక్తుఁడై తాల్వెండికి బోయి కాలునకుఁ గుమారుని యవస్థయెల్లం జెప్పఁ దలఁపక నానకునకు శిష్యుడయ్యెను. ఊరక శిష్యుఁడై యుండక నానకు కంఠములోఁ బ్రాణముండినంతకాలము పరమభక్తుఁడై తోడు నీడ యట్లు వానిని సేవించెను.

లోకము నుద్ధరింపఁదలఁచిన మహాత్ము లొక్కచోట నెప్పుడు నుండరు. తాము బుట్టిపెరిగినచోటులను వ్యవహారములు చేసినచోటుల మొదలే యుండరు. తమకు భగవంతుఁ డిచ్చిన జ్ఞానము లోకమంతట వెల్లడిచేయుటయే వారి ముఖ్యోద్దేశము గావున మహాత్ములు నిరంతరము దేశాటనము చేయుచుందురు. నానకుగూడ జగదుపకారపారీణుఁడగుటచే మర్దనుఁడు శిష్యుఁడైన కొన్ని నాళ్ళకు సుల్తానుపురము విడిచి మఱియొక తావునకు బోవఁదలఁచెను. మర్దనుఁడు మంచిపాటకుఁడగుటచే నిరంతరము భగవన్నామకీర్తనము గానరూపమున వానిఁనోటి

నుండి వినవచ్చునని నానకు తాంబురా కావలయునని కోరి యదికొను టకైన దనవద్ద ధనముఁ లేనందున దానికి వలయు ధనమిమ్మని సోదరి వద్దకు వర్తమానమంపెను. తమ్ముఁడట్టి కోరిక కోరుటయే చాలునని నానకిదేవి తక్షణమే వానికిఁ గావలసిన ధనమిచ్చి సోదరు నొకసారి జూడఁగోరి యెటులైన వచ్చి చూచి పొమ్మని ప్రార్థనపూర్వకముగా వర్తమాన మంపెను. నానకు తనయక్కమాట త్రోసివేయలేక యామె దర్శనమునకుఁ బోయెను. నానకి తమ్ముని మిక్కిలి గారవించి భోజనము పెట్టి చాలసేపు వానితో సంభాషించెను. అక్కడ నుండగానే నానకు పూర్వపు చెలికాడగు బలుని జూడఁగోరెను. నానకి వెంటనే వానిని రావింపఁ నతఁడు వానిం జూచి నీ వెట్లున్నావని యడిగెను. బలుఁడప్పు లుకులు విని యజమానుఁడు తన్ను విడిచిపోయినది మొదలు తన కేమియు దోఁచక పిచ్చియెత్తిన ట్లున్నదనియు సెలవయ్యేనేని తాల్వొం డికి బోయి వ్యవహారములం జక్క బెట్టుకొని మున్ను చేయఁదలంచిన పని జేయుచున్ననియు బలుకులు చెప్పి నానకుచేసిన పని చాల మంచి దని పొగడి యతండు త్రొక్కినత్రోవ తప్పకున్న వానిని నిరసించి తనకు నానకునందుఁ బరమభక్తి గలిగింపుమని భగవంతుని బ్రార్థించెను. నానకు వాని భక్తికిమెచ్చి తాల్వొండికిఁ బోవుటకు వానికి ననుజ్ఞ నిచ్చెను.

అనంతరము నానకు సోదరివద్ద సెలవు బుచ్చుకొని నిజనివాస మగు గోవిందవాడికి బోయెను మర్దనుఁడు తాంబూరా గొనుటకు బజా రున కరిగెను. బజారులో నెక్కడవెదకిన నొక్క తాంబురా యైనం దొరకలేదు. దొరకకపోవుట యటుండగా వాని యుద్దేశమెఱిగిన వడు చువాండ్రందఱు వానిని జూచి యెగతాళి చేసిరి. మర్దనుడు బజారం తయుఁ దిరిగి తిరిగి విసిగి వేసారి నానకుకడకు బోయి తాంబురా దొర కకపోవుటయు దన్నెల్లవారు బరిహసించుటయు లోనగు వృత్తాంతమెఱిం

జరిగిన యవమానము నతఁడు సాధారణముగ మరచిపోదగినదిగా గానఁబడదయ్యె. ఆక్రోధ మతఁడు మనసులో నుంచుకొని నానకున కేదైన నపకారము జేయుటకు సమయము నిరీక్షించుచుండెను. రంధ్రాన్వేషణము చేయువారికి సమయములు చిక్కకపోవునా. శీఘ్రకాలములోనే యతని కొక యవకాశము దొరకెను. ఎమ్నాబాదు ఖిల్లాదారు (గవర్నరు) గానుండిన శేజిఖానున కొక్కఁడే పుత్రుఁడుండెను. అత డాదినముల లో గొప్పజాడ్యముచేఁ బీడితుఁడై యుండెను. శేజిఖాను గొప్పవాఁడగుటచే నతఁడు తన యధికారమునకు లోఁబడిన దేశములోనున్న గొప్పవైద్యుల నందఱ బిలిపించి కుమారునకుఁ జికిత్సలు జేయించెను. కాని యవి యన్నియు నిష్ఫలము లయ్యెను. భాగో శేజిఖానున కాప్తుఁడగుటచే ఖాను తనకుమారుని దేహస్థితి నాతనితో జెప్పుకొని శీఘ్రముగ నేదో చికిత్స జేయనిపక్షమున బుత్రుఁడు తనకు దక్కఁడని బిట్టువిచారించెను. భాగో వానివిలాపము విని మేటివైద్యులచికిత్సలు నిష్ఫలములైనందున నటమీఁద జికిత్సలజేయింపక భగవద్భక్తుఁడై పరమపవిత్రుఁడై మహిమలు చేయఁగల యోగి నెవ్వనినైన బిలిపించి మంత్రబలముచే రోగమును శరీరమునుండి నిర్మూలము చేయుట కర్తవ్యమని వాని కుపదేశించెను అయాలోచనము మిక్కిలి బాగున్నదని ఖాను మెచ్చుకొని నిజముగా వాక్సిద్ధిగలవాఁడు మహిమగలవాఁడు నగుయోగిదొరకుట సులభసాధ్యము కాదని పలికెను. అనవుఁడు నగరమందున్న బైరాగుల సన్యాసుల యోగులనందఱబట్టి తెప్పించిన పక్షమున నందులో నెవ్వఁడైన నొక్కమహాత్ముఁ డుండకపోఁడని భాగో ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. ఆయుపదేశము లెస్సగానున్నదని మెచ్చి ఖాను కానఁబడిన విరాగులనెల్ల బట్టుకొమ్మని సేవకుల కానతిచ్చెను. అట్లుపట్టుబడినవారిలో గురునానకుకూడ నొకఁడై యుండెను. రాజభటులు గురునానకును నిష్కారణముగ బట్టుకొని తీసుకొనిపోవుచున్నందుకు లల్లో చాల

విచారించెను. గురునానకు తనకు శిష్యుఁడగు వేదవ్రదంగినూరడించి తన యాత్మ బాధములో లేనంతకాలము శరీరము బాధింపఁబడినను బాధల నొందినను తనకు జిజ్ఞాస లేదని పలికి వానికి ధైర్యము చెప్పెను.

మానవుఁడు తలంచున దొకటియు దైవము నిర్ణయించున దొకటియు నగుచుండునుగదా. శేజిఖాను తనయధికారబలమున భాగో చెప్పిన యాలోచనము ననుసరించి పట్టణమునంగల విరాగులనెల్ల బలవత్తరముగ బట్టి తెప్పించెనేకాని తనయభిప్రాయము వారికి సరిగ నెఱిగింపక మున్నె కుమారు శరీరస్థితి వారికి దెలుపకమున్నె యంతలో మొగలాయీలు మహాసేనాసమేతులై జయాభిలాషమై వచ్చుచుండిరనియు వెంటనే తమకు లోఁబడని పట్టణంబుల భస్మపటలము చేయుచు మనుష్యుల మర్దించుచుండిరనియు గుండెలవియు వార్తలు తెలిసెను. లోఁబడని పట్టణముల భస్మపటలము లగుచున్న వనుటచేత లోఁబడినయూళ్ళు నిరపాయములై యున్నవని తలంపవలసినపని లేదు. నీతిమాలిన యాదండులోని సైనికులు లోఁబడిన యూళ్ళనైతము దోఁచుకొని స్త్రీలఁ జెరబట్టి యథేచ్ఛముగా మెలంగుచువచ్చిరి. ఎట్లయినను వారియధికారము నొప్పుకొన్నగ్రామము లొప్పుకొనని గ్రామములకంటె నించుక సుఖతరములుగ నుండినవని చెప్పవచ్చును. ఆవార్తలు విని శేజఖాను వాని చుట్టములు మిత్రులు తక్కిన పట్టణములకు ప్రాపించిన దురవస్థయే తమ పట్టణమునకుఁ గూడ తప్పక పట్టునని మహాపదకు సంసిద్ధులైయుండిరి. అనుకున్నంతపని జరిగె. బేబరుయొక్క మొగలాయిసైనికులు కొలదికాలములోనే యమనాబాదునకుబోయి యనాగరికులు క్రూరులు నగుసైనికులు చేయఁదగిన దుండగములన్నియుఁ జేసిరి. ఒక్కదోఁపుడు కాదు. ఒక్కహింసగాదు. ఒక్కస్త్రీ మానహానిగాదు అపుడుజరిగిన దౌర్జన్యములను గురునానకు స్వయముగ జూచియుండుటచేత నతడు స్వభాషలో పురజనుల దురవస్థఁ గొన్నిపద్యములలో వర్ణించెను. ఆపద్యముల

తాత్పర్య మీక్రింద బొందుపరచెద. ఈవాక్యములలో నతఁ డంతఃపుర స్త్రీల దురవస్థనే మిక్కిలి వర్ణించియున్నాఁడు.

"ఆహా యీస్త్రీలు మున్ను పువ్వులతో సుగంధతైలముతో నగలతో వారిశిరసుల నలంకరించుకొని యుండిరికదా. ఆయువతు లిప్పుడు శిరస్సులు ముండనముచేయించుకొని నోట మట్టిఁగొట్టుకొని పోవుచున్నారుగదా ! తొల్లి యీ యంగనలు సుందరమందిరముల వసియించుచుండిరిగదా ! నేఁడు వారిజయించినవారియెదుట నిలువనైనఁ దగరఁట వందనము సర్వేశ్వరా వందనము. నీసంకల్ప మెవ్వఁ డెఱుంగఁడుగదా ! నీ వేమి చేయఁదలంచెదవో నీవ యెఱుఁగుదువు. ఈపడంతులు వివాహకాలమున భర్తృపార్శ్వమున నెంతెంతశోభిల్లుచునుండిరో గదా ! వివాహానంతరమున నీ వెలఁదులు పల్లకులెక్కి భర్తృగృహములకుఁ బోయినప్పు డెంతెంతవైభవముతో నుత్సవములు జరిగెనో గదా! చేతులకంకణాలు ధగధగ మెరయ నీక్రొత్తపెండ్లికూతులత్తవారిగుమ్మములముందు నిలిచినప్పుడు ముసలిముత్తయిదువులు పీడాపరిహారార్థ మెన్నిసారులు దృష్టితీసిరోగదా ! వారినోట మాట వచ్చెనా లెక్కలేనిధనము వారియధీనమయ్యెనుగదా ! హంసతూలికాతల్పములమీఁద హాయిగా బన్నుండుటయెగాని పనిచేసి యెఱుంగరుగదా! కావలసిన సమస్తమధురఫలములు వారి కవలీలగ జేకురుచుండెడివి ఆ యువిదలు శరీరములమీఁద ధరియించిన చీనిచీనాంబరములు మణిభూషణములు వెలలేనివిగదా ! కటకటా! ఇప్పుడు వారి చక్కదనమె వారికి శత్రువయ్యెను. వారివిభవమె విరోధియయ్యెను. దురాత్ములగు యధికారుల యాజ్ఞాప్రకారము సైనికు లాస్త్రీలం జెరబెట్టిరి. దైవము తనకిచ్చవచ్చినవారి నున్నతపదవికిం దెచ్చి కాపాడును. మనుష్యుండు తగు సమయమున భగవంతుని దలఁచుకొన్నయెడల వారి కపాయము లేలవాటిల్లును. శత్రువులు దండువిడియకముందు ప్రభువులు భోగపరాయణులై

దైవమును మఱచి నిశ్చింతతో నుందురు. ఇప్పు డేమివిచారించిన నేమిఫలము ? బేబరు శాసనము చెల్లుచున్నది. సుకుమారవతులగు సుందరాంగులు నయితము వట్టిడన్నమునకు మొగము వాచియుండిరి. మసీదులలో నమాజుచేయవలసిన యవసరము దేవాలయములలోఁ బూజలుచేయవలసిన యవసరము లేకపోయినది. హిందూసుందరులు మనసార మొగమునఁ గుంకుమబొట్టుబెట్టుకొనుటకైన వీలులేని కాలము వచ్చినది. మునుపు వీరెవ్వరు రామునిపేరైన స్మరియించి యెఱుఁగరు. ఇప్పుడు స్మరియింపఁదలఁచినను శత్రువులు స్మరియింపనియ్యరు. కొందరు చెల్లాచెదరైన తమకుటుంబముల సేమము నరయుచున్నారు. కొందరు చుట్టపక్కములకుశలవార్తల నడుగుచున్నారు. కొందరు తమ దుష్కర్మములఫల మనుభవింపఁ గూర్చుండినట్లు నేలఁగూర్చుండి యేడ్చుచున్నారు. భగవంతుఁ డేమిచేయ నిచ్ఛగించునో యదియే సంభవించును. మనుష్యుఁడు చిన్న "పురుగు."

అట్లు ప్రజల యవస్థనుగూర్చి కొన్ని పద్యములు చెప్పి నానకు పట్టణపరిపాలకుఁడగు శేజిఖానుని దుర్గతిని వర్ణించుచు మరికొన్ని పద్యములు రచించె. ప్రతిపద్యాంతమందు భగవంతుని మార్గము మనుష్యబుద్ధికి దుర్గమములనియు నతని శాసనము లవిలంఘనీయము లనియు నానకు నొక్కిచెప్పుచు వచ్చెను. ఆపద్యముల తాత్పర్య మీక్రింద వ్రాయుచున్నాఁడ. "ఒకకాలమందు శేజిఖాను వాని యంతఃపురాంగనలు ననుభవించిన భోగ మింతింతయని చెప్పరాదు కదా! సేవకులు వారికనుసన్నలమెలఁగి వారి నోటమాట జారినమాత్రమున నూడిగములు చేయుచువచ్చిరిగదా! కోరికలు కోరుటయె తడవుగా నవి సఫలములయ్యెనుగదా! అహోరాత్రము లెడతెగని కందుకలై మహోత్సవములతో నిండియుండెనుగదా! ఆనందసముద్రమున దేలుట సౌఖ్యముల నవ్వారిగా ననుభవించుట సేవకుల కాజ్ఞాపించుట యాటలాడుట య

లంకారములఁజేసికొనుట మున్నగువనులకంటె నన్యమెఱుంగరుకదా! అవును. శేజిఖాను వానివంటి యితరమనుష్యులు నిశ్చయముగా నట్లు గడపిన దినములు కొన్నియుండెను. అదృష్టము కలిసివచ్చినంతకాలము వారికట్లు జరిగెను. కటకటా! వారిప్పు డెట్లున్నారు. శత్రుసైనికు లున్న పొమ్మెల్ల నొలుచుకొనిరి. ఈయూయువమాన మనక యెల్లయవమానములు వారివంతయ్యె. వెనుక ననుభవించిన మహాభోగములకన్నిటికిఁ బ్రాయశ్చిత్తమోయన్నట్లు కొందఱు మహాభారముగ నున్న సంకెళ్ళతోఁ గాళ్ళు కదపలేక నేఁడో రేపో గతించిన తమ చెలికాండ్ర గలిసికొనుటకు సంసిద్ధులై చెరసాలలలో నుండుచున్నారు. భగవంతుఁడు న్యాయశీలుఁడు సర్వోన్నతుఁడు. అతనిశాసన ముల్లంఘించినవారు తప్పక నశింతురు ఈనాటిప్రభువులగు పటానులు వానియాజ్ఞ దాటలేదా దానిఫల మనుభవించుట లేదా? ఘాతుకులగు మొగలాయిసైనికులకుఁ బారమహీనులయిన పటానుప్రభువులకు జరిగిన యీయుద్ధములో నిరహేతుకముగాజచ్చినవేనవేలు పురుషులు స్త్రీలు బిడ్డలు మొదలగువారి పక్షముఁ బూనుట కెవ్వరు లేకపోయిరి.

షష్ఠాధ్యాయము.

మర్దనుఁడు గురువును వీడ్కొని తాల్వెండీగ్రామము నకుఁ బోయెను. ఆగ్రామవాసులు వానిరాకకు సంతసించి నానకునుఁగూర్చి మిక్కిలి యాత్రముతో నెన్నోప్రశ్న లడుగఁజొచ్చిరి. మర్దనునకంటె ముందు పదునైదుదినముల క్రిందట బలుఁడు తాల్వెండికిఁబోయెను. నానకుతండ్రి యదివఱకే తనకుమారుఁడు సన్యాసులలోఁ గలిసిపోయినాఁడని విని యీమాట నిజమో యబద్ధమో కనుగొనుటకు బలునికడకు బోయెను. అది యథార్థమే యని బలుడు పలుకుటయు భగ్నమనోర

ధుఁడగుకాళుఁడు కాళునికంటె నెక్కుడుగ త్రిప్తాదేవియు మితిలేని వగపునొందిరి. కాళుఁడు పుత్రస్నేహము కతమున మనశ్శాంతి గోల్పోయి నిరపరాధుఁడగు నానకాఁపుకొడుకును జూచిన చోటనెల్లఁ దిట్టుచుఁ దన కుమారునిపాలిఁటి దుష్టగ్రహమనియుఁ దన కొంపఁదీసిన వాఁడనియు దుఃఖింపఁజొచ్చెను. కాళుఁడు, పుత్రునిదెస నాస విడిచియు మరల నతఁడు సంసారమును స్వీకరింపఁ డని మనంబున నెఱింగియు నెవరిప్రోత్సాహముచేతనైన బలుఁడు విడిచిపోయినపిదప బుద్ధిమంతుఁడై సంసారమున వెండియుఁ బ్రవేశించి యుండకూడదా యని కొంత లేనిపోని యాసపెట్టుకొని మర్దనుఁడు గ్రామమునకు రాగానే బలునికంటె వాఁడు బుద్ధిమంతుఁడని భావించి వాఁడు సుతుని విషయమున నేదైన మేలు వార్తఁ జెప్పునేమోయని భ్రమపడి వానినిం గలిసికొని నానకు వైరాగ్యమునుగూర్చి యనేకప్రశ్నము లడిగెను. తనయునిగూర్చి కాళుఁడు విన్నదంతయు యథార్థమని మర్దనుఁడు ప్రత్యుత్తరము చెప్పెను. అది విన్నతోడనే కాళునిమొదలు జల్లుమనెను. మొగము తెల్లవారెను. మర్దనుఁడు కాళునిమాటలకు బదులుచెప్పునప్పుడు నిర్భయముగను జ్ఞానగర్భితముగను మాటలాడెను; మొదట కాళుడే తనయునివార్తఁ యరసి వచ్చుటకు మర్దనుని బుత్తెంచెనని చదువరు లెఱుఁగుదురు గదా! మర్దనుఁడు తన యుదరపోషణార్థము గానవిద్య నేర్చుకొన్నవాఁడయ్యు గురునానకుతోఁ గొన్నినాళ్లు సహవాసము చేయునప్పటికి వానికి స్వలాభపరాయణత యైహికవిషయాసక్తి దవ్వులయ్యెను. పారమార్థికచింత ప్రబలెను. తనవలెనే పుత్రుఁడు సంసారతంత్రములో దగుల్కొనినట్లు చేయవలయునని ప్రయత్నించుచున్న కాళునిచేష్టలయం దతనికేవ గలిగెను. దయాళువు లోకబాంధవుఁడు నగు భగవంతుఁ డొకఁడున్నవాఁడనియు వానిసేవయే మానవునకు ప్రథమకృత్యమనియు నతఁడు తెలిసికొనెను. తెలిసికొని తన్నుఁ బంపినయజమానికంటె మర్దనుఁడు జ్ఞాని

యయ్యె. నానకుయొక్క నిశ్చలభక్తిని శాంతమును మనోధైర్యమును భూతదయను జూచినవారందర దివఅ కెంతభక్తిహీనులైనను తప్పక భక్తి తత్పరులగుదురు. అందుచేతనే మర్దనుడు స్వలాభాన్వేషిగాక నానకు నకు శిష్యుడయ్యెను. పుత్రుడు చెడిపోయినాడని దుఃఖితుడైన కాళుని మర్దను డూరడించి గుణరత్నాకరుడగు నట్టికుమారుడు గర్భమున జనించినందున దన్ను ధనుడుగా భావించుకొనక విచారించుట యవివేక మనియు వానికుమారుడు లోకసామాన్యుడు కాడనియు శ్రీకృష్ణుని యవతారమనియు సూర్యచంద్రుల యంశమున బుట్టెన నియు మఱియు బెక్కు-భంగుల దన భక్తికొలది చెప్పి వాని పిదప్కని మొదటినుండియు నానకునందు మంచియభిప్రాయము గలిగియుండిన రాయబులారువద్దకు బోయి నానకువృత్తాంత మంతయు వాని కెఱింగిం చెను. రాయబులారు నానకువృత్తాంతమును కాళుడువిన్నట్లు వినక మున్ను తానుకొన్నదానికి నాడు విన్నదానికి సరిపోయెనని చాలసం తసించి తాల్వాండిగ్రామమునకు గురునానకు నొకసారి బంపుమని మర్ద నుని వేడుకొని తనమాటలుగా వానికి విన్నవింపుమని కొన్నివలుకులు చెప్పి పుచ్చెను. మర్దనుడు తనవెంట నీనారి బలునిదోడ్కొని పయనమై యమ్నాబాదునకు పోయెను.

పోయి నానకును గాంచి యతడు రాయబులారుమాటలుగా నిట్లని విన్నవించెను "నేను చాలాకాలమునుండి మహాత్ములగు మిమ్ము జూడగోరుచుంటిని. కాని వార్ధకము దేహదౌర్బల్యము నారాక కాటం కములు గలిగించినవి. పయన మేడుదినములుపట్టుటచేతను బాధలు మి క్కిలి పడవలసివచ్చుటచేతను రాజాలనైతిని. కావున నాయెముకలు గోతిలోబడకమున్నె మీరే తాల్వాండిగ్రామ మొక్కసారి వచ్చి నాకు దరిశనమిచ్చి నన్ను ధన్యుని జేయవలయునని కోరుచున్నాను." ఆసందే శము మిక్కిలి జాలిగొలుపునదై యుండుటచేతను తనమీద మొదటి

నుండియు నభిమానముగలిగి తన కెన్నో యుపకారములు చేసిన రాయబులారువద్దనుండి యాసందేశము వచ్చుటచేతను నానకు దానిని జులకనగా జూడలేకపోయెను. అందుచేత బలుడు మర్దనుడు జేరినదినముననే నానకు లల్లోవద్ద సెలవుపుచ్చుకొని యమ్నాబాదు విడచి తాల్వాండికి బోవదలచెను

తలచినగాని పయనము గావలసి వచ్చినప్పుడు వానిమనస్సు మిక్కిలి సందేహించెను. రాయబులారుమీది విశ్వాసముచేత ననుగ్రహముచేత స్వగ్రామ దర్శనము వానికిష్టమైనను వానిమనస్సునకు మిగుల బాధను కలిగించునట్టివియు మనోధైర్యమును సంపూర్ణముగా శోధింపగలిగినట్టివియునగు స్థితిగతు లక్కడ నున్నట్లు వానికి బొడగట్టెను. ఎవ్వనిగూర్చి గురునానక ప్పటికిని భయపడుచుండెనో యాకాళు డక్కడ నుండెను. దయామయస్వరూపిణియు గన్నతల్లియునగు త్రిప్తాదేవియు నక్కడనే యుండెను. కోపోద్దీపితుడగు తండ్రి కఠోరభాషణముల నతడొకవేళ సైరించి సరకుసేయక మనోధైర్యమును జిక్కబట్టిన బట్టుగాక! మూర్తీభవించిన కృపారసమో యన్నట్లు మృదువులగు మాటలతో, జాలిగొల్పుచూపులతో బాష్పపూరితములైన కన్నులతో దరికిజేరి మీద చెయివైచి తల్లి బ్రతిమాలుకొన్నప్పు డెంతనిశ్చలహృదయముగల కొడుకైన బేలవడి లోబడకుండునా! సహజముగ మాతృభక్తి యతిశయముగా నున్న నానకువంటి గుణవంతుడు తల్లిమాటల కెదురాడగలడా? మాటకు మాట యుక్తికి యుక్తి చెప్పి యతడు లౌక్కికమార్గము సరికాదని సహేతుకముగా నెవరైన వాదించినచో వారి నతడు వాదమున నోడింపగలడు. అట్లు చర్చలు పెంచక వాదములు సలుపక కన్నీళ్ళనే యుక్తులుచేసికొని దయనీయములగు మాటలనే యాయుధములుగ జేసికొని కొడుకులం గెలిచి వారిమనస్సులం ద్రిప్పవలచు తల్లులముందట పుత్రుల నీమములు నిలుచుట యరిది. ఇందుచేతనే పూ

ర్వకాలమునందు గౌతమబుద్ధుడు మొదలగు మహాత్ములందఱు సన్య సించి యీ యాశ్రమమునందు జాలకాలము స్థిరపడినపిదప తల్లిదండ్రులు మొదలగు చుట్టములం జూడబోయిరి. అవి యన్నియు నానకు చక్కగా నెఱిగినవాడు గావున తాల్వండిక బోవుదునా మానుదునా యని మొదట నించుక సంశయించియు జననీజనకుల ప్రార్థనలకు మనోవైకల్యము నొందక స్థిరముగా నిలిచినప్పుడే తన వైరాగ్యము వైరాగ్యమగుననియు గానిచో నది వ్యర్థమగుననియు భావించి తప్పక యాయూరికి బోయి తన మనోధైర్యమును బరీక్షించుకొన దలచెను. అట్లు కృతనిశ్చయుడై యిరువురు శిష్యులచేత ననుగమ్యమానుడై నానకు తాల్వండికిబోయి గ్రామము బ్రవేశింపక యూరుబైట చెరువు వద్ద బస చేసెను.

ఆతనిరాక గ్రామములో దెలిసినతోడనే గ్రామవాసులు స్త్రీలు పురుషులు, బాలురు, వృద్ధులు దమతమ పనులుకట్టి తమ గ్రామవాసియైన యీమహాయోగి దర్శనము చేయ తీర్థప్రజలై వచ్చిరి. నానకు మనసులో తలంచినట్లె తండ్రియగు కాళుడు తల్లి త్రిప్తాదేవి పినతండ్రులలో నొకడు వానికడకు వచ్చిరి. అప్పుడు నానకు సన్యాసి వేషముతో నుండెను కాషాయవర్ణముగల రెండుగజములగుడ్డ తలకు చుట్టుకొని యట్టిదే మరియొకటి మొలకు జుట్టుకొని మరియొక చిన్నగుడ్డ చేతంబూని యతండు గూర్చుండెను. ఊరుబైట చెట్టుక్రింద నట్టివేషముతో గూర్చుండిన యీకుమారునిం జూడ తల్లితండ్రుల మనస్సెట్లు పరితపించెనో చదువరులే యూహించుకొనవచ్చును. కాళుండు కుమారుని నీచస్థితిం జూచినతోడనే మనోవైకల్యము నొంది కోపపరవశుండై నానకును దూషించుటకుం బ్రయత్నించెనుగాని శాంతస్వభావుండగు వాని తమ్ముండక్కడనే యున్నందున మనస్సు స్వాధీనములో నుంచుకొమ్మని సోదరునకు హితోపదేశము చేసి వానిసంరంభమును మాన్పెను. అనంతరము

తండ్రి కుమారునితో సంభాషించు దలచ నానకుపినతండ్రి లోకవృత్త మెఱిగినవా డయినందున గాఘుఁడు మాటలాడ మొదలుపెట్టునేని వానివాక్పారుష్యమువలన దండ్రికొడుకుల కదివఱకే గలిగిన వియోగము మఱింతయధికమగునని వానిని మాటలాడనీయక తానే ముందు ప్రసంగమునకు దొరకొనెను. అన్నకొడుకును బినతండ్రి పలుకరించి ముందుగా స్వగృహమునకు రమ్మని నానకుని బిలిచెను. నానకు వాని కిట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. "అయ్యా! నాయిల్లు వేరుగ నున్నది. మీ యిల్లు నాయిల్లు గాదు. అన్నియిండ్లతో సంబంధము వదలుకొంటిని." కొడు కిచ్చిన యీయుత్తరము చెవినిబడిన తోడనే త్రిప్తాదేవి, పుత్రస్నేహ మితరాలోచనలను జయింప మనసు పట్టలేక వలవల యేడ్చుచు గుమారుని పాదములపై బడెను. మాతృవిధేయుడగు నాగురువు తల్లిని పరమభక్తితో బాదములపై నుండి లేవనెత్తి వినయమున నిట్లనియె "అమ్మా! క్షమయే నాకు దల్లి. సంతుష్టియే నాతండ్రి. మనోజయ కారణమయిన సత్యమే నాపినతండ్రి."

ఆయుత్తరము మిక్కిలి ప్రశంసనీయ మైనదిగదా? గురునానకు తన యెట్టయెదుట నున్న బంధువులు బంధువులుగారని విస్పష్టముగఁ జెప్పి దీనబాంధవుఁడగు భగవంతుఁడే తన బంధువుఁడనియు వాని సన్నిధానమునకుఁ గొనిపోవందగిన సత్యాదిసద్గుణములే తనమిత్రములనియుఁ దెలియఁజేసెను. అప్పు డాతనిపలుకులు వినినవా రందఱు వాని సిశ్చల భావమునకు సంతసించి యాతండు గృహస్థాశ్రమమును సంపూర్ణముగ విడిచినాఁడనియు జితేంద్రియుఁడై యాశల జయించి సంసారసంబంధము ద్రెంపినాఁడనియు వానిచరిత్రము ముందుముందు సుజనవందితమై యుండుననియు నమ్మిరి. కష్టతరమైన మాతాపితృసందర్శన మీవిధమున బరిణమించినందు కు తనమనోధైర్యము ప్రీలకుండ దాను బయటబడినందుకు నానకు మిక్కిలి సంతసించెను.

"మాతృదేవోభవ, పితృదేవోభవ" యని వేదములు పలుకుచు న్నవిగదా సమస్తమతములు తలిదండ్రులసేవ యుత్తమోత్తమ మని యంగీకరించుచున్నవిగదా ! అట్టియెడ తలిదండ్రులకు విధేయుఁడైన నానకు తన యకాలసన్యాసమువల్ల వారి కిరువురకు నధికమనోవేదననేల గలిగింపవలయు? తల్లిదండ్రుల దుఃఖపెట్టినయతఁడు గురువగునా యని కొందఱడుగవచ్చును. స్వలాభము నెంచుకొని తల్లిదండ్రులను విడుచు వాఁడు దూష్యుడగును గాని లోకానుగ్రహార్థము గృహమును దార పుత్రులను మాతాపితలను స్వలాభమును స్వసౌఖ్యమును బరిత్యజించి యేకాకియై సుజనులు చుట్టములుగ జ్ఞానులు, సహకారులుగ, శిష్యులు బిడ్డలుగ లోకమే యిల్లుగ, భగవంతుఁడు తండ్రిగ భావించి పాపుల నభ్యుద్ధరింప బాటుపడి మేనులు ధారవోయునట్టి మహాత్ములు తలిదండ్రు లకు మనోవేదన గలిగించినంతమాత్రమున దూష్యులుగారు. ఈతండ్రి దుఃఖించినను బైనున్న యాతండ్రి వాని గుణములకు సంతసించును. ఈపుత్రులు తగు జీవనాధారము లేక స్వల్పకాల మిడుమలు బడినను శిష్యపుత్రులు వేనవేలు సద్గతులు గలిగి సుఖింతురు. బుద్ధదేవుఁడు తలి దండ్రులమాట సరకు సేయక సన్యసించె. శంకరాచార్యుఁడు తల్లి కని ష్టమైనను వివాహపూర్వమందె నాలవయాశ్రమము స్వీకరించెను. రా మానుజాచార్యుఁడు కాంచిపురమునకువచ్చిన భార్యను విడనాడి భగవ త్సేవకై త్రిదండ సన్యాసియయ్యెను. బసవేశ్వరుఁ డుపనయనమే చేసి కొనననిన గురులమాట ధిక్కరించెను. పురాణములలో నిట్టి యుదాహర ణము లనేకములు గలవు. శుకుడు బాల్యముననే సన్యసించి తండ్రియగు వేదవ్యాసునకు మిక్కిలి మనఃఖేదము గావించెను. ప్రపంచారంభము నుండియు లోకోపకారులై మహాత్ములు గురువచనంబుల నతిక్రమించియే లోకబంధువులైరి. మాతాపితల శాసనము లతిక్రమింపఁగూడనివని వారు గృహములందుండిన మానవలోకముగతి యేమి కావలసి యుండును ?

అట్లు నానకు తల్లియొక్కయు బినతండ్రియొక్కయు మాటల నిరాకరింప బినతండ్రి కాలునితో నాలోచించి రాయబులారుమాట మీద దమకుమారునకు గౌరవముగలదని యెఱింగి యతనిచేత బుద్ధి జెప్పించవచ్చుననుకొని వానియింట బసచేయుమని నానకును వేడుకొనెను. నానకు రాయబులారునిమిత్తమే యక్కడికి వచ్చినందున వాని యింటికి బోవుట కేయాటంకము జెప్పక వదలిపోయెను. పోయి యా మహాత్ముఁడు వార్ధకముచేత గదలలేకయున్న రాయబులారును గాంచి వానిపాదములను దనహస్తముతో స్పృశించెను. ఆశతవృద్ధు మలినములగు తన పాదములను బవిత్రుడగు గురువు స్పృశించినందుకు నొచ్చుకొని లేవలేక కూర్చుండియే యతనిశిరస్సు మహానీయుడగు నానకు నడుగులం జేర్చెను. గురువు వృద్ధునిశిరస్సు సగౌరవముగా నెత్తి సేమ మడిగెను. ప్రియభాషణంబులతో నిరువురు గొంతసేపు గడపిన పిదప నానకుబంధువులు వంటబ్రాహ్మణుని నొక్కని కుదిర్చి నానకునిమిత్తము వంట జేయించిరి. కాళుఁడు త్రిప్తాదేవి యాదినమంతయు రాయబులారు గృహమందే పడియుండిరి. వారు తనయింటివద్ద భృత్యులవలె నేలపడియుండిరో యాకారణము రాయబులారు చక్కగా నెఱిఁగి తానె ముందుగ నామాట కదపక వారి నోటనుండియే వారికోరికలు జెప్పం దలంచి ప్రసంగిప జొచ్చెను. అతఁడు సంభాషణ మారంభించి నాలుగు పలుకులు పలికినతోడనే త్రిప్తాదేవి కన్నుల నీరుపెట్టుకొని తద్దయు దుఃఖితయై రాయబులారుహృదయము కరిగి పోవునట్లు వగచుచు వాని ప్రార్థించెను. "ఈకష్టకాలమందు మీరుతప్ప మాకు సాయముచేసి మమ్ము దేల్చువారెవరులేరు. నాయనా నీయావచ్ఛక్తి వినియోగించి నాబిడ్డతో నెట్లు చెప్పవలయునో యట్లు చెప్పి వాఁడీయూరునుండి పోకుండునట్లుచేసి పుత్రభిక్షము పెట్టుము. నీకెంతో బుణ్యముండును" రాయబులారు త్రిప్తాదేవిమాటలచేత బరవశుఁడై నానకును జూచి

నీ తల్లి యభీష్ట మెట్టియిన నెరవేర్పగలవాయని యడిగెను. అడిగి యంతట నూరకుండక రాయబులారు వెండియు నిట్లనియె. "నాకు విస్తారము సేద్యము జేయదగిన భూమిగలదు. అందుకొంత నీకు దితముగ నిచ్చెద. నీవు శిస్తు నీయనక్కరలేదు. కావలసిన పాలేళ్ళను బంపెదను. నీవేమియు శ్రమపడనక్కరలేదు. అది సేద్యము చేయించుచు నిచ్చుట నుండ గలవా."

అతనిమాటలకు గురు విట్లు బదులుచెప్పెను. "అయ్యా! భగవన్నామస్మరణమే వి త్తనముగు గాక సంతుష్టియే నాగలి యగు గాక! వినయమే కలుపుతీతయగుగాక ఇట్లు కృషిచేసిన నీభ క్తివిశేషము చేతను దైవానుగ్రహము చేతను మంచిపంట యండగలదు. నీయిల్లు నిత్యకళ్యాణ సదనమై వర్ధిల్ల గలదు" అప్పలుకులు విని దాపుననున్న పినతండ్రి నానకుతో మెల్లగ నిట్లనియె. నీవు వ్యవసాయమువంటి కష్టపుబని జేయలేని యెడల మంచియంగడి నొక దానిం బెట్టి సుఖముగ గూర్చుండి పనిచేయుచుండుము. అప్పుడు గురువు పినతండ్రి కిట్లనియె. ఇక నాలస్యముచేయక నీజీవితకాలమునే యంగడి చేసికొనుము. భగవన్నామమె యా యంగడిలో నమ్మెడు సరకుగా నేర్పరచుకొనుము. ధ్యానమె యా సరకును సంపాదించు సాధనముగా నుంచుకొనుము. ఈశ్వరనామవ్యాపారము చేయు వ ర్తకులతోనే బేరసారముల జేయుచు గాలము గడపుము. ఇంతకన్న వేరు వర్తకము చేయకుము" అట్లు పలికిన కొడుకుమాటలు విని పినతండ్రి వెండియు నిట్లనియె. "నీ కంగడి పెట్టుట కిష్టము లేనిపక్షమున విదేశములు చూడ నభిలాషగలిగినపక్షమున గుఱ్ఱములవర్తకము జేయుము. అది కారణముగా నీ వెన్నో దూరపుపట్టణములఁ జూడఁగలవు" నానకు దాని కిట్లు బదులుచెప్పెను. "నీవు శాస్త్రములను వినెడు వ్యాపారమునుండి సత్యమను గుఱ్ఱములను దూరదేశములకు దీసికొనిపోయి యమ్ముము. నీ దారిబత్తెముగ

సత్కార్యములు సౌజన్యత గొనిపొమ్ము. ఆ వ్యాపారమువల్ల నీకు గలుగు లాభమేమన నీ పక్షయలోకమున కెక్కి నిరాకారుడగు నీశ్వరు సాన్నిధ్యమును జేరి మోక్షసుఖము ననుభవింపగలవు" జ్ఞానియగు కుమారుఁ డన్నివిధముల నిహలోకవ్యాపారముగోసి బ్రహ్మజ్ఞానబోధకములగు పలుకులు పలుకుచుండ బినతండ్రి వాని నెంతమాత్రము గ్రహింపలేక సిగ్గులేక మరల నిట్లనియె. "పోసీ నీకు గుఱ్ఱపువర్తకమిష్టము లేదేని సర్కారువారివద్ద నుద్యోగములో జేరుము." ఈమాటకు గురువు నోటినుండి ఈ క్రిందియుత్తరము వచ్చెను. "నీవు మనసార భగవంతుఁడను సర్కారును గొలువుము. నీయాత్మ భగవన్నామముమీఁది భక్తిని వృద్ధి పొందించునట్లు నడుచుకొనుము. నీ యధికారమంతయు దోషములమీఁద జూపి దానిని నశింపఁజేయుము. అట్లు చేయుదువేని నీవు సిద్ధుఁడ వగుదువు."

నానకునకుఁ బినతండ్రికి జరిగిన సంభాషణము విని రాయబులారు నానకుయొక్క మనస్సునకు నిష్టముగా నుండునట్టి పని వానిచుట్టములు చెప్పలేదనుకొని తాను చేయబోవు నుపదేశము తప్పక యంగీకరింపఁబడునని నమ్మి గురువుతో నీవిధమున బలికెను. "బీదవాండ్రకు నీవొకసత్రమును వేయుము. దాని పోషణకు గావలసిన ధాన్యమంతయు బండదగిన మంచిభూమి మూడునూతులుగలది నేను నీకిచ్చెదను. నీవు శిస్తురూపకముగా నాకేమియు నీయనక్కఱలేదు." ఇది సత్కార్యమగుటచే సాధారణముగ నానకు మెత్తబడి దానికొప్పుకొనవలసినదే. కాని యాతని మనోనిశ్చయము దృఢమైనదగుటచే నతఁడు పూర్వాపరములు విచారించి దానికి సమ్మతింపలేదు. ఇదియేగాదు ఎవ్వరెంతెంత మంచి యుపదేశములఁ జేసినను నానకు మనస్సున కవి యెక్కవయ్యె. అట్లు కొన్నిదినములు తాల్వెండిలోనుండి నానకు మెట్టకేల కాయూరువిడిచి పోదలఁచెను. ఏలయన నతఁడచ్చట నున్నందువలన బారమార్థికచింత

గల కొంతమందికే జ్ఞానోపదేశపూర్వకముగు నుపదేశము జరుగుచుండెను గాని విశేషజనులకు వినోదముఁదీరుట తప్ప నెక్కువయుపయోగము లేకపోయెను. గ్రామమువిడిచి పోదలఁచినప్పుడు వానిని మిత్రులు జట్టములు తలిదండ్రులు చుట్టుకొనిరి. తల్లిదండ్రులు సన్యాసాశ్రమమును విషువుమని చాల బ్రతిమాలిరి. రాయబులారు సయితము తలిదండ్రుల పక్షముఁబూని వ్యాపారమేమియుఁ జేయనక్కఱలేదనియు నూరక స్వగ్రామమున నుండినంజాలు గావున దానికై నవియ్యకొనఁదగుననియు నానకును వేడుకొనెను. అందుకు నానకు తద్విషయమున తనయిష్టము చెల్లదనియుఁ దనయిష్టమే చెల్లినపక్షమున జననీజనకులను మెప్పించుట కంటె మరియొక కార్యము తనకు లేదనియుఁ దన యిష్టముకంటె నతీతమైన పరమాత్ముని యిష్టమెట్లో నట్లు జరుగవలసినదనియు బదులు చెప్పెను.

అట్లు చెప్పి బలముగ్గనులు వెంబడింప గురువు ప్రయాణోన్ముఖుఁడైయున్నప్పుడు రాయబులారు వారిసమీపమునకుఁ బోయి తనకొక ధర్మకార్యము జేయ నిష్టముగలదనియు నెయ్యది యుత్తమోత్తమకార్యమగునో గురువు నోటనుండి వినవేడుక గలదనియు జెప్పెను. పరోపకారము జేయదలఁచిన సత్పురుషునకు నిరుత్సాహము జేయుట భావ్యముగాదని గురువు వాని మంచితలంపునకు సంతసించి తాల్వొండి గ్రామములో మంచిచెరువు లేనందున మంచినీళ్ళతటాకమొకటి త్రవ్వింపనగునని వానికుపదేశము చేసెను. నానకు స్వగ్రామములో నున్నపుడచట చెరువు లేనందుకు మిగుల విచారించుచు వచ్చెను. గ్రామస్థులు దానివలన జాల నిడుములుబడుచు వచ్చిరి. రాయబులారు గురువునిర్ణయించిన ధర్మకార్యము సర్వజనోపయోగమైనదని శ్లాఘించి తగినతావు వెదకి చెరువు త్వరలోనే త్రవ్వించి దానికి గురునానకు పేరుపెట్టెను.

సప్తమాధ్యాయము.

ఇంతవఱకు నానకు దేశాటనమని చెప్పదగిన సంచారము చేయ లేదు. అతఁడు తిరిగిన యాత్రలు రెండు మూడుమాత్రమే గలవు. అందు మొకటిది సుల్తానుపురము. రెండవది యమ్నాబాదు గ్రామము. ఈ యాత్రలకుఁ బోవునప్పుడు మార్గవశమున నతఁ డొకటి రెండు గ్రామ ములు చూచియుండవచ్చును. అతనిశరీరము వానిమనస్సువలెనే స్వే చ్ఛావిహారమం దాసక్తిగలదగుటఁ జేసి యతనికి దేశాటనమునందు మిక్కిలి యిష్టముండెను.

బలమర్దనులు వెంబడింప నట్లు తాల్వొండి గ్రామము విడిచి నానకు ముందుగా యమ్నాబాదునకుఁ బోయెను. అచ్చటపూర్వశిష్యుఁ డగు లల్లో వాని నాదరించి పదునైదుదినములు తనయింట నుంచుకొ నెను. అటనుండి గురువు తత్సమీపమందున్న మఱియొక తావునకుఁ బోయెను. ఆస్థలమున కిప్పుడు నానకుమత మనిపేరు. ఆకాలమందచ్చట గాఢనియమములతో యోగాభ్యాసము జేయునట్టి సిద్ధు లనేకులుండిరి. గురునానకు శిష్యసమేతుఁడై యాస్థలమునకుఁబోయి సిద్ధాశ్రమమునకెదు రుగా నొక నారింజచెట్టుక్రింద గూర్చుండెను. ఆకిచ్చలిచెట్టదివఱకు జాల కాలమునుండి శోషించి మోడుగానుండెనఁట. గురువు దానిక్రింద నాశీ నుఁడైనతోడనే యావృక్షము పచ్చనియాకులు లేతచిగుళ్ళు గలిగి దర్శ నీయ మయ్యెనఁట. ఈవింత దూరమునుండి సిద్ధులు గనిపెట్టిరఁట. వారు తమకంటె నెక్కువయోగులు లేరని కడుగర్వితులై యుండువారఁట. తమకంటె నెక్కువ మహిమలుగల మహాత్ముఁలు వచ్చెనని తెలిసికొని యాసిద్ధులు నానకు చుట్టుంజేరిరి. జోగులు పదిమంది జేరినప్పుడు వేదాంతచర్చ తప్ప మఱియొకవిషయ మేది చర్చింపఁబడును ? ఆసిద్ధులు తమకు దుస్సాధ్యములగు వేదాంతవిషయకప్రశ్నముల నెన్నో గురువు

నడిగిరి. గురువు దేనిలోను వారికిం దీసిపోవఁడయ్యె. సిద్ధు లడిగినప్రశ్నలకన్నిటికి గురు వవలీలగ మనస్సునకు దత్క్షణమే నాటునట్లుగ ననుభవసిద్ధమగునట్లుగా బ్రత్యుత్తరములు చెప్పి యాందఱను సంతుష్టులఁజేసెను. అంతట నాసిద్ధులు నానకు తమకంటె నెక్కువసిద్ధుడని గ్రహించి వానిం గొనియాడి తమమతమున జేరుమని ప్రార్థించిరి. నానకు దానికి సమ్మతింపక మనుష్యున కాత్మశుద్ధి సత్ప్రవర్తనము మొదలగునవి యుండవలయును. కాని పై వేషములవలన లాభము లేదనియు వేషధారణముతోఁ బని లేక యంతఃకరణశుద్ధికై పాటుపడవలయుననియు తానేమతమునందు నే తెగయందు జేరుట లేదనియుఁ జెప్పెను. అట్లు పలికి నానకు వారి కాసమయమున గొన్ని నీతివాక్యములనుపదేశించెనఁట. అవి భాషాంతరమునందుండుటచే వానితాత్పర్య మీక్రింద బొందుపరచుచున్నాఁడ.

“కాషాయాంబరము దండము ధరించుటలోను మేనెల్ల బూడిద పూసికొనుటలోను యోగము లేదు. సిరస్సు ముండనము చేయించుకొనుటలోను శంఖము లూదుటలోను యోగము లేదు. లౌకికాకర్షణముల చేత జుట్టబడియు మనుష్యుఁడా యాకర్షణములకు లోఁబడక వాని కతీతుఁడై యుండుటలో నిజమైన యోగమున్నది. వట్టిమాటలవల్ల నిజమైన యోగము రాదు. ఈశ్వరుని సర్వవ్యాపకత్వ మెవ్వఁడు తెలిసికొనునో యతఁడే యోగి. యోగము మనస్సులోనే కాని దానికి వెలుపల లేదు. యోగము గోరీదిబ్బలలో లేదు. యోగము శ్మశానములలో లేదు. ఈశ్వరైక్యము చెందుచున్నామని దొంగమూర్ఛలు బడుటలో లేదు. నానాదేశముల కరిగి తీర్థములందు మునుఁగుటలో లేదు. లౌకికాకర్షణములకు లోఁబడక వాని కతీతుఁడై యుండుటలోనే యోగము కలదు. మన యాదిగురువగు పరమేశ్వరుని దెలిసికొంటిమా సర్వసంశయములు నివారణములగు. అంతట ముక్తి కరతలామలక మగును. భగవద్విషయమును దెలిసికొనగోరువాఁడు ముందుగా మనశ్శాంతి సంపాదింపవల

యును. మనస్సు తన యిష్టమువచ్చినట్లు దిరుగుటమాని నిశ్చలమైనప్పు డు పరంజ్యోతి తనలోనే వెలుగుచుండును. తనలోనీశ్వర తేజము ప్రకా శించుచున్నట్లు తెలిసికొనుటయే యోగము."

అనంతరము నానకు సిద్ధమఠము విడిచి గంగానది ప్రవహించెడు భూములలో సంచారము చేయదలంచి పయనమయ్యెను. ఈయాత్రా చరిత్రలుసత్యమునకుదూరములై యద్భుతములతో మహిమలతో నిండిన కల్పనాకథలై యున్నవి. నిజమైన చరిత్రము నిమిత్తము నానకునుగూర్చి వ్రాయఁబడిన ప్రాచీనగ్రంథములను మన మెంత వెదకినను నూటి కొక చోట నెక్కడనో యొకసత్యమైన వృత్తాంతముండును గాని తక్కినదం తయు బృహత్కథలోనున్న కథలకన్న నెక్కుడు చిత్రకల్పనలతో నిండి యుండును.

ఆచరిత్ర లట్లుండుటకు మూడు ముఖ్యకారణములుగలవు. అందు మొదటిది. ఆచరిత్రలు వ్రాసినవారు భూగోళశాస్త్ర మేమియు నెఱుఁ గరు. వారు జన్మమధ్యమున స్వదేశమగు పంజాబు నప్పుడప్పుడు చూచి యుందురు; కాని గంగానది ప్రవహించెడి దేశములనుగాని యచ్చట నివసించు జనులనుగాని వారెన్నఁడు జూచి యెఱుఁగరు వీస్థలముల జూడక స్థిమితముగా నిండ్లవద్ద గూర్చుండి విన్నకథల నాధారములుచేసి కొని చరిత్రలువ్రాయు గ్రంథకర్త లంతకంటె నెక్కువగ నేమివ్రాయ గలరు. రెండవకారణమిది. ఆచరిత్ర లీయాత్రలుజరిగిన ముప్పదియేండ్ల తరువాత వ్రాయఁబడినవి. అవ్రాతలుగూడ నానకుయొక్క ప్రియభక్తుఁ డగు బలుడేచెప్పి వ్రాయించుటచేత బయలుదేరినవి. బలుఁడు గురువుతో గూడ దిరిగినను విద్యాగంధశూన్యుఁ డగుటచేతను మూఢవిశ్వాసము గలవాఁడగుటచేతను గ్రంథకర్తలకు గురువు వృత్తాంతము చెప్పునపుడు నిజమగు వృత్తాంతములను సరిగ జెప్పలేక తన పిచ్చినమ్మకముల నందు జొనుపుచు చాలకాలము గడచినపిదప చెప్పుటచే సరిగా జ్ఞాపకము లేక

తన మందమతికి స్ఫురించిన వన్నియుం దెలుపుచు గురుచరిత్రమందలి యీభాగమును సంశయాస్పదముగ జేసెను. మూడవకారణమిది. గురుచరిత్రము వ్రాయునప్పటికి గురువు మృతుడయ్యెను. అతని కీర్తి యార్యావర్తమందంతట వ్యాపించె. ఎన్నో మహిమలు వాని కారోపింపఁబడెను. ఎన్నో యద్భుతములు వానిఁగూర్చి చెప్పఁగొనబడెను. చరిత్రకారులు వాని మహిమలువినినవారే గావున తాము వినినవి చుట్టుప్రక్కలజనులు చెప్పుకొనునవి యగు లోకసామాన్యచరియలతో బుస్తకముఁలనింపిరి. ఆగ్రంథములలోనున్న విశ్వాసపాత్రములు కానియంశములు విడిచి వాని యాత్రలు కొన్ని వర్ణింతము.

అతఁడు గంగాతీరమునం బయనముచేసి వంగదేశమునకు వచ్చెను. అచ్చట కొంతకాలమునుండి పిదప నతఁడాసామునకు బోయి యచ్చట ననేకమాసములుండెను. ఈపయనములతో మర్దనుఁడు మిక్కిలి డస్సి తన గురువువలె భక్తితత్పరుఁడై మార్గాయాసము మరచుటకుఁగాని బలునివలె వైరాగ్యముఁ గలిగి శ్రమకోర్చుటకుగాని సమర్థుఁడు గాకపోయెను. అస్సాముదేశమున సంచరించుచుండ నానకు షేకు ఫరీదను మహమ్మదీయయోగియొక్క వంశస్థుఁడైన యొకతురకుం గలుసుకొనెను. వారిరువురుఁ గొన్నినాళ్ళు కలిసియుండి భగవద్విషయములనేకములు చర్చించిరి. వారెడబాయునప్పుడు మతద్వేషములు లేక యొండొరులం గౌఁగిలించుకొని సంతోషముతో వేరైరి. ఆసామునుండి గురువోఢ్రదేశమునకుఁ బోయి జగన్నాథక్షేత్రమును దర్శించి యచటి యాలయమునం దర్చకులు పండాబ్రాహ్మణులు నిత్యకృత్యములలోఁ జేయునకార్యములం జూచి యేవగించెను

జగన్నాథక్షేత్రమునుండి నానకు దక్షిణదేశమునకుఁబోయి యందనేక దివ్యస్థలముల సందర్శించి యక్కడనుండి సింహళద్వీపమునకుం జనెను. ఈగురువు వెళ్లునప్పటికి సింహళద్వీపమును శివనాథుఁడను రాజు

పాలించుచుండెను. తనదేశమునకు మువ్వురుకొత్తమనుష్యులు వచ్చి రనియు నందు సామాన్యసన్యాసులకు బోలని యొకవిరాగి గురువై యుండెననియు శివనాధరాజు విని వాని జూడగోరెను. కోరి యాతనిం జూడబోవుటకుముందు వాని ప్రజ్ఞ యెట్టిదియో జగద్వంచనము సేయ వచ్చిన మాయయోగియో నిజమైన సన్యాసియో వాని మనోనిశ్చలత యెట్టిదో కనుగొని యనంతరము వానిదర్శనమునకు బోవలయునని రాజు నిశ్చయించుకొని పంచభక్ష్యపరమాన్నములతో నిండిన యన్నమును, విలువగల చీనిచీనాంబరములను సొగసుకత్తియలగు పడుచుకన్నియలను యోగికిం గానుకగాం బంపెను. గురునానకు మొదటి రెండు వస్తువుల జేతితో ముట్టక కన్నియలం గన్నెత్తిచూడక నిరాకరించుటయు నవి తోడ్కొనిపోయినవారు వచ్చినదారినే భగ్నమనోరథులై పోయిరి. తన కావించిన పరీక్ష గురునందలి గౌరవముం బెంప రాజు స్వయముగ నానకును సందర్శింపవచ్చి యంతటి మహాత్ముని రాకచేత తనరాజ్యము ధన్యమైనదని కొనియాడెను. ఆమహారాజుచేసిన యాదరణమునకు సంతుష్టుండై కాంబోలు నానకు సింహళద్వీపమున రెండుసంవత్సరముల పైదుమాసములుండెను. ఆదీవివెడలి లాతిభూములకు నానకు పయనమైనప్పుడు మర్దనుండు నిరంతరప్రయాణములచేత విసికి గురువును విడిచి యభేచ్ఛం జనియెను. అట్లు మర్దనుడు గురువును బాసిపోయినను కొంతకాలము వాని నెడబాసియుండునప్పటికి వాని కేమియుం దోంచక పిచ్చియెత్తినట్లుండుటచే గురువు పిలువకపోయినను తనంతట తాను వచ్చి నానకును గలిసికొనెను.

అనంతరము గురునానకు లోకానుభవజ్ఞానము సంపాదింప భరతఖండమునకుం జుట్టుప్రక్కలనున్న యనేక మ్లేచ్ఛదేశములకుం బయనము చేసెను. ఆయన చూచినట్లు చెప్పంబడినదేశములలో నొక్కదాని పేరేనియు నీనాటిభూగోళశాస్త్రజ్ఞు లెఱుంగరు. ఆదేశముల కా కాల

మున నట్టి పేళ్ళుండునో లేక చరిత్రకారులు జగమున లేని దేశముల నూహించి గ్రంథములలో వ్రాసిరో మనము చెప్పజాలము. మనము నిశ్చయముగా నొక్క విషయమును మాత్రము చెప్పగలము. ఇస్లాము మతస్థాపకుడగు మహమ్మదువారి జన్మస్థలమైన యరేబియాదేశము నకు గురునానకు పోవుట నిర్వివాదాంశము. ఆదేశమునకు సముద్రయానముచేసెనో మెట్టదారినిబోయెనో చెప్పజాలముకాని త్రోవలో పారసీకదేశపురేవుపట్టణమగు బుషాహరునగరము నాయన జూచెను. మార్గవశమున నతడేయూరికిబోయిన నాయూర బ్రహ్మజ్ఞానమునందాసక్తిగల మనుష్యులంజేర్చి వారి కుపదేశముజేసి జ్ఞానబీజముల నచ్చట నాటి యవి పెరిగి ఫలించునని తోచినచోట్ల చిన్నసంఘము లేర్పరచి ప్రతిసమితి నొక్క పెద్దనేర్పరచి వానికి భాయి యను పేరు వెట్టి యతనియాజ్ఞకు వారు బద్ధులై యుండునట్లు శాసించి యటుపిమ్మట పోవుచువచ్చెను. హిందూదేశమునకు బడమట నున్న దేశములలో నేటికిని ధర్మశాలలుండుట కాద్యకారణ మీతడే. అట్టిసమాజములు స్థాపించుటలో గురునానకు యొక్క తలంపు క్రొత్తమతమును స్థాపింపవలయునని కాదు. మిక్కిలి పురాతనమైన యార్యుల యుపనిషన్మతమును జగమునకు జాటుటయే యాయన ముఖ్యసంకల్పము. తనచేత నుపదేశింపబడిన జ్ఞానవాక్యములయందు నమ్మకగల జనులు నిర్భయముగ తమధర్మముల ననుష్ఠించి యితరులకు మార్గప్రదర్శకులై యుండవలయునని యాయన యెల్లచోటుల నొక్కి చెప్పుచువచ్చె.

అరేబియా ప్రయాణములలో నానకు వాని శిష్యులు నిర్బాధకముగ నన్నిప్రదేశములుం జూచుటకు తురకవేషములు వేసికొనిరి. నానకు సహజముగ కలహముల కిష్టపడని పరమసాధువాటచే జగడములు రాకుండనుండుటకట్లు వేషము మార్చెనేకాని భయముచేత నెంత మాత్రముకాదు. ఏలయన నానకు మహమ్మదువారి జన్మప్రదేశమగు

మెక్కాపట్టణమునకుఁబోయి పుణ్యభూములు చూడదలంచియు మహమ్మదీయులకు విరుద్ధములగు నాచారములనే కొన్నిటిని నెరపుచువచ్చెను. మెక్కాలో మహమ్మదీయుల కొక్క యాలయము గలదు. కాబా యని దానికిం బేరు. ఆయూరుకిఁబోయిన మహమ్మదీయుఁ డెవ్వఁడు దన కాళ్ళు కాబాయున్న వైపునకుజాపి పగలుకాని రాత్రికాని శయనింపఁడు. పండుకొన్నప్పుడు తలయే కాబావైపున నుండవలయును. నానకు తరుచుగా రాత్రులు పండుకొనునప్పుడు తనకాళ్ళు కాబావైపునకుఁ జాపుచువచ్చె. తురకలకు భయపడినవాడట్లు చేయునా? అగుడి యధికారి యొకనాఁడు శాస్త్రవిరుద్ధముగా శయనించిన నానకునుజూచి దైవగృహమువైపు కాళ్ళుచాపుట యనాచారమని కఠినస్వరముతో మందలించెను. ఆతనికి గురు విట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చె. "దేవునిగృహ మే ప్రక్కను మాత్రమే యుండి యేప్రక్కను లేదో నాకు దెలియదు. నీ వెఱుఁగుదువేని నాకాళ్లు చేతపట్టుకొని దేవుని మందిరములేని ప్రక్కకు వాటిని ద్రిప్పుము." ఆలయాధికారి వాని పలుకులువిని మతమునైనను లెక్కసేయక నోట పరిహాసములు సేయు మొండివాఁడై యుండవచ్చునని భావించి వాదము మొదరనీయక యంతతో సరిపెట్టెను. మెక్కా వెళ్ళిన మహమ్మదీయులు మహమ్మదువారు పరమపదము వేంచేసిన స్థానమగు మెదీనాకు వెళ్ళియాయనసమాధిఁజూడకపోరు. నానకు మెక్కాలోఁజూడవలసిన వైచిత్ర్యములనెల్లఁ జూచి సంతుష్టుఁడై మెదీనాకుగూడ బోవదలంచుచుండ మర్దనుఁడు తనగురువు మెదీనాకు జనండనుకొని యక్కడకుఁబోక తప్పదని పట్టుపట్టెను. అదివరకే వెళ్ళదలఁచిన గురువు శిష్యుని ప్రోద్బలముచేత వెంటనే బయలుదేరి పండ్రెండుదినములు పయనముచేసి మెదీనాపట్టణముజేరి మహమ్మదు సమాధిం జూచి కొన్నిదినము లచ్చట నుండెను. ఆదినములలో నతఁడు మెక్కాలో వలెనే యక్కడను సమాధివైపు కాళ్లుచాపి శయనించుచువచ్చెను. మెక్కాలోనున్న యాయజమానుని

కంటె మెదీనాలోనున్న సమాధియజమానుఁడు చండతరుఁడు దురహం
కారుఁడు. ఇందక్కజ మేమున్నది. దేవుని దూషించినప్పుడు సయితము
నోరెత్తక గురువుల పేరెత్తినతోడనే రాక్షసులవలె మీఁదబడి మను
ష్యులను దూషించి వీలగునేని జేయిచేసికొను పరమభాగవతులు ప్రతి
మతమున వేనవేలు గలరు. మెక్కా మెదీనాపట్టణములకుఁబోయి యా
పుణ్యభూముల జూచినపిదప మహమ్మదువారినిఁగూర్చి నానకున కెట్టి
యభిప్రాయము కలిగెనో శిష్యుఁడగు బలుని యీక్రిందివాక్యములవలన
స్పష్టమగును. ఈమాటలు బలుని నోటనుండి వచ్చినను గురునియభిప్రా
యములే యగుట నిజము.

మహమ్మదువారినిగూర్చి గురునియభిప్రాయములను బలుఁ
డీక్రింది విధమున దెలిపెను. "మహమ్మదువారిస్వభావమున మహాత్ముల
కుండవలసినంత శాంతము కానఁబడక కోపపుపాలె యెక్కువ గానఁబడు
చున్నది. పునర్జన్మరాహిత్య మగుసంతటివైరాగ్యము గూడ నాయన
యొద్ద నున్నట్లు గానఁబడదు. స్వలాభపరాయణత యక్కడక్కడ గానఁ
బడుచున్నది. ఆయన పరిశుద్ధుఁడు నిష్కళంకచరిత్రుఁడు ననుట కెంత
మాత్రము సందియము లేదు గాని సంపూర్ణమైనపవిత్రత సంపాదించు
టకు జన్మపరంపరనుండి విమోచనమొందుటకు నీమహాత్ముఁడు మరల
జన్మము నొందవలయును. ఆజన్మము హిందూస్థానమున నొకశూద్రుని
యింటఁ గావలయు. ఆయన జీవన్ముక్తుఁడై యొకానొక కాలమున బర
లోకారోహణము చేసి ఈశ్వరసందర్శనము చేసెనని చెప్పెడిమాటలు
కేవలము కల్పితములు. ఏలయన నీప్రపంచమున సృష్టింపఁబడినజంతువు
లె నేత్రగోచరము లగును గాని సృష్టింపఁబడనివి కంటి కగపడవు. భగ
వంతుఁడు సృష్టిపదార్థములలోనివాఁడు కాఁడు. కావున నతఁడు మానవ
దృగ్గోచరుఁడగుట యసంభవము. కాని జీవాత్మ చర్మోపాధిని బాసి
పరిశుద్ధావస్థ జెందినప్పుడు పరమేశ్వరసాన్నిధ్యము బడయుటకు పాత్ర

మగును. కవిత్రి మైన ఖురానుగ్రంథము భగవద్వాక్యము కాదు. కారణ మే మన. భగవంతున కొకభాష లేదు.

అట్లు కొన్ని దినములు మదీనానగరమున నుండి యచ్చటివిశేషములు దర్శించుచుండ బ్రియసోదరిం జూడ నతనికి బుద్ధిపుట్టెను. ఈచెలియలిమీఁద నాయనకు మొదటినుండియు నింతింత యనరానిప్రేముడి యుండెను. ఏలయన నీతో బుట్టువే చిన్ననాఁ డతని కెన్నిసాయములో శరణం బిచ్చెను. తండ్రి కఠినుఁ డై యతని పై బిట్టలుకపూనినప్పుడు కాపాడెను. తనసోదరుఁడు మిక్కిలినీతిమంతుఁ డనియు సత్యప్రియుఁ డనియు నిక్కడక్కడ యనక యవకాశము వచ్చినచోటనెల్ల వాదించుచు వచ్చెను. లౌకికవ్యవహారవిముఖుఁ డై పరమేశ్వరధ్యానపరాయణుఁ డై సోదరుఁడు మందమతి యై యున్నపుడు తనభర్తయైనయితఁడు పిచ్చివాఁడని యెగతాళిసేయుచుండ నామె యతఁడు పరమభాగవతోత్తముఁ డని కనిపెట్టి గౌరవించెను. ఆకోరిక పొడమినతోడనే గురువు శిష్యసమేతుఁ డై మదీనానగరమును విడిచి కొన్నిమాసములు నిరంతరప్రయాణములు గావించి పారసీకగాంధారాదిదేశము లతిక్రమించి పాంచాలదేశము ప్రవేశించి యెట్టకేలకు సుల్తానుపురముఁజొచ్చి చెలియలిగృహము జేరెను. అన్నయుం జెలియలు పరస్పరసందర్శనజనితానందమున బరవశత్వము నొంది గాఢాలింగనము జేసికొనిరి. కొంతకాల మతఁడు సోదరీగృహంబున వసియించి పుణ్యభూములలో నగ్రగణ్య మైనహిమాలయపర్వతము జూడఁదలంచెను. తలపుపుట్టగానె యతఁడు బయలుదేఱెను.

హిమాలయము హిందూస్థానమున నుత్తరమున భగవంతుఁడు నిర్మించినస్ఫటికపుగోడయో యనునట్లు భారతఖండలక్ష్మి శిరోభాగంబునఁ దాల్చినవజ్రంపుమకుటమో యనునట్లు విరాజిల్లుచుండును. ఇది యనేకపుణ్యక్షేత్రములకు నిలయము. నరనారాయణులకు నివాస మైన బదరికాశ్రమ మిందే యున్నది. సిద్ధసాధ్యగంధర్వఖేచరాదుల కిది విహార

స్థాన మనియు ఉమామహేశ్వరుల కునికిపట్టనియు బ్రహ్మాదిసురగణం బులకు సిద్ధమునివర్గమునకు నీమహీధరకూటములు యజ్ఞవాటము లని యు కుమారస్వామికి జన్మభూమి యనియు భగీరథిప్రయత్నమున నాకా శంబుననుండి మహీతలంబునకు దిగివగంగాదేవికి వసతిస్థలం బనియు నెల్లయోషధులకు నిలయం బనియు బురాణములలో వర్ణింపఁబడినది. మఱియు బరమభాగవతోత్తము లగుమహామహులు కరమొస్సుగు తమ్ముం బాధించినప్పుడు నిలువ నీడలేక తలదాఁచుకొనుటకు జోటు లేక యెట్టకేలకు దుర్గమమగునీపర్వతరాజమునుశరణు వేసి గుహాంతరములు నివాసములుగఁ జేసికొని సుఖించుచు వచ్చిరి. ఇట్టి యీమహాశైలము యొక్క నపారమహిమము పురాణములవలననే గాక చూచినవారి కథల వలనకూడ విని దేశాటనపరాయణుఁ డగునానకు శ్రవణంబుల వినిన దంతయు నేత్రంబులతోఁ జూచి యానందింపఁ దలఁచుట యాశ్చర్యము కాదు.

అతఁ డాపర్వతమున కరిగి యొకక్షేత్రమునుండి యొకక్షేత్రమున కరుగుచుఁ గంటి కగపడినబ్రహ్మవాదులతోడ వేదాంతచర్చలు సేయు చు దనప్రభావమెఱుఁగక తన్ను నిందించినవారిచేత నానావమానంబు లం బడుచు భూషణంబులకు సంతసింపక దూషణంబులకు గురపిల్లక తనపని చేసికొనుచుండెను. మొట్టమొదట నతని యాస్తికభావము కర్మ కాండనిరసనము జూచి యాయామతస్థులు వానిని తమతమమతంబులం జేరు మనిపిలిచి యతఁ డందు జేరక యామతముల ఖండింప వారతని యెడల గౌరవము జూపకపోయిరి కాని కాలక్రమమున నతని విశేషవిన యంబును సాటిలేని సత్ప్రవర్తనమును సాటిలేనిభక్తియు సూనృత వ్రతాశక్తియు గనుగొన్నపిదప నతఁడసాధారణపురుషుఁ డనియు సర్వ విధముల మాననీయుఁ డనియుఁ దెలిసికొని యథార్థగౌరవము గావిం చిరి. తొలుదొల్త నతనిని విశ్వసింపక యనుమానముతో జూచినవారు

వానిసద్గుణసంపద నాలస్యముగ గనిపెట్టి యతఁడు తమ్ము విడిచిపోవున ప్పుడు మఱికొంతకాల మతనిసహవాససౌఖ్యము గలుగకపోయెఁగదా యనివిచారించిరి. హిమాలయమునఁ దిరుగుకాలమున శిష్యుఁడగు మర్దనుని శరీరస్థితి చెడెను. నానకుయొక్క శరీరము శీతోష్ణములకు జంకునది కాదు. రెండవశిష్యుఁడగు బలునిశరీరము సంతగా గాసి జెందలేదు. కాని మితి మీఱిన యాచలియు నెడతెంపులేని యావానలు నెల్లప్పుడు మంచు మీఁదిశయనములు సరిగ నాహారము లభింపమి ప్రయాణకష్టములు మొదలగునవి సుకుమారుఁడైన యాగాయకునియారోగ్యమునకు భంగము గలిగించెను. నానాటి కతనిస్థితి బాగుపడుటకుమారు క్షీణించుటం జేసి గురువు యాత్ర కట్టిపెట్టి పంజాబుదేశమునకుఁ బోవ నిశ్చయించెను. కాని యామండలము చేరుటకైన యవకాశము లేకయే మర్దనుస్థితి పూర్తిగఁ జెడిపోయెను. కొన్ని దినములు మాత్రమే యతఁడు జీవింపగలుగు నని గురువునకుఁ దోఁచెను. అందుచేత నా రతనిని దీర్ఘప్రయాణము సేయింపక దాపున నున్నయొకపల్లెకుఁ దీసికొనిపోయి చేతనైనచికిత్స చేయించి స్వహస్తములతోఁ జేయఁదగినంతయుపచారము జేసెను. బలుఁడును దనచెలికానికి శక్యమైనపరిచర్య గావించెను. ఆయుశ్శేషము లేనప్పుడు వైద్యములు నుపచారములు నిష్ప్రయోజనములు గదా. మర్దనుఁ డెట్టకేలకు మృతినొందెను. మర్దనుఁడు తనమరణానంతరమున తనదేహము దగ్ధము సేయవలసినదే కాని ఖననము చేయకూడ దని గురువుతో మనవి జేసికొనెను. శిష్యునియిచ్ఛాప్రకారమె గురువు కళేబరమును ఖననము సేయక నగ్నిపాలు చేయుటకే కృతనిశ్చయుఁడై తద్విషయప్రయత్నములు చేసెను. ఆమువ్వురు కష్టసుఖములపొత్తు మూఁడుశాటులు. ఆశాటీత్రయమును నానకు శిష్యునికళేబరము జుట్టపెట్టి స్వహస్తనిర్మితమైన చితిమీఁద శవమును బలుఁడుం దానును బెట్టిరి. అగ్నిసంస్కారము బలునిచేత చేయింపక శిష్యవత్సలుఁ డాకట్టకడపటికర్మముగూడఁ

దనచేతులతోనే చేసెను. శిష్యునకు చుట్టము లెవ్వరు లేమి యతనియు త్తరక్రియలు చేయుట ధర్మ మని గురువు స్వయముగానె పారలౌకికక్రియలు చేసెను. నిజమైనప్రేమ యెక్కువతక్కువస్థితులుగాని వర్ణభేదముగాని పాటింపనీయదుగదా. "ఉదారచిత్తానాం వసుధయేవ కుటుంబః" యనునట్లు మహానుభావులకు లోకమే కుటుంబము. మర్దనుఁడు గురువుతోఁ జిరసహవాసము జేయుటంజేసి మహాభాగ్యము బొసి జ్ఞానమించుకయైన సంపాదించెనా యని కొందఱు సంశయముపడవచ్చును. అట్లు సందియముపడుటకు వలనుపడదు. ఏలయన మంచిపూలు గుచ్చినదారముసైతము సువాసన గలిగియుండును. అట్టి బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నుఁడైన నానకువంటిమహానుభావునితోఁ జిరకాలము కలసిమెలసియుండి యతఁడు సేయువేదాంతచర్చలు పలుమాఱు వినివిని యున్న మర్దనునకు జ్ఞానమంటదనుట యసంభవము. మొట్టమొదట మర్దనుఁడు నానకువద్ద శిష్యుఁడైనప్పుడు వాఁడు తనజాతియందు మిక్కుటమనయభిమానము గలిగి యాశాపాశబద్ధుఁడై స్వలాభపరాయణుఁడై నెల్లవారి నెగతాళి సేయుస్వభావము గలవాఁడై చీటికి మాటికి సణుగుకొనుచు లోకవ్యవహారములయందె యాశక్తిగలిగి యుండెను. కాని కాలము గడచినకొలఁది గురువుయొక్క సదాచారసంపత్తి యీశ్వరభక్తి లోకోద్ధరణాసక్తి కన్నులారఁ జూచినకొలఁది నతనిధనకాంక్ష స్వలాభపరాయణత మొదలగు సామాన్యమానవలక్షణము లడుగంటెను. భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యములు వానిస్థానము నాక్రమించెను. అవి హృదయమున నెలకొనుటయు నతఁడు నిరర్థకసంభాషణములతోఁ గాలక్షేపము సేయక సణుగులు గొణుగులు మాని పరాన్వేషణలు గట్టిపెట్టి జ్ఞానమార్గమున బడి బ్రహ్మానుసంధానపరాయణుఁ డయ్యెను. ఆతనియందుఁగలిగినమార్పులు గనిపెట్టి సంతసించి యజ్ఞానకవచమును విడిచి జ్ఞానకవచముఁదొడిగికొని తనశిష్యుఁడు దేహయాత్రచాలించినందుకు సంతసించెను.

మర్దనునిమరణము నానకుయొక్క సంకల్పమునకు మార్పు కలిగించెను. పంజాబు దేశమునకుఁ బోవలయు నని యంతకుముం దతఁడా లోచించెను. కాని ప్రియశిష్యుఁడైనబలుఁడు సేతుబంధరామేశ్వరయాత్ర చేయవలయునని కుతూహలపడినందున నతనిమనోరథసిద్ధి గావించుటకై యతఁడు దక్షిణాపథంబున కరుగ సంకల్పించెను. ఈప్రయాణమున నానకున కనేకులతో వేదాంతచర్చలు జరిగెను. ఆచర్చలు వివాదహేతువులు గాక యతనికి సంతోషప్రదములై రెండవపక్షము వారికి జ్ఞానసంధాయకములై యుండెను. రామేశ్వరయాత్రనుండి యతఁడు తిరిగివచ్చి కొందఱు సాధువులు గురుదాసుపురముజిల్లాలో నున్న బాటలె యను పుణ్యక్షేత్రమునకుఁ బోవుచున్నా రని విని యాసాధువులసహవాసము చేయుటకును తనజన్మభూమి నింకొకసారి సందర్శించుటకును నిశ్చయించి వారితో గలిసి యచ్చోటి కరిగెను. బాటలేగ్రామవాసులకును నచ్చట చేరినతీర్థవాసులకును సనాతనసిద్ధాంతములకు వ్యతిరేకమైన మతఁబోధ చేయుచున్న నానకుయొక్క రాక యసహ్యమయ్యెను. ఆమహాత్ముని యెడల వారెంతద్వేషభావము బూనిరో యెంతకఠినముగ దూషించిరో యెంతయవమానపఱచిరో మనము చెప్పజాలము కాని యొందరెందరు సాధువులు తనతో వితండవాదములు చేసి వెఱపించినను వెఱవనిధీరుఁడుఁ పలుపల్లియలయందుఁ బట్టణములయందు వసియించు పూర్వాచారపరాయణులనకోపానలాజ్వాలలబాఱి బడనినిశ్చలుఁడు, వేనవేలు జనులు వచ్చి ప్రశ్నలవర్షము గురిపించి వాదించి యోడిపోయి తుదకు నిందించినను మనోధైర్యము చెడనిపరమశాంతుఁడు బాటలేగ్రామము విడిచి వెడలవలసినవాఁ డయ్యెను. "అతిపరిచయాదవజ్ఞః" యన్నట్లు పిన్ననాటనుండియుఁ దన్ను దనకుటుంబమును దనగృహపరిస్థితులను దన బాల్యవిచేష్టితములను నెఱిఁగిన కాకులవంటి లోకుల నడుమ నున్నపుఁడు శాంతాంతఃకరణుడగు పరమతబోధనుఁడైనను వారివెక్కిరింపు లగ్గలమైనతరి తనశాంతము చిక్కబట్టజాలఁడు.

పంజాబుదేశము విడువకమున్ను మృతినొందినమర్దనుని స్థానమందు దనకు మఱియొక శిష్యుఁడు సంప్రాప్తించునేమో యని వెదుకజొచ్చెను. ప్రియశిష్యుఁడైనమర్దనున కొక్కకుమారుఁ డుండెనని యతని కప్పుడు జ్ఞప్తికి వచ్చెను. ఆబాలకుని పేరు సజ్జనుఁడు. ఆకుమారుఁ నెట్లైన శిష్యుఁడుగ బరిగ్రహించుటకు గురువును బలుఁడును గృతనిశ్చయులై తమరాక గ్రామవాసుల కెవ్వరికిం దెలియకుండునట్లు రాత్రి ప్రొద్దుపోయిన తరువాత తాల్వాండిగ్రామమునకు వెళ్ళిరి. గురు వొక మారుమూలను గూర్చుండి సజ్జనునికడకు బలుని బంపెను. అతఁడతిరహస్యముగ బోయి గురుసందేశ మెఱిఁగించినతోడనే సజ్జనుఁడెంతకాలము నుండియో ప్రయాణ మగుచున్నవాఁడ పోలె గడియ యాలస్యమైన జేయక వెంటనే మూటముల్లె గట్టుకొని వానితో బయలుదేఱెను. అతనిం జూచి నానకు వానితండ్రియొక్క మరణవార్తను దెలిపెను. నానకు యొక్క తల్లియుఁ దండ్రియు గతించినారని సజ్జనుఁ డెఱిగించెను. గురువుయొక్కపినతండ్రి మాత్రము బ్రతికియుండెననియు నిష్టమైనచో నతనిని జూడవచ్చు ననియు సజ్జనుఁడు విన్నవింప గతన్నాస్తి మృతినొందినవారికొఱకు విచారించిన గార్యము లేదు. జీవించియున్న వారిని జూడవక్కరలేదని నానకు తన జన్మస్థానమున నొక్క రాత్రియైన సంపూర్ణముగ గడువక శిష్యసమేతుఁడై వెడలెను.

ఈసారి గాంధారనగరమున కరుగవలయునని వారిసంకల్పము. గాంధారపురమున వసియించుచు సుప్రసిద్ధులైన బాబావలీ యనుమహానుభావుని సందర్శింపవలయు నని యతఁడు బయలు దేఱెను. పురములు ఈదారి పలుమా ఱతనికాలిక్రింద నలిగినదేయగుటచేత గ్రామములు బరిచితములు. ఆమువ్వురునుముల్తానుమండలములోని తలంబాపట్టణము విడచిన తరువాతగురువు బలునితో గూడి మెల్ల మెల్లగా వెనుకపోవుట కేర్ప

రముకొని ముందరియూరికి సజ్జనుని ముందుగా బంపెను. సజ్జనుఁడు కొంత దూరముపోవునప్పటికి వాని కొకయూరు కనబడెను. అచ్చటహిందువుల దేవాలయములు మహమ్మదీయులమసీదు నొక్కస్థలమందెయొకదానికొకటి చేరియుండెను ఆమతాధిపతి జనపనారపీచువలె మిక్కిలి తెల్లనై నాభీవివరపర్యంతము వ్యాపించినగడ్డము గలిగి వృద్ధుఁడని తెలియఁజేయుటకు మొగముమీఁద ముడుతలుగలిగి చూచినవారికి గౌరవభాజన మని తోచుచుండెను. సజ్జనుఁడు గంభీరుఁడైన యాతపసియాకారము చూచి భక్తితత్పరుఁడై యతనికభివాదము చేసి యతనితో బ్రసంగించెను ఆవృద్ధుఁడు కొంతసంభాషణము జరిగించినపిమ్మట వానిని భోజనశాలకు దీసికొనిపోయి మధురాహారములతో విందు జేయుమని సేవకుల కానతిచ్చెను. సేవకులును కడుపార వానికి మెక్కఁబెట్టువారుపోలె నత్యాదరమున వానిని లోనికి దీసికొనిపోయి యోగిరముపెట్టుటకు మాఱు వానికట్టినపుట్టము లాగుకొని తిండిపెట్టక కాలు చేతులు గట్టి మారుమూలగదిలో బడవైచిరి. ఇదిజరిగిన కొంతసేపటికి గురుఁడు బలుసమేతుఁడై యచ్చోటికి బోయి సజ్జనుని గానక యావృద్ధుని బిలిచి తన శిష్యుని శరీరాకృతులు వర్ణించి యానవాలు చెప్పి యట్టిలక్షణములు గలవాఁడు చమవాఁడు మీ కగుపడినాఁడా యని యడిగెను. అట్టివాని మొగమైన జూడలేదని యాయోగిభృత్యుఁడు నొక్కిపలుక వాని మాయమాటలు దొంగచూపులు గురువున కనుమానము గలిగించెను. తోడనే బలుఁడుచు దానును సజ్జనునికొఱకు పలుతావులు వెదకిరి. ఎట్టకేల కన్నము లేక మిక్కిలి ఖిన్నుఁడై యొకమూలబద్ధుఁడై యున్న సజ్జనుని వారు కనుంగొని వానికట్లు విప్పి విముక్తుంజేసి యావృద్ధుం బిలిచి నిరపరాధు లగు బాటసారుల నావిధముగ నిష్కారణముగ దోఁచుకొని చెఱబెట్టవలసిన యవసరమేమువచ్చె నని మిక్కిలి కఠినముగ నడిగిరి. అడుగుటతో దనివినొందక గురువు కపటయోగింజూచి నాడు

బాధ కరమపాతకమనియు నది కావించిన దురాచరణము లిహలోకమునకు జెరుపుటయే గాక పరలోకమునకుగూడ జెడి దుర్గతులపాలగుదురని ధర్మోపదేశము చేసెను. అతితీక్ష్ణమైన యాయుపదేశముయొక్క వేడిమిచేత నమ్మనుసలిదొంగయొక్క రాతిగుండెయు కరిగి నీరై పోవ నతఁడు పశ్చాత్తప్తుఁడై దుఃఖపరవశుఁడై తనకావించిన దోసముయొప్పుకొని తప్పు సైరింపుమని వేడుకొనెను. అపుకపత్రియ మాస్థానము విడిచి కొంతదవ్వుపోవునప్పటికి మర్దనుని సమాధియున్న యూరగుపడెను. ఆసమాధి దృష్టిపథమునం బడి తోడనే భస్మరూపుఁడైన తనతండ్రి యాసమాధిలో నున్నాఁడనివిని సజ్జనుఁడు పితృభక్తితరంగితాంతరంగుఁడై యాస్థానము విడిచి రాజాలనని గురువుతోఁ జెప్పి యచ్చటనె జీవితశేషము గడుప నిశ్చయించుకొనెను. సజ్జనుఁడు తన్నువిడుచుటచేత గానము తన చెవులకిఁక వినఁబడదని గురువు వానిని విడువలేక విడువలేక విడిచెను. శుభము సంప్రాప్తించినప్పుడు మేర మీరిన యానందమును కష్టము సంప్రాప్తించినప్పు డపారమైనదుఃఖమును బొందుట ధీరలక్షణముగాదని శ్రీకృష్ణుఁడు భగవద్గీతలలో జెప్పిననీతి స్మరించుకొని యతఁడు సజ్జనవియోగమునకొఱకు విచారము నొందలేదు. అట్లు సజ్జనుని పితృసమాధికడ నెలకొలిపి బయలుదేఱుతుఁడై నానకు బహుదినములు ప్రయాణములు చేసి గాంధారదేశమునకు హిందూదేశమునకు నడుమనున్నకొండలలో ప్రసిద్ధమైన బోలానుకనుముదాటి కడుశ్రమపడి యెట్టకేలకు గాంధారమునుజేరెను. బాబావలీ వానిని మిక్కిలి ప్రేమతో నాదరించెను. నానకు జ్ఞానసముద్రుఁడైన బాబావలీయొక్క సహవాససౌఖ్యము కతిపయ దినములనుభవించి మునుపటికన్న జ్ఞానసంపన్నుఁడై యచ్చోటువిడచి స్వదేశాభిమానుఁ డయ్యెను. మార్గమధ్యమున మానచందుండను క్షత్రియుఁ డాయనకగపడెను. ఈరాచవానికి మతాసక్తి మెండు. ఎవ్వరైన దనకు సన్మతోపదేశముచేసి మంచిదారి చూపువారు

దొరకుదురా యని తగినగురువు నిమిత్త మతఁ డెదురుచూచుచుండెను. మంచినీరు త్రాగబూనువారికి మహాసరోవర మగపడినట్లు నిరుపేదకు పెన్నిధి లభించినట్లు నానకువంటి జ్ఞానరత్నాకరుఁ డాజ్ఞానదరిద్రునకు దొరికినతోడనే యతఁడు తనయదృష్టముచేత లభించెనని సంతసించి యనేకదినములు సుశ్రూష జేసి బహుసంవత్సరములనుండి దేనికై యన్వేషించుచుండెనో యాబ్రహ్మజ్ఞానఫలమును దనివోంద ననుభవించెను.

తిరిగి పయనము చేయునపుడు నానకు శాలనాథపర్వతమునొద్ద జుట్టుపక్కల నెక్కడ నూరుపల్లెలు లేని యట్టడవిలో నొకచెట్టుక్రింద శిష్యద్వితీయుఁడై దారితెన్నుగానక మొసగుట కాహారములేక బడలి కూర్చుండెను. ఆకొండదాపున జోగులమఠ మొకటి గలదు. ఆజోగుల కొడయుఁడైన యోగి పరమదయాళువు పరోపకారపరాయణుఁడు. అతని యాజ్ఞాప్రకార మాజోగులు ప్రత్యహము సాయంసమయమున చిన్నచిన్న జట్లుగా జేరి దారితప్పిపోవు బాటసారులను గలిసికొని వారిని దమమఠమునకు దోడ్కొనివచ్చి సత్కరించుచుందురు. ఆగుంపులలో నొక్కఁడు వృక్షచ్ఛాయం గూర్చుండిననానకుం గనుంగొని తనమఠమునకువచ్చి యతిథి గావలసినదని వానిని గోరెను. ఆతరుచ్ఛాయయె తనకారాత్రి నివాసయోగ్య మగు నెలవగుననియు దా నదివిడిచి రాననియు నతఁ డుత్తరము చెప్పెను. వారతని యుత్తరము మఠాధిపతి కెఱిఁగింప నతఁడు కదలిపోయి స్వయముగ నతని నాహ్వానముజేసెను. అతని కోరిక నిరాకరించుట మోటతన మగునని తలంచి గురువు తన యనుచరుని గలసి మఠమున కరగి యతిథియై వా రిచ్చుసత్కారముల నంది సంతుష్టుడయ్యెను. అతఁ డామఠమున నొకటిరెండుదినము లుండి మరల బయలుదేరి తెంపులేనిపయనములు చేసి తనమామగారైన మూళుఁడు వసియించుగ్రామము చేరెను. అప్పటి కతఁడు పదియాఱుసంవత్సరముల నుండి ప్రయాణము చేయుచుండెను. ఆగ్రామమునకు నానకు వచ్చినా

డని వినినతోడనే మదిమిచే నవయవపటుత్వము దప్పిన మూఢుఁడు కన్నులార నల్లునొక్కసారి గని యతని నింటికి దోడ్కొనిరావలయునని శ్రమపడి యతఁడున్న ధర్మశాలకు బోయి సబహుమానముగ నతనిని దర్శించి తనయింటికి రమ్మని వేఁడుకొనెను. గురువు బహుమానముల స్వీకరింపక యతని గృహమునకు బోవుటకు సమ్మతింపక హరినామ స్మరణమే తనకాప్తబంధువనియు ధర్మశాలలే తనగృహములనియు జెప్పి యతనిం బంపెను.

మామగారి గ్రామమైన పఖోకరంధవాలో నానకు రెండుమాసము లుండెను. ఆకాలములో నజ్ఞానతమఃపటలముచేత నావృతములైన యనేకమనస్సులయందు జ్ఞానదీపములను వెలిగించి వారిని యీశ్వరభక్తులుగ జేసెను. అంతకంత కతనిపేరు పరిసరభూములయందు వ్యాపించుటఁజేసి జ్ఞానసంపాదనము నిమిత్తము జనులు పెక్కండ్రతనిసన్నిధికి రాదొడఁగిరి. మాసద్వయ మాగ్రామమున నున్నతరువాత ధర్మక్షేత్రమైన కురుక్షేత్రమునందు గొప్పతీర్థము జరుగునని తెలిసినందున నానకు బలునిగూడి యచ్చటి కరిగెను. ఆర్యావర్తమానమందలి మహాపుణ్యక్షేత్రములలో గురుక్షేత్ర మొకటి. ఈక్షేత్రమందే భగవానుడగు శ్రీకృష్ణుండు తన మేనమరదియు జెలియలిమగఁడును గారాపుచెలికాఁడునగు నర్జునునకు రథసారథియై పార్థసారథినామధేయంబున బ్రసిద్ధుఁడై కురుపాండవసైన్యమధ్యమున నరదంబున నిలువంబెట్టి యుపనిషత్సారమైన భగవద్గీతాశాస్త్రము మాధవుం డాయన కుపదేశించెను. ఈక్షేత్రమునందే కురుపాండవరాజకుమారులు కౌరవసామ్రాజ్యము నిమిత్తము పెచ్చుపెరిగినమత్సరంబున మహాసంగ్రామము గావించి నిహతులైరి. ఈక్షేత్రమునందే యాకాలపురాజనందను లందరు కౌరవపాండవులలో నేదోయొక పక్షముబూని మహాప్రళయానలమునకు మిడుతలై కథావశేషులైరి. మహాభారతసంగ్రామము జరిగి రమారమి

యిప్పటికి నాలుగువేలసంవత్సరములైనను ననేకరాజబుషు లచ్చట రణనిహతులై వీరస్వర్గము జూరగొనుటచే నాటగోలె నది భువనపావన మైన పుణ్యక్షేత్రమై పుణ్యాత్ములకెల్ల సేవ్యమై పురాతనచరిత్రాభిలాషులకుగూడ నభిగమ్యమై విరాజిల్లుచున్నది. ఈకారణముచేతనే నానకు స్థలమునకు బోయి యుండును. ఆసంవత్సరము సమ్మేళనము మిక్కిలి గొప్పది. అన్నివర్ణములవారు నన్నిమతములవారు నచ్చట సమావేశమైరి. కాని కాలక్షేపము నిమిత్తము వేడుకనిమిత్తము వేళాకోళము నిమిత్తము విహారము నిమిత్తము వచ్చినవారే కాని తీర్థవాసులలో ననేకులు నిజమైన భక్తితోడను శ్రద్ధతోడను బరమార్థముతోడను వచ్చిన వారు లేరు హోమములు గావించువారు స్వాధ్యాయము చెప్పువారు భజనలు సేయువారు స్నానములు సలుపువారు జపములు చేయువారు తపోనియమను లైనవారు ధర్మోపదేశములు చేయువారు వేనవేలు గనబడిరి. విగ్రహారాధనము విరివిగా జరిగెను. నిష్కళంక మైనభక్తి నిజమైనవైరాగ్యము సత్పాత్రదానము సాధుసేవ బ్రహ్మజిజ్ఞాస మొదలగున వచ్చట మృగ్యములయ్యెను. నానకువంటి వేదాంతికున కివియన్నియు నసహ్యములై తోచెను. ఆజపములు తపములు దానములు ధర్మములు బ్రహ్మజ్ఞాననిష్ఠులకైన యామహాత్మునకు దలయేరు గలిగించెను. పారమార్థికులు గాక గతానుగతికులైన మూఢలోకులకు బుద్ధి చెప్పవలయునని తలంచి బలుని బిలిచి యచ్చటచెరువులోనుండి యొకచేపం దెమ్మని యతఁడు తెచ్చినయామత్స్యమును దాకలో బెట్టి మాడింపదొడగెను. అదిచూడఁగానే తీర్థవాసులకు నతితీక్ష్ణమైన కోపము వచ్చెను. అటువంటి పావనక్షేత్రమున పరమపావనచరిత్రులగు తీర్థవాసులు లక్షోపలక్షలు చూచుచుండగ నటువంటి పుణ్యదినమున యోగి యన్నపేరు పెట్టుకొన్నవాఁడు జీవహింసచేసి కడుపు నించికొనుటకన్న కష్టకార్యము మరొకటి లేదని యచ్చట చేరినవారందరు దలంచి కోపగించిరి.

కొందఱు తమనాలుకలను యథేచ్ఛముగ నుపయోగించి వానిని నోటికి వచ్చినట్లు బండబూతులు తిట్టిరి. అట్టిదురాత్ముని బ్రతుకనియ్య గూడ దని దుడ్డుకఱ్ఱలు చేతబట్టుకొని చంపవచ్చిరి. వాని కాసమయమున నొడలే తెలియలేదు. పొంగి పొరలివచ్చుచున్న మహాసముద్రమువలె జనసమూహము తన్ను నిర్మూలనము జేయుటకు దుడ్డుకఱ్ఱలతో వచ్చి మీదపడుచున్నను నతఁడు మహాపర్వతమువలె చలింపక నిర్భయముగ వారిముందర నిలిచి మీరు వాగ్వాదము చేసి నన్ను గెలువ దలంచిరా లేక దండప్రయోగముచేతనే నిర్జింపఁదలఁచిరా యని యడిగెను. వర్షకాలమేఘము లురిమిన చందమున దమకంఠము లెత్తి వారిట్లనిరి. వాగ్వాదముచేసి నీతప్పు నీవు తెలిసికొని యికముం దట్టిపని నెన్నడు సేయనని నీవు ప్రమాణము చేసిన పక్షమున నిన్ను విడిచెదము. లేదా యీచేపను నీవు కోసినట్లే నిన్ను ముక్కలుముక్కలుగా గోసెదమని వారుత్తరమిచ్చిరి. అపుడు నానకు వారి కిట్లనియెను. మనుష్యుఁడు మాంసమునుండి పుట్టెను. మాంసముతోనే పెరుగుచున్నాఁడు. కావున మాంసమునందు నంతద్వేష ముండవలసిన యవసరము లేదు. పూర్వాచారపరాయణులైన యామూఢభక్తులు వానిమాటకు దగిన ప్రత్యుత్తరము చెప్పలేక యతఁడు జ్ఞానసంపన్నుఁడైన మహాయోగి అతని జోలికి మనము పోగూడదని చల్లచల్లగ జారిరి. నానకుగురువు యొక్క ప్రతిష్ఠ దేశమంతటను ముఖ్యముగ పంజాబుదేశమునను క్రమక్రమముగ వ్యాపించెను. అతఁ డేకమతమును మెచ్చలేదు. ఒకమతమును ఖండింపలేదు. ఏమతమునందైనను దోషములున్న పక్షమున నా దోషముల నతఁడు విమర్శించి ఖండించుచు వచ్చెను. దీనిఫలిత మేమనగా ప్రతి మతస్థులు నతనిం గూర్చిన కథలువినుచు నతనిగుణగణములు భక్తిశ్రద్ధలు జెప్పుకొనుచు వచ్చిరి. అంతకంత కతనికి యశస్సు ఢిల్లీచక్రవర్తి యొక్క కొలువుకూటమువఱకు వ్యాపించెను. ఆకులమున భోగపరా

ణుఁ డైన యిబ్రహీములోఁడీ ఢిల్లీచక్రవర్తియై యుండెను. ఆఢిల్లీ చక్రవర్తి కితనిగొడవ లక్ష్యము లేదు. కాని యాయనయాస్థానమునందు స్వమతాభిమానియు నానకుసిద్ధాంతములందు ద్వేషముగలవాఁడు నగు ముత్సద్దియను మహమ్మదీయుఁడుండి చక్రవర్తికి నానకుమీఁద నమితద్వేషము కలుగునట్లు చెవిచెంతఁజేరి కొండెము లెన్నియో జెప్పి యతని మనస్సు పాడుచేసెను. ఆమహమ్మదీయుఁడు చక్రవర్తితో నీ తెఱంగున జెప్పెను. ఈనానకు మహమ్మదీయమతమునకే గాక హిందూమతమునకు గూడ ద్రోహి విగ్రహారాధనము సేయఁగూడదనియు వర్ణభేదము దూష్యమనియు నితఁడు హిందువుల నధిక్షేపించును. గోవధము పాతకమనియు మహమ్మదువారు జగద్గురువు కారనియు మనల నధిక్షేపించును. కావున నితఁ డుభయమతస్థులకు విరోధియే కావున సర్వవిధముల దండ్యుఁడు. ఆకలుకులు చక్రవర్తికి నచ్చెను. ముత్సద్దికి గాని చక్రవర్తికి గాని హిందూమతము మీఁద నిజమైన యభిమానమున్నదని మనము నమ్మఁగూడదు. మహమ్మదీయ మతము నధిక్షేపించుటచేతనే ముత్సద్దికి నానకుపై బట్టరాని యాగ్రహము వచ్చెను. తన మతమును దూషించినందుకు నానకును దండించినచో హిందువులకు గష్టముగ నుండు నని ముత్సద్ది హిందూమతముమీఁద నత్యంతాభిమానమున్నట్లభినయించి చక్రవర్తి కాపరమసాధువు మీఁద పారము లేని కోపము దెప్పించెను. ఆకోపావేశమున జక్రివర్తి నానకును జెఱసాలలో బెట్టించెను. మహాపురుషులకు గృహములు కారాగృహములు నొక్క విధముగానే యుండు ననుమాట భోగవరాయణుఁ డైన చక్రివర్తి యెఱుఁగఁడు. జీవన్ముక్తు లగు మహాత్ములు కారాబద్ధులయ్యు చెఱసాలలో సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము గలవారియట్ల సంతోషభరితు లై యుందురు. అజ్ఞానులు యథేచ్ఛముగ విహరింప స్వాతంత్ర్యము గలిగియు సంసారబద్ధులై కారాబద్ధుల కంటె నధికదుఃఖము లనుభవించు

చుందురు. చక్రవర్తి గురువుయొక్క శరీరమునే నాలుగుగోడల నడుమ బంధించెను. కాని యాతనియాత్మను బాధింప జాలఁడు. శరీరము చెఱ నుండి గదలలేకపోయినను విశృంఖలమైన యాత్మ రోదసీ కుహరమంతయు స్వేచ్ఛగా విహరించి పరమేశ్వరునిపాదములవఱకు బయనము సేయును. ఆచెఱసాలలో నున్న ఖైదీలు ప్రతిదినము తిరగళ్ళతో గొంత పిండి విసరవలయునని నియమముండెను. కారాబద్ధు లావని బహుకష్టమున జేయవలసి వచ్చెను. నానకు స్వధర్మముచేయుటయం దత్యంతాసక్తిగలవాఁడు కావున దక్కినవాండ్రవలె రేలు పెందలకడ నిదురపోవక విసరవలసినపిండి యంతయు విసిరి శయనించుచు వచ్చెను. అది యెఱుఁగక తోడిఖైదీలు నానకుయొక్క శిష్యులు నానకునకు మహామహిమలు గల్పించి నానకు స్వహస్తముతో విసరనక్కఱలేకుండ నతని ప్రభావముచేత వాటంతటవే తిరుగళ్ళు తిరిగె ననియు భగవంతుఁడే వచ్చి విసరెననియు జెప్పుకొనఁ జొచ్చిరి. మూఢవిశ్వాసము గల యానాఁటి జనులందఱు నామాటలు నమ్మిరి. దైవానుగ్రహమువలన నానకు చిరకాలము చెఱలోనుండలేదు. మొగలాయివంశస్థుఁ డగుబేబరు కట్టకడపటిసారి హిందూదేశముపై దండువెడలి పానిపట్టువద్ద యిబ్రాహీములోడీని గెలిచి యతని జంపి ఢిల్లీసింహాసన మెక్కెను. అతఁడు గద్దెయెక్కిన యెనిమిదవనాఁడు మహానుభావుఁడైనయోగి యొకఁడు పూర్వచక్రవర్తిచేత నిర్హేతుకముగ జెఱబెట్టబడెనని విని తక్షణమే యతనిని వదలిపెట్టవలసినదనియు మిక్కిలి గౌరవముతో దనసన్నిధికి దోడ్కొని రావలసినదనియు నానతిచ్చెను. అతని యాజ్ఞాప్రకారము బందెకాఁడు వానిని జక్రవర్తి సన్నిధికి దోడ్కొని పోయెను. చక్రవర్తి యతనితో భగవద్విషయమై సంభాషించి యత డిచ్చినయుత్తరములకు సంప్రీతుఁడై వీడుకొలిపెను. ఏడుతరములవఱకు బేబరుసంతతివారు హిందూస్థానము పరిపాలింతురని యాసమయమున బేబరుతో

నానకు చెప్పినది కొందఱు చరిత్రకారులు వ్రాసిరి. అట్లు మొగలాయి చక్రవర్తిని వీడ్కొని నానకు మరల దేశాటన మారంభించి కాశ్మీర దేశమునకు బోయి యచ్చట దనసిద్ధాంతమును బోధించి ప్రసిద్ధుడైన యొకబ్రాహ్మణుని తనమతమునందు గలపుకొనియెను. నాటంగోలె పెక్కండ్రు నాతనిమతమును స్వీకరించి శిష్యులైరి. కాశ్మీరమునుండి యతఁడు లాహోరుపురమునకు వచ్చెను. ఆపురవాసియు మిక్కిలి పలుకు బడిగలవాఁడు గొప్పవాఁడు నగు నొకతురకయు మీఁదుగూడ నతని శిష్యుఁ డయ్యెను.

అనంతరము నతఁడు మామగారి యూరికి వచ్చెను. ఒకనాఁ డతఁ డాగ్రామమున నొక చెట్టుక్రింద గూర్చుండ జాటుజాతివాఁడైన యొక బాలుఁడు పశువులం దోలుకొనుచు నాదారిం బోయెను. వానిపేరుఁ బూరా. అతనిముఖమై ఖరింబట్టి సద్గురూపదేశము గలిగి సత్పురుషుఁని చేత శిక్షితుఁడైనపక్షమున నాబాలకుఁడు మహాపురుషుఁడు కాఁగల డని గురువు తెలిసికొని వానిం దనకడకు రమ్మని చేసన్న జేసెను. ఆ బాలుఁడు తక్షణమె యూతనిసన్నిధికిం బోయి యేలపిలిచితి రని యడి గెను. పనియేమిలేదు. ఊరకపిలిచితినని గురు వుత్తరముచెప్పెను. లోక ఖ్యాతకీర్తి యైన మహానుభావుఁడు తనవంటి యర్భకుని నిర్హేతుకముగ బిలువఁ డని యబ్బాలుఁడు తలంచి మరునాఁ డొక చెంబునిండ నేయి బోసికొని యతనిదర్శనమునకుఁ బోయి తనతెచ్చిన కానుక గ్రహింపు మని ప్రార్థించెను. నీతలిదండ్రులతో జెప్పి యిది తెచ్చితివా వారిమెరు కలేక తెచ్చితివా యని నానకు డింభకు నడిగి మాతాపితలకు దెలియ కుండ దెచ్చితి నని యతఁడుత్తరముచెప్ప గృహయజమానులకు దెలియ కుండ దొంగతనముగఁ దెచ్చిన వస్తువు పుచ్చుకో నని బాలకుఁ డెంత బతిమాలినను దానిని గ్రహింపక పంపివైచెను. అనంతర మాబాలకుఁ డు ప్రతిదినము గురుసందర్శనము జేసి క్రొత్తవిషయములు నేర్చికొనును.

కొంతకాలమునకాతనికి శిష్యుఁడై పంజాబు దేశమందు మిక్కిలి పేరుగాంచిన సన్యాసి యయ్యెను. ఈవిధముగ హిందువులు మహమ్మదీయులు గూడ నతని శిష్యులుగను వచ్చిరి.

మామగారియూర నాలుగుసంవత్సరములుండి మామగారి మరణానంతరమున నతఁడు గ్రామము విడిచిపెట్టెను. అప్పటి కతనికరువది సంవత్సరములు నిండెను. మునుపటివలె దీర్ఘప్రయాణములుచేయుట కోపిక లేకపోయెను. అందుచేత స్వస్థలము విడిచి దేశాంతరముల కరుగ గూడ దని యతఁడు నిశ్చయించుకొనెను.

చరమావస్థ.

నానకు షష్టిపూర్తి చేసినందున మునుపటివలె సాధువులయొక్కయు సన్యాసులయొక్కయు ఫకీరులయొక్కయు సహవాసము చేసి వేదాంతగోష్ఠితో గాలము బుచ్చుట కవకాశము లేకపోయెను. ఏదో యొకచోట స్థిరముగానుండి వచ్చు మనయున్న గడుపవలయునని నిశ్చయించి యేగ్రామము తనకనుకూలముగా నుండునోయని యతఁడు విచారింపఁదొడఁగెను. అట్లొక స్థానమేర్పరచుకొనక మునుపు జన్మభూమి యగు తాల్వొండి కరిగి పితృవంశస్థులలో హతశేషుల నొకసారి చూడవలయునని కోరిక గలిగినందున నతఁ డచ్చట కరిగెను. అతని పినతండ్రి యగులుల్లామాత్ర మప్పటికి జీవించియుండెను. నానకు పినతండ్రియింట బహునైదు దినములుండెను. యావజ్జీవ మచ్చటనే యుండవలసిన దని పినతండ్రి నానకు ననేకవిధముల బ్రతిమాలెను. కాని యతఁడు దానికి సమ్మతింపలేదు. నానకు తన్ను విడిచిపోవునప్పుడు పినతండ్రి గుఱ్ఱమొకదానిని తెచ్చి సుకరముగ బ్రయాణము సేయుటకు వీలుగ నుండును గనుక దానినైన బరిగ్రహింపవలసిన దని పలువిధముల వేఁడుకొ

నెను. అదియు బరిగ్రహింపక నానకు వానికిట్లనియె. నేను భగవంతుని కొలువు చేయుచున్నాను. ఇప్పుడు నామనస్సులో నేవిధమైన సంతాపము గాని బెంగ గాని భయము గాని సందేహము గాని లేదు. ఇది పెట్టుబడిలేనివ్యాపారము కాని లాభము విశేషముగ వచ్చుచున్నది ఇది యిమ్మని అది యిమ్మని యడుగువారు లేరు. ఎంతయదృష్టవంతులకో గాని యిటువంటి బేరము తగులునా అట్లు చెప్పి పినతండ్రిని వీడ్కొని చిరకాలమునుండి తన్ను సేవించుచున్న బలుని తన శుశ్రూషాబాధము నుండి విడిపించి యథేచ్ఛముగ విహరింపవలసిన దని యానతిచ్చి బియాసునదీతీరమున మిక్కిలి మనోహరమైన యొకస్థానము తనకు నిలయముగ నేర్పరచుకొని యాస్థానమునకు విశ్వకర్త యగుపరమేశ్వరునిపేరు పెట్టదలంచి కర్తారపురమని నామమిడెను. ఇచ్చట సాధువులు యోగులు పెక్కండ్రు చేరి యతనిని సేవించి యతని సహవాససౌఖ్య మనుభవించిరి. అతనిభార్య యగు చూనిదేవియు నానకుయొక్క కొడుకులు గూడ నచ్చోటనే చేరిరి ఆబిడ్డలు వచ్చిరని యతని కానందములేదు. విచారములేదు. సన్యాసులకు తమమనస్సె సమస్తానందములు గలుగ జేయును. కాని బాహ్యవస్తువులు సంతోష మొసంగ జాలవు. అతండీ విధముగ నొకచోట స్థిరముగ నుండుటవలన గొప్ప ప్రయోజనము గలిగెను. ఆమహాత్ముండు శిష్యులకు బోధించిన బోధనములవలనను గానము చేసిన గీతములవలనను చేసినవాదములవల్లను నతని యభిప్రాయములు దెలియుచుండినను నవి యొకవరుసలేక చెదిరి విడివిడిగా నుండుటచేత నెల్లవారికి సులభముగ లభింపకుండెను. పూర్వోత్తర సందర్భములు చక్కగా గమనించి యవి యొకచో జేర్చివ్రాసి లోకుల కుపయోగముగనుండునట్లు చేయవలసిన భారము తనపై నుండెను. ఒకచో స్థిరముగ నుండుటవలన గలుగు ముఖ్యప్రయోజన మిదియె ఆ కర్తారపురమందుండి నానకు తనపనినెఱవేర్చుచుండ లెహానుడను నొకక్షత్రియుడు

విష్ణుదేవి యనుక్షేత్రమునకు యాత్రపోవుచు నీగ్రామమునకు బోయి యచ్చోట మహానుభావు డొకఁడున్నాఁడని విని యాతని సందర్శించెను. ఆక్షత్రియుఁడు కర్తారపురమున నొక్కదినము మాత్రమె యుండదలఁచెను. కాని నానకుయొక్క బోధామృతపానముచేత నతఁడు పరవశుఁడై యచ్చోటు విడువజాలక నిరంతరశుశ్రూషలచేతను పరమార్థగ్రహణముచేతను వినయవివేకసంపత్తిచేతను సత్ప్రవర్తనముచేతను గురువుయొక్క యనుగ్రహము బడసెను. గురుశిష్యులకు గలపరిచయము స్వల్పకాలమునుండి యైనను నారాచవానిభక్తిజ్ఞానవైరాగ్యములు గురువుమనస్సును సంపూర్ణముగ గరగించి యతనియందుపుత్రవాత్సల్యము గలిగించెను.

తనయనంతరమున దాను బోధించిన మతము లోకమునకు బోధించుటకుఁ దగినవాఁ డారాచవాఁడే యని నానకు వానినే పీఠాధిపతిం జేసెను. ఈకార్యము చూనీదేవికి మిక్కిలి కష్టముగ నుండెను. పీఠాధిపత్యము కుటుంబమునకు గౌరవము విశేషముగ గలిగించుటయె గాక కట్నములు కానుకలు మొదలగువానిరూపమున ధనలాభము గూడ గలిగించును గావున నట్టిమహాపదవి తనకొడుకులకు రాక పరాధీనమగుటచే నాయిల్లాలు మిక్కిలి వగచి యది తనపుత్రులయందె నిలుపుమని యతనిం బ్రార్థించెను. కాని మతబోధకుఁడైన పీఠాధిపతికుండవలసిన లక్షణములేవియుఁ దనకుమారులయందు బొడకట్టక క్షత్రియునియందె పొడగట్టుటచేత నతఁడు లోకోపకారార్థమై పుత్రస్నేహ మొకమూలకు ద్రోచి మతవ్యాప్తియె ప్రధానముగ జేసికొని యిల్లాలిమొఱలు పెడచెవిని బెట్టి రాచవానినె పీఠమునఁ బ్రతిష్ఠించి యతనికి యంగదుఁడను నామమిచ్చెను. చూనీదేవి నెట్లయిన తనకావించిన యేర్పాటున కొడంబడఁజేయఁదలఁచి నానకు తనకుమారులను రాచవానిని బలుసారులు భార్యయెదుట బహువిధముల శోధించెను. ఆసోధనలలో

క్షత్రియుఁడై సర్వవిధముల శ్రేష్ఠుఁడని చూనీదేవికింగూడ దోఁచుటంజేసి సత్యమొప్పుకొనక తప్పదుగావున మనసులో నిష్టము లేకపోయినను నామె రాచవానినె ప్రతిష్ఠింపఁ దగు నని నోటితో ననెను.

ఆమహాపదప్రతిష్ఠుఁడగు తన శిష్యుఁడు మత్సరగ్రస్తులైనజనుల చేత బీడింపఁబడకుండ నతని స్వగ్రామమునకే బోయి యుండవలసినదని శాసించెను. తను వచ్చినపని సమాప్తమైనందున నానకు దేహత్యాగము చేయవలసినకాలము సమీపించుచున్నదని గ్రహించి యానకు సన్నద్ధుఁడయ్యెను. మరణము సమీపించుచున్న దని యాతఁడు తెలిసికొని యొకనాఁడతడు రేపురాత్రిలోపుగ నేను లోకాంతరమున కేగుదు నని చెప్పెనఁట. అతని బసకు సమీపమున నొక మర్రిచెట్టుగలదు. ఆవృక్ష మతనికి మిక్కిలి ప్రియము. అతఁడు పలుమారు దాని నీడను వసియించి సుఖించెను. ఆదినమునగూడ నతఁ డాచెట్టుక్రిందనే తన సెజ్జ లమరపించుకొని పండుకొనియెను. ఆమహాత్మునకు గాలము సమీపించి నదని విని హిందువులు మహమ్మదీయులు గూడ కడసారి యాతనిదర్శనము జేయగోరి గుంపులు గుంపులుగ బోయి చూచి ధన్యులైరి. మరణము నిమిత్తము ప్రత్యేకముగ నతఁడు గట్టించుకొన్న యింటిలోనికి దన్ను తీసుకొని పొమ్మని సాయంకాల మతఁడుకోరెను. ఆగృహమున స్వబంధువులయొక్కయు శిష్యగణముయొక్కయుసన్నిధి నతఁడు 1526 వ సంవత్సరమున నాశ్వయుజ శుద్ధ దశమినాఁడు జాముర్రాత్రియుండగ బరమపదము నొందెను. చూనీదేవియు గొడుకులు పీఠాధిపత్యము తమ కుటుంబములో నుంచవలసినదని కట్టకడపటిదినమునసయితము గురుని యడుగులపై బడి వేడుకొనిరి కాని యతఁడు నిశ్చయుఁడై వారివేడుకలు త్రోసిపుచ్చెను. గురుకళేబరమునకు దహనసంస్కారము చేయఁదలఁచి హిందువు లాశవమును రుద్రభూములకడకు గొనిపోయిరి. అదివిని యంతయు మహమ్మదీయులు నానకు తమ మతమే బోధించె ననియు దమ

గాఁడే యనియు శవము తమ యధీనమే కావలసినదనియు వాదించి
వమును ఖననము చేయుటకై తెచ్చిరి. హిందువులందుకు సమ్మతిం
కపోగా రెండు తెగలకు భయంకరమైన కలహము వచ్చుటకు సిద్ధము
య్యెను. ఉభయులు కత్తులు దూసిరి. అప్పు డొకజ్ఞాని యాగుంపులో
నుండి వచ్చి నానకువంటి మహాత్ములు తమకళేబరములోనుగూడ విడిచి
గోవరుసుఁడీ యని పలికెను. ఆమాట విని హిందువులు మహమ్మదీ
యులు గూడ కళేబరమును మున్ను బెట్టిన నెలవునకు బోయి చూడ
చ్చట శవము లేకపోయెను. ఎల్లవారు విస్మితులైరి. అయిన కప్పు
న్న గుడ్డ మాత్రము లభించుటంజేసి యదిహిందువులు మహమ్మ
యులు రెండుతునకలుచేసి చెరియొక తునక పుచ్చుకొనిరి. హిందవు
తునకను దహనము చేసిరి. తురకలు నేలపూడ్చిపెట్టిరి. ఈవిధముగ
మహానుభావుడైన నానకు పేదకుటుంబమున పుట్టి తనవిజ్ఞానసంపత్తిచేత
గద్గురువై మతకర్తయై డెబ్బదియేండ్లు జీవించి జీవితకాలములో నొక
నిమషమైనను వ్యర్థముచేయక జ్ఞానసంపాదనమునందే వినియోగించి సం
సారశృంఖలముల ద్రెంపివైచి యెవ్వరికొలువు సేయక దేవదేవునికొలు
వే చేసి చరితార్థుఁడై యాతని సాన్నిధ్యము బడసెను.

నానకు స్థాపించిన మతముపేరు సీకుమతము. తన్మతస్థులు సీకు
లు అని వ్యవహరింపఁబడుచున్నారు. వీరు పంజాబుదేశమున విశేషము
నున్నారు. నానకుయొక్క మతము చైతన్యవైష్ణవమతమువలె
బసవేశ్వరుని జంగము మతమువలె వర్ణభేదశూన్యమై భక్తిరసప్రధాన
మైయుండును. విగ్రహారాధనము చేయ గూడదని నానకు బోధించెను.
వేదమునం దితనికి గౌరవము కలదు. కాని యిదియే పరమప్రమాణమని
యతఁడొప్పుకొనలేదు. జీవహింసాస్పదములైన క్రతువులు మొదలగు
కర్మలు పనికిరావని యతఁడు గర్హించెను. ఈశ్వరుఁ డొక్కఁడేయనియు
యతఁడు సర్వశక్తుఁడనియు సృష్టిస్థితి లయకారణుఁ డనియు భక్తిచేతనే

యతఁడు సాధ్యుఁ డగుననియు నితనియాశయము. శంకరరామా
మధ్వాచార్యులవలె నితఁడు విద్వాంసుఁడు గాఁడు. జీవాత్మపరమా
భేదములు విచారించి యితఁడు తత్వనిర్ణయములు చేయులేదు. జ
జ్ఞానవైరాగ్యములవలన మానవుఁడు పాశబంధములు విడిచి యీ
సాన్నిధ్యము నొందునని యతఁడు బోధించెను. సిక్కులమతగ్రంథము
ఆదిగ్రంథము. దీనికే గ్రంథసాహెబులని పేరు. దీనిలో నానకుయొ
యు నతని యనంతరమున మతరక్షకులైన గురువులయొక్కయు సి
తము లున్నవి. ఇతఁడు తులసీదాసు కబీరుదాసు మొదలగువారివ
పరమభాగవతోత్తముఁడు. ఈమతము పదియవగురువగుగురుగోవి
ని కాలమున మహోన్నతమైన స్థితికి వచ్చెను.

సమాప్తము.
